

АРКАДИЙ И БОРИС СТРУГАЦКИ
ТРУДНО Е ДА БЪДЕШ БОГ

НАРОДНА

МАДЕЖ

Аркадий Стругацки, Борис
Стругацки

Трудно е да бъдеш бог

Това бяха дни, когато аз разбрах
какво значи да страдаш, какво значи
да се срамуваш, какво значи да се отчаеш.

Пиер Абелар

Трябва да ви предупредя за следното:
когато изпълнявате задачата си, трябва да
имате оръжие за авторитет. Но при никакви
обстоятелства не ви се разрешава да го
употребявате. При никакви обстоятелства.
Разбрахте ли ме?

Ърнст Хемингуей

ПРОЛОГ

Ложата на Анкиния арбалет беше направена от черна пластмаса, а тетивата бяха от хромова стомана и се изпъваха с едно дръпване на безшумно плъзгащата се ръчка. Антон не признаваше нововъведенията. Той имаше солидно бойно оръжие в стила на маршал Тоц – крал Пиц Първи, обковано с черна мед, с макара, на която се намотаваше шнур от волски жили. А пък Пашка взе пневматична карабина. Понеже беше мързелив и не го биваше в дърводелския занаят, той смяташе арбалетите за детство на човечеството.

Те спряха лодката на северния бряг, където от жълтата пясъчна урва стърчаха разкривени корени от борове. Анка остави кормилното весло и се огледа. Слънцето вече беше се издигнало над гората и всичко беше синьо, зелено и жълто – синя мъглата над езерото, тъмнозелени боровете и жълт отвъдният бряг. А небето беше ясно, безлезнакосиньо.

– Нищо няма там – каза Пашка. Младежите седяха, наведени над борда, и гледаха във водата.

– Грамадна щука – уверено каза Антон.

– Ей с такива плавници, нали? – попита Пашка.

Антон не отговори. Анка също погледна във водата, но видя само собственото си отражение.

– Да бяхме се изкъпали – каза Пашка, като потопаи ръката си до лакът във водата. – Студена е – съобщи той.

Антон се премести на носа и скочи на брега. Лодката се заклати. Антон се хвана за борда и с очакване погледна Пашка. Тогава Пашка се изправи, сложи веслото на рамо като кобилица и извивайки долната част на тялото си, издекламира:

Стари шкипер Вицлипуцли.
Ти, приятелю, не чу ли?
Погледни, към теб се носят
стадо печени акули.

Антон мълчаливо дръпна лодката.

– Ей, ей! – развика се Пашка и се хвана за борда.

– Защо печени? – попита Анка.

– Не зная – отвърна Пашка. Всички се измъкнаха от лодката. – Но нали е хубаво? Стадо печени акули.

Те започнаха да изтеглят лодката на брега. Краката им затъваха във влажния пясък, целият покрит с изсъхнали борови иглички и шишарки. Лодката беше тежка и хлъзгава, но те я измъкнаха до самата кърма и спряха задъхани.

– Крака си премазах – каза Пашка и взе да си оправя червената превръзка на главата. Той внимаваше възелът на превръзката да бъде точно над дясното ухо, както у дългоносите ирукански пирати. – Животът пет пари не струва, хей! – заяви той.

Анка съсредоточено си смучеше пръста.

– Убоде ли се? – попита Антон.

– Не. Одрасках се. Някой от вас е с такива нокти...

– Я покажи!

Тя го показва.

– Да – каза Антон. – Травма. Е, какво ще правим?

– На ра-а-мо и покрай брега – предложи Пашка.

– Защо тогава трябваше да слизаме от лодката? – каза Антон.

– На лодка и баба знае – обясни Пашка. – А по брега: първо, има тръстици, второ – урви, трето – вирове. С шарани. И сомове има.

– Стада печени сомове – каза Антон.

– А ти къпал ли си се във вир?

– Къпал съм се, разбира се.

– Не съм виждал. Не ми се е случвало да видя.

– Ти много неща не си виждал.

Анка се обърна с гръб към тях, вдигна арбалета и стреля в един бор на двајсетина крачки. Посипа се кора.

– Отлично – каза Пашка и веднага стреля с карабината. Той се целеше в Анкината стрела, но не улучи. – Не спрях дишането – оправда се той.

– А ако го беше спрял? – попита Антон. Той гледаше Анка.

Анка със силно движение опъна ръчката на тетивата. Мускулите й бяха отлични. Антон с удоволствие видя как под мургавата кожа се търкулна като твърда топка бицепсът.

Анка много внимателно се прицели и стреля още веднъж. Втората стрела шумно се заби в дънера малко по-ниско от първата.

– Не бива така – каза Анка, отпускаяки арбалета си.

– Защо? – попита Антон.

– Защото разваляме дърветата. Вчера един хлапак стреля с лък в едно дърво и аз го накарах да извади стрелата със зъби.

– Пашка – каза Антон. – Я изтичай, ти имаш хубави зъби.

– Единият ми зъб има дупка – отвърна Пашка.

– Добре – каза Анка. – Хайде нещо да правим.

– Не ми се катери по урвите – каза Антон.

– И на мене. Да вървим направо.

– Къде? – попита Пашка.

– Където ни видят очите.

– Е? – каза Антон.

– Значи в сайвата – каза Пашка. – Тошка, да идем на Забравеното шосе. Помниш ли го?

– Как да не го помня.

– Знаеш ли, Анечка... – започна Пашка.

– Не съм ти Анечка – рязко каза Анка. Тя не можеше да понася, когато не я наричаха Анка, а другояче.

Антон беше го запомнил добре. Той бързо каза:

– Забравеното шосе. По него никой не минава. И на картата го няма. И никой не знае накъде води.

– Ами вие ходихте ли там?

– Ходихме, но не успяхме да го изследваме.

– Път отникъде заникъде – изрече Пашка, като се окопоти.

– Идеално – каза Анка. Очите й светнаха като черни цепнатинки. – Да вървим. До довечера ще стигнем ли?

– Ти пък! До дванайсет сме там.

Те се закатериха по урвата. На края на урвата Пашка се обърна. Долу се виждаше синьото езеро с жълтеникави голи плитчини, лодката върху пясъка и големи разширяващи се кръгове върху спокойната маслена вода край брега – сигурно беше подскочила онази същата щука. И Пашка почувствува онзи неопределен възторг, който го обземаше винаги, когато с Тошка офейкваха от интерната и пред тях се откриваше цял ден пълна независимост с непозната места с горски ягоди, с горещи безлюдни ливади, със сиви гущери, с ледената вода на непознати извори. И както винаги, дощя му се да извика и да подскочи високо. И незабавно го направи. Антон го погледна засмян и Пашка позна по очите му, че той напълно го разбира. А Анка пхна два пръста в устата си и силно изсвири.

Гората беше борова и рядка, краката им се плъзгаха по окапалите игли. Между правите дънери падаха полегати слънчеви лъчи и цялата земя беше покрита със златни петна. Ухаеше на смола, на езеро и ягоди; някъде в небето цвърчаха невидими птички.

Анка вървеше отпред, стиснала арбалета под мишница, и от време

на време се навеждаше да си откъсне кървави, сякаш лакирани ягоди. Антон вървеше зад нея, нарамил солидното бойно оръжие на маршал Тоц. Колчанът с тежките стрели тъпо го удряше по задника. Той вървеше и поглеждаше Анкината шия, загоряла, почти черна, с изпъкнали прешлени. Понякога се обръщаше да потърси Пашка, но Пашка не се виждаше, само от време на време ту отдясно, ту отляво пламваше на слънцето червената му превръзка. Антон си представи как Пашка безшумно се промъква между боровете с готова за стрелба пушка, проточил напред хищното си мършащо лице с обелен нос. Пашка се промъкваше крадешком през сайвата, а със сайвата шега не бива. Сайвата, драги, може всеки момент да ти зададе въпрос и трябва веднага да ѝ отговориш, помисли си Антон и понечи да се наведе, но пред него беше Анка и тя можеше да се обърне. Щеше да излезе нещо глупаво. Анка се обърна и го попита:

– Вие тихо ли се измъкнахте?

Антон сви рамене.

– Че кой се измъква шумно?

– Аз, струва ми се, все пак вдигнах шум – загрижено каза Анка. – Изпуснах каната и изведнъж по коридора се чуха стъпки. Сигурно беше Дева Катя, днес тя е дежурна. Трябваше да скоча в лехата. Как мислиш, Тошка, какви са тия цветя в тази леха?

Антон смръщи чело.

– Под твоя прозорец ли? Не зная. Защо питаш?

– Много упорити цветя. „Нито вятър ги превива, нито буря ги поваля.“ Няколко години вече скачаме в тях, а те пет пари не дават.

– Интересно – каза Антон сериозно. Той си спомни, че и под неговия прозорец има леха с цветя, които „нито вятър ги превива, нито буря ги поваля“. Но той никога не им беше обръщал внимание.

Анка спря, почака го и му подаде шепа ягоди. Антон си взе само три.

– Вземи си още – каза Анка.

– Благодаря – отвърна Антон. – Обичам да ги бера една по една. А Дева Катя, общо взето, си я бива, нали?

– Зависи – каза Анка. – Когато всяка вечер на един човек му се казва, че краката му са ту кални, ту прашни...

Тя млъкна. Беше му чудно хубаво да върви с нея, да бъдат рамо до рамо из гората, да я докосва с голи лакти и да я гледа – колко е красива, сърчна и необичайно дружелюбна и какви големи сиви очи с черни мигли има.

– Да – каза Антон и протегна ръка да свали една блеснала на слънцето паяжина. – Нали нейните крака никога не са прашни. Разбираш ли, ако и тебе те носят на ръце през локвите, и ти няма да се окаляш...

– Че кой я носи?

– Хенрих от метеорологическата станция. Познаваш го, един здравеняк с бели коси.

– Вярно ли?

– Какво се чудиш? И дечурлигата знаят, че са влюбени.

Те пак млъкнаха. Антон погледна Анка. Очите на Анка бяха като черни цепнатинки.

– И кога я е носил? – попита тя.

– През една лунна нощ – без всякакво желание отвърна Антон. – Но да не вземеш да се раздрънкаш.

Анка се усмихна.

– Никой не те е бил през устата, Тошка – каза тя. – Искаш ли ягоди?

Антон машинално сграбчи ягодите от изцапаната със сок малка длан и ги напъха в устата си. Не обичам дърдорковците, помисли си той. Не мога да понасям плямпалата. Изведнъж намери аргумент.

– И тебе някога ще те влачат на ръце. Приятно ли ще ти бъде, ако хората започнат да плещят за това?

– Откъде ти скимна, че смятам да дрънкам? – разсеяно каза Анка. – Аз изобщо не обичам дърдорковците.

– Слушай, какво си наумила?

– Нищо особено – Анка сви рамене. След малко поверително му съобщи: – Знаеш ли, ужасно ми е омръзнало всяка вечер по два пъти да си мия краката.

Горката Дева Катя, помисли си Антон. Това не ти е сайвата.

Те излязоха на една пътечка. Пътечката водеше надолу и гората ставаше все по-тъмна и по-тъмна. Тук буйно растеше папрат и висока тучна трева. Дънерите на боровете бяха покрити с мъх и бели като пяна лишеи. Но със сайвата шега не бива. Един прегракнал глас, в който нямаше нищо човешко, неочаквано изрева:

– Стой! Хвърляй оръжието – ти, благородни доне и ти, дона.

Когато сайвата пита нещо, трябва веднага да и отговориш. С точно движение Антон събори Анка в папратта, търкулна се и залегна зад един гнил пън. Прегракналото ехо още кънтеше по дънерите на боровете, а пътеката беше вече пуста. Настана тишина.

Антон, легнал настрана, въртеше макарата и опъваше тетивата. Изтрещя изстрел и върху него се посипя смет. Прегракналият нечовешки

глас съобщи:

– Донът е улучен в петата.

Антон запъшка и вдигна крак.

– Не в тази, в дясната – поправи го гласът.

Чуваше се как Пашка се киска. Антон предпазливо надникна иззад пъна, но в полутъмната зелена каша нищо не се виждаше.

В този момент се чу остро изсвирване и шум, сякаш падна дърво.

– Уау... – сподавено завика Пашка. – Милост! Милост! Не ме убивайте!

Антон веднага скочи. Насреща му из папрата заднишком излезе Пашка. Ръцете му бяха вдигнати над главата. Анкинмят глас попита:

– Тошка, виждаш ли го?

– Като на длан – одобрително отвърна Антон. – Не се обръщай! – викна той на Пашка. – Ръцете на тила!

Пашка покорно сложи ръце на тила и заяви:

– Нищо няма да кажа.

– Какво трябва да правим с него, Тошка? – попита Анка.

– Сега ще видиш – каза Антон и седна удобно на пъна, като сложи арбалета на колене. – Името! – изджавка той с гласа на Хекса Ирукански.

Пашка направи с гръб знак на презрение и неподчинение. Антон стреля. Тежката стрела с трясък се заби в клона над главата на Пашка.

– Охо! – извика Анкинният глас.

– Казвам се Бон Саранча – призна си Пашка с половин уста. – „И тука сигурно ще падне той – един от тези, дето бяха с него“.

– Известен насилник и убиец – поясни Антон. – Но той никога нищо не прави даром. Кой те изпрати?

– Изпрати ме дон Сатарина Безпощадният – излъга Пашка.

Антон презрително каза:

– Ей тази ръка сложи край на смрадливия живот на дон Сатарнна преди две години в оброчището „Тежките мечове“.

– Дай аз да му забия една стрела – предложи Анка.

– Съвсем забравих – бързо каза Пашка. – Изпрати ме всъщност Арата Красивият. Обеща ми сто жълтици за главите ви.

Антон се плесна по коленете.

– Ама че лъжец! – възкликна той. – Нима Арата ще се залавя с негодник като тебе.

– Все пак да му забия ли една стрела? – кръвожадно попита Анка.

Антон демонично се закикоти.

– Впрочем – каза Пашка – простреляна е дясната ти пета. Време е кръвта ти да изтече.

– А, друг път! – възрази Антон. – Първо, аз непрекъснато дъвча кора от бяло дърво и второ, прекрасните варварки вече превързаха раната ми.

Папратите се размърдаха и Анка излезе на пътеката. На бузата ѝ имаше драскотина, а коленете ѝ бяха изцапани с кал и зеленило.

– Време е да го хвърлим в блатото – заяви тя. – Когато врагът не се предава, той се унищожава.

Пашка пусна ръцете си.

– Ти изобщо не играеш по правилата – каза той на Антон. – Според тебе, все излиза, че Гекса е добър човек.

– Много разбираш! – каза Антон и също излезе на пътеката. – Сайвата не се шегува, мръсен наемнико.

Анка върна на Пашка карабината.

– Вие винаги ли така се стреляте? – попита тя със завист.

– Ами как? – учуди се Пашка. – Да не вземем да крещим: „Кх-кх. Бум-бум?“ В играта трябва да има елемент на риск.

Антон нехайно каза:

– Например често си играем на Вилхелм Тел.

– Редуваме се – добави Пашка. – Веднъж аз стоя с ябълката, друг път той.

– Така ли? – бавно каза тя. – Интересно ще бъде да ви погледам.

– С удоволствие – ехидно каза Антон. – Но няма ябълка.

Пашка се усмихваше до ушите. Тогава Анка смъкна от главата му пиратската кърпа и бързо я направи на триъгълен възел.

– Ябълката е просто условност – каза тя. – Ето ви отлична мишена. Да поиграем на Вилхелм Тел.

Антон взе червения възел и внимателно го огледа. После хвърли поглед към Анка – очите ѝ приличаха на цепнатинки. А Пашка се забавляваше – беше му весело. Антон му подаде възела.

– „От трийсет крачки карта ще улуча – с равен глас каза той. – Разбира се, с познати pistolети“.

– „Наистина ли? – каза Анка и се обърна към Пашка: – И ти ли, друже мой, от трийсет крачки карта ще улучиш?“

Пашка наместваше шапката на главата си.

– „Все някога ще се опитам – каза той и зъбите му лъснаха. – На времето не стрелях лошо“.

Антон се обърна и тръгна по пътеката, като броеше на глас

крачките:

– Петнайсет... шестнайсет... седемнайсет...

Пашка каза нещо – Антон не го чу и Анка се разсмя високо. Някак си твърде високо.

– Трийсет – каза Антон и се обърна.

От трийсет крачки Пашка изглеждаше съвсем мъничък. Червеното триъгълно възелче стърчеше на главата му като шапка на палячо. Пашка се усмихваше. Все още не играеше. Антон се наведе и започна бавно да изпъва тетивата.

– Благославям те, татко Внхелм! – викна Пашка. – И ти благодаря за всичко, каквото и да се случи.

Антон постави стрелата и се изправи. Пашка и Анка го гледаха. Те стояха един до друг. Пътеката приличаше на тъмен и влажен коридор между високи зелени стени. Антон вдигна арбалета. Бойното оръжие на маршал Тоц стана необичайно тежко. Ръцете ми треперят, помисли си Антон. Лошо. Глупаво. Той си спомни как през зимата с Пашка цял час замерваха със снежни топки една чугунена топка върху стълба на оградата. Хвърляха от двадесет крачки, от петнадесет, от десет и все не можеха да улучат. А после, когато им омръзна и си тръгнаха, Пашка небрежно и без да гледа, хвърли последната топка и улучи. Антон с всичка сила притисна приклада към рамото си. Анка стои много близо, помисли си той. Понечи да ѝ викне да се дръпне, но разбра, че ще бъде глупаво. По-високо... Още по-високо... Още... Изведнъж го обхвана увереността, че дори да се обърне гърбом към тях, тежката цял фунт стрела ще се забие в челото на Пашка, между веселите зелени очи. Отвори очи и погледна Пашка. Пашка вече не се усмихваше. А Анка бавно-бавно вдигаше ръка с разперени пръсти и лицето ѝ беше напрегнато и много старо. Тогава Антон вдигна арбалета още по-високо и натисна спусъка. Не видя къде отиде стрелата.

– Не улучих – каза той много високо.

И тръгна с вдървени крака по пътечката. Пашка избърса с червения възел лицето си, тръсна го, за да го разгъне, и започна да връзва кърпата на главата си. Анка се наведе и взе арбалета си. Ако тя ме прасне с това нещо по главата, ще ѝ кажа благодаря, помисли си Антон. Но Анка дори не го погледна.

Тя се обърна към Пашка и попита:

– Тръгваме ли?

– Сега – каза Пашка.

Той погледна Антон и мълчаливо почука с пръст по челото си.

– А ти вече беше се изплашил – каза Антон.

Пашка още веднъж почука с пръст по челото и тръгна след Анка. Антон се влачеше подире им и се мъчеше да потисне съмненията си.

И какво всъщност направих, с огорчение си мислеше той. Какво се надуха? Пашка, разбирам, уплаши се. Само че още не се знае кой повече се уплаши – Вилхелм-бащата или Тел-синът. Анка пък за какво се сърди? Сигурно се е уплашила за Пашка. Ами аз какво трябваше да правя? Влача се подире им като роднина. Ще се махна. Ще свия сега наляво, там има хубаво плато. Може да хвана някоя сова. Но той дори не забави крачката си. Това значи завинаги, помисли си той. Беше чел, че често се случва така.

Излязоха на изоставеното шосе дори по-рано, отколкото предполагаха. Слънцето се беше издигнало високо, беше горещо. Боровите игли бодяха във вратовете им. Шосето беше бетонно, от два реда сиворъждивни плочи. Между плочите растеше гъста суха трева. Канавките бяха гъсто обрасли с прашни репей. Над шосето бръмчаха и прелитаха бръмбари и един от тях нахално чукна Антон право по челото. Беше тихо и задушно.

– Я вижте! – каза Пашка.

Над пътя беше опънат тел и точно на средата висенн тенекиен диск с олющена боя. По всичко личеше, че на диска е нарисуван жълт правоъгълник върху червен фон.

– Какво е това? – без особен интерес попита Анка.

– Пътен знак – каза Пашка. – „Влизането забранено“.

– „Тухла“ – поясни Антон.

– И за какво служи? – попита Анка.

– Значи нататък не може да се пътува – каза Пашка.

– Тогава за какво е шосето?

Пашка вдигна рамена.

– Това е много старо шосе – каза той.

– Анизотропно шосе – заяви Антон. Анка стоеше гърбом към него. – Движението е разрешено само в една посока.

– Умни са били прадедите ни – замислено каза Пашка. – Пътуваш си стотина-двеста километра и изведнъж – прас! – „стоп“. Нито можеш да продължиш, нито има от кого да поискаш разрешение.

– Представяш ли си какво може да има зад този знак? – каза Анка. Тя се озърна. Наоколо на много километри се простираше безлюдна гора и нямаше кого да попитат какво има зад този знак. – Ами ако това изобщо не е „стоп“ – каза тя. – Боята съвсем се е олющила...

Тогава Антон внимателно се прицели и стреля. Идеално щеше да бъде, ако стрелата прекъснеше жицата и знакът паднеше пред краката на Анка. Но стрелата улучи горната част на знака, проби ръждивата текекия и по земята се посипа само изсъхнала боя.

– Глупак – каза Анка, без да се обръща.

Това беше първата дума, която тя каза на Антон след играта на Вилхелм Тел. Антон престорено се усмихна.

– „And enterprises of great pitch and moment – произнесе той, – with this regard their crenit turn away and loose the name of action“.¹

Верният Пашка се развика:

– Приятели, тук е минала кола! След бурята е минала! Ето, тревата е смачкана. И ето...

Върви му на Пашка, помисли си Антон. Той взе да разглежда следите на шосето и също видя смачканата трева и черната ивица от гумите на мястото, където пред една дупка шофьорът беше ударил спирачките.

– Аха! – каза Пашка. – Изскочил е изпод знака.

За всички беше ясно, че е така, но Антон възрази:

– Нищо подобно, идвал е от другата страна.

Пашка го погледна с учудени очи.

– Да не би да си ослепял?

– Идвал е от другата страна – упорито повтори Антон. – Да вървим по следата.

– Глупости дрънкаш! – възмути се Пашка. – Първо, никой свестен шофьор няма да мине под „стоп“. Второ, гледай: ето ти дупката, ето ти следата от спирачката... Тогава откъде е идвал?

– Какво ме интересуват твоите свестни шофьори. Аз лично не съм свестен и ще мина под знака.

– Върви, където щеш! – каза той, като леко заекна. – Глупчо! Съвсем си се побъркал от жегата.

Антон се обърна и загледан право пред себе си, мина под знака. Искаше му се само едно: да намери напред някой вдигнат във въздуха мост и да стане нужда да се прехвърля оттатък. Какво ме интересува този свестен – мислеше си той. – Да вървят, където щат... с нейния Пашенка. Спомни си как Анка сръза Павел, когато я нарече Анечка, и малко му поолекна. Обърна се.

Веднага съзря Пашка: Бон Саранча, свит на две, вървеше по

1. „И начинанията, издигнали се мощно, променят своя ход, загубвайки името и действието“ (Шекспир).

следите на тайнствената кола. Ръждивият диск над шосето лекичко се поклащаше и през дупчицата прозираше синьото небе. А край канавката седеше Анка, опряла лакти на голите си колена и сложила брада на свитите си юмруци.

* * *

... Когато се връщаха, вече се здрачаваше. Момчетата гребяха, а Анка седеше на кормилото. Над черната гора се издигаше червената луна и жабите яростно крякаха.

– Всичко беше замислено така хубаво – тъжно каза Анка. – Е, какви сте...

Момчетата не отговориха. После Пашка тихичко попита:

– Тошка, ами какво имаше там, зад знака?

– Разрушен мост – отвърна Антон. – И скелет на фашист, прикован с вериги за картеницата. – Помисли малко и добави: – Картеницата цялата се беше забила в земята...

– М-да... – каза Пашка. – Случва се. А пък аз помогнах на един да поправи колата си.

ПЪРВА ГЛАВА

Когато Румата отмина гроба на свети Мика – седми поред и последен на това шосе, беше вече съвсем тъмно. Прехваленият хамахарски жребец, който беше спечелил на карти от дон Тамео, излезе същински боклук. Плувна в пот, подби си краката и се движеше с отвратителен клатушкащ се тръс. Румата го блъскаше с колена в хълбоците, шибаше го с ръкавица между ушите, но конят не се забързваше, само унило клатеше глава. Край пътя се редяха храсти, които приличаха на кълба застинал дим. Непоносимо бръмчаха комари. Тук-таме по мътното небе трепкаха звезди. На вълни – на вълни лъхаше слаб вятър, топъл и студен едновременно, както винаги наесен в тази крайморска страна, където вечерите бяха задушни, прашни и малко студени.

Румата се загърна хубаво с плаща и пусна юздите. Нямаше смисъл да бърза. До полунощ имаше цял час, а Хълцащата гора вече се показваше на хоризонта като черна назъбена ивица. От двете страни се простираха изорани ниви, блещукаха под звездите блата, които воняха на гнилоч, тъмнееха се могили и изгнили дървени крепости от времето на Нахлуването. Далече вляво пламваше и гаснеше мрачно сияние, сигурно гореше някое село, едно от безбройните и еднообразни Лешоядки, Бесилковци, Грабежниковци, преименувани неотдавна с кралски указ в Желано, Благодатно и Ангелско. Тази страна се простираше на стотици мили – от Протока до Сайвата на Хълцащата гора, – покрита с облаци от комари, набраздена на долища, удавена в блата, боледуваща от треска, мор и смрадлива хрема.

На един завой от храстите се отдели тъмна фигура. Конят вдигна глава и уплашено се дръпна встрани. Румата хвана юздите, позапретна по навик дантелата на десния ръкав и сложи ръка върху дръжката ка меча. Взя се. Човекът, който стоеше край пътя, свали шапка.

– Добър вечер, благородни дон – тихо каза той. – Моля да ме извините.

Румата се заслуша и попита:

– Какво има?

Безшумни засади не съществуваха. Скърцането на тетивата издаваше разбойниците, сивите шурмоваци неудържимо се оригнаха от изпитата бира, баронските войскари лакомо сумтяха и дрънчаха с железните си оръжия, а монасите, ловци на роби, шумно се чешеха. Но в храстите

беше тихо. Човекът явно не беше помагач на разбойници. Пък и не приличаше на помагач, беше нисък, пълен гражданин с евтин плащ.

– Ще ми позволите ли да тичам край вас? – каза той, като се кланяше.

– Тичай – каза Румата, като подръпна юздите. – Можеш да се хванеш за стремето.

Гражданинът тръпна редом с него. Той държеше шапката си, в ръка и на темето му лъщеше доста голяма плешивина. Търговец е, помисли си Румата. Сигурно обикаля бароните и търговците на едро и закупува лен или кълчища. Смел търговец обаче... А пък може и да не е търговец. Може би е книжник. Беглец. Прокуден. Сега нощем по пътищата ги има много такива, повече от търговците... А пък може да е и шпионин.

– Кой си ти и откъде идваш? – попита Румата.

– Казвам се Киун – тъжно каза гражданинът. – Идвам от Арканар.

– Бягаш от Арканар – каза Румата, като се наведе.

– Бягам – тъжно се съгласи гражданинът. Някакъв чудак е, помисли си Румата. Или все пак е шпионин? Трябва да проверя... Ами за какво въсъщност е необходимо? Кому е притрябвало? Какъв съм аз, че да го проверявам? Дори не желая да го проверявам. Защо пък просто да не му повярвам? Върви си гражданинът, личи си, че е книжник, бяга, спасява живота си... Чувствува се самотен, страх го е, слаб е, търси закрила... И случайно среща един аристократ. Аристократите поради глупост и високомерие от политика не разбират, но имат дълги мечове и не обичат сивите. Защо пък гражданинът Киун да не намери безкористна защита от един глупав и надут аристократ! И край. Няма да го проверявам. Няма за какво да го проверявам. Ще си договорим, ще си убием времето и ще се разделим като приятели...

– Киун... – рече той. – Познавах един Киун. Търговец на билки и алхимик от Тенекеджийската улица. Да не си негов роднина?

– Уви, да – каза Киун. – Наистина далечен роднина, но те карат наред... до девето коляно.

– И закъде бягаш, Киун?

– Където и да е... Само по-далече. Мнозина бягат в Ирукан. Ще се опитам и аз да стигна в Ирукан.

– Да, така значи – рече Румата. – И ти си въобразяваш, че благородният дон ще те преведе през поста?

Киун не отговори.

– Или може би си мисилш, че благородният дон не знае какво представлява алхимикът Киун от Тенекеджийската улица?

Киун мълчеше. Май не казвам каквото трябва, помисли си Румата. Той се понадигна на стрemenата и подражавайки на глашатая от Кралския площад, извика:

– Обвинява се и е виновен в неппростими престъпления против бога, короната и спокойствието.

Киун мълчеше.

– Ами ако благородният дон безумно обожава дон Реба? Ами ако от все сърце е предан на сивото слово и сивото дело? Или смяташ, че това е невъзможно?

Киун мълчеше. От тъмнината вдясно от пътя изникна пречупен силует на бесилка. Под напречната греда се белееше едно голо тяло, обесено с главата надолу. Е-е, пак нищо не изляза, помисли си Румата. Той дръпна юздата, хвана Киун за рамото и го извърна с лице към себе си.

– Ами ако благородният дон още сега те окачи до този скитник? – каза той, като се взираше в бялото лице с тъмни очни дупки. – Сам. Бързо и ловко. С едно здраво арканарско въже. В името на идеалите. Какво мълчиш, граматико Киун?

Киун мълчеше. Зъбите му тракаха и той леко се гърчеше в ръката на Румата като настъпен гущер. Изведнъж нещо падна с плясък в канавката край пътя и веднага, сякаш за да заглуши плясъка, Киун отчаяно извика:

– Беси ме де! Беси ме, предател!

Румата си пое дъх и пусна Киун.

– Пошегувах се – каза той. – Не се бой!

– Лъжа, лъжа!... – с хълцане мърмореше Киун. – Навсякъде лъжа...

– Стига, не се сърди – каза Румата. – По-добре прибири онова, което хвърли там, ще се намокри...

Киун постоя малко, като се олюляваше и хълцаше, после безцелно потупа с длани по плаща си и влезе в канавката. Румата чакаше, умерено прегърбен на седлото. Значи само така трябва, мислеше си той, значи другояче не бива... Киун излезе от канавката, като криеше в пазвата си някакъв пакет.

– Книги, разбира се – каза Румата.

Киун кимна отрицателно с глава.

– Не – каза той с пресипнал глас. – Само една книга. Моята книга.

– И за какво пишеш?

– Страхувам се, че няма да ви бъде интересно, благородни дон.

Румата въздъхна.

– Хвани се за стремето – каза той. – Тръгваме.

Дълго време те мълчаха.

– Слушай, Киун – каза Румата. – Пошегувах се. Не бой се от мен.

– Славен свят – проговори Киун. – Весел свят. Всички се шегуват.

И всички се шегуват по един и същи начин. Дори благородният дон Румата.

Румата се учуди.

– Ти знаеш името ми?

– Зная го – каза Киун. – Познах ви по обръча на челото. Така се зарадвах, когато ви срещнах по пътя...

Сигурно точно това е имал предвид, когато ме нарече предател, помисли си Румата и каза:

– Виж какво, мислех, че си шпионин. Аз винаги убивам шпионите.

– Шпионин... – повтори Киун. – Да, разбира се. В наше време е толкова лесно и доходно да бъдеш шпионин. Нашият орел, благородният дон Реба е загрижен да знае какво говорят и мислят поданиците на краля. Ще ми се да бъда шпионин. Обикновен доносчик в кръчмата „Сива радост“. Колко е хубаво, колко почтено. В шест часа вечерта влизам в салона и сядам на масата си. Съдържателят бърза да ми донесе първата чаша. Мога да пия, колкото си искам, за пиенето плаща дон Реба – по-точно, никой не плаща. Сядам, пия си бирата и слушам. Понякога си давам вид, че записвам разговорите и напласените хорица се струпват около мене, предлагат ми приятелство, пари. В очите им виждам само онова, което искам да видя: кучешка преданост, почтителен страх и възхитителна безсилна омраза. Мога безнаказано да закачам момичетата и да натискам жените пред мъжете им и тези яки мъжаги само подлизурски ще се хилят. Какво прекрасно разсъждение, благородни дон, нали? Чух го от един петнадесетгодишен хлапак, студент в Патриотичното училище...

– И какво му каза ти? – любопитно попита Румата.

– Какво можех да му кажа? Нямах да разбере. И му разказах, че хората на Вага Колелото, когато хванат доносчик, разпарят корема му и посипват вътрешностите му с пипер... А пианите войници напъхват доносчика в чувал и го удавят в нужника. И това е самата истина, но той не повярва. Каза ми, че в училището такова нещо не са учили. Тогава аз извадих хартия и записах нашия разговор. Трябваше ми за моята книга, а той, горкият, сметна, че ще правя донос и се напика от страх...

Отпред пред хрусталака заблещукаха светлинните в кръчмата „Скелет Бако“. Киун се спъна и млъкна.

– Какво стана? – попита Румата.

– Там има сив патрул – промърмори Киун.

– Какво от това? – каза Румата. – Я по-добре чуй още едно разсъждение, уважаеми Киун. Ние обичаме и ценим тези прости и груби момчета, нашия боен добитък. Те са ни потребни. Занапред всеки от простолюдието трябва да си свива езика, ако не иска да увисне на бесилката. – Той се разсмя на глас, защото беше казано идеално – в най-добрите традиции на сивите казарми.

Киун настръхна и сгуши глава между раменете си.

– Езикът на простолюдието трябва да си знае мястото. Бог съвсем не му е дал език, за да плещи, а да лиже ботуша на господаря си, а на него от веки веков му се полага господар...

При коневърза пред кръчмата стояха оседланите коне на сивия патрул. През отворения прозорец се чуваха невъздържани псувни, тракаха зарове. На вратата, препречил пътя с чудовищното си шкембе, стоеше Скелет Бако със скъсана кожена куртка и запретнати ръкави. В космата си ръка държеше сатър – личеше, че току-що е рязал кучешко за чорба, изпотил се и излязъл да си откъхне. На стълбището седеше с клюннала глава един сив шурмовак, сложил бойната брадва между колената си. Дръжката на брадвата беше изкривила физиономията му настрани. Личеше си, че му беше прилошало от препиване. Когато забеляза конника, той избърса слюнките си и прегракнало изрева:

– С-стой! Кой си ти?... Ти, бла-городни...

Вдигнал глава, Румата мина край него, без дори да го погледне.

– ...А ако езикът на простолюдието лиже неподходящия ботуш – говореше той високо, – този език трябва да се изтръгне, защото е казано: „Езикът твой е враг мой...“

Киун се криеше зад туловището на коня и вървеше с широка крачка, с крайчеца на окото си Румата видя, че голата му глава лъщи от пот.

– Стой, ти казвам! – ревна шурмовакът.

Чуваше се как се търкаля по стълбите, как брадвата му дрънчи и той псува едновременно бога, дявола и цялата благородна паплач.

Петима са май, помисли си Румата, като подръпваше маншетите си. Пияни касапи. Глупости.

Те отминаха кръчмата и свиха към гората.

– Мога да вървя по-бързо, ако трябва – каза Киун с неестествено твърд глас.

– Глупости! – каза Румата и спря коня. – Би било скучно човек да измени толкова мили и нито веднъж да не се бие. Нима никога не ти се иска да се биеш, Киун? Все разговори, разговори...

– Не – каза Киун. – Никога не изпитвам желание да се бия.

– Тъкмо там е бедата – промърмори Румата, като обръщаше коня и бавно навличаше ръкавиците си.

От завоя изскочиха двама конници и като го видяха, веднага спряха.

– Ей ти, благородни дон! – извика единият. – Я си покажи открития лист.

– Простаци! – с леден глас каза Румата. – Нали сте неграмотни, за какво ви е открит лист?

Той удари коня с коляно и с тръс се насочи към щурмоваците. Страх ги е, помисли си той. Колебаят се... Поне два шамара да им зашия. Не... Нищо няма да излезе. Така ми се ще да излея омразата, натрупана през последното денонощие, но, струва ми се, нищо няма да излезе. Да си останем хуманни, на всички да простим и да бъдем спокойни като богове. Нека те колят и безчинствуват, ние ще бъдем спокойни като богове. Боговете няма закъде да бързат, тях ги чака вечността...

Той се приближи до тях. Щурмоваците неуверено вдигнаха брадвите и се стъписаха.

– Е? – каза Румата.

– Какво значи това? – смутено каза първият щурмовак. – Значи това бил благородният дон Румата?

Вторият щурмовак веднага обърна коня и препусна. Първият продължаваше да отстъпва, отпуснал брадвата.

– Молим за прошка, благородни дон – бързо-бързо говореше той. – Припознахме се. Грешка стана. Държавна работа, винаги може да стане грешчица. Момчетата малко си пийнаха, изгарят от старание... – Той започна да се отдалечава полуобърнат. – Сами разбирате, времето е тежко. Ловим бегълци граматници. Дано благородният дон няма оплаквания...

Румата се обърна гърбом към него.

– Приятен път на благородния дон – с облекчение извика подире му щурмовакът.

Когато той си отиде, Румата тихичко повика:

– Киун.

Никой не се обади.

– Ей, Киун.

Пак никой не се обади. Румата се заслуша и сред бръмченето на комарите долови шумолене на храсти. Киун забързано се промъкваше през полето на запад, нататък, където на двадесетина мили минаваше

ируканската граница. Свършено, помисли си Румата. Цялата история свърши. Винаги по един и същи начин. Проверка, предпазливо разменяне на двусмислени приказки... По цели седмици се блъскаш с глупави брътвежи с разни отрепки, а когато срещнеш истински човек, няма време да си поговориш с него. Трябва да го укриеш, да го спасиш, да го изпратиш на безопасно място, а той си отива, без дори да разбере дали е имал работа с приятел или с някой капризен чудак. Пък и ти нищо не си научил за него. Какво иска, какво може, за какво живее...

Той си спомни за Арканар вечер. Солидните каменни къщи на главните улици, веселото фенерче над входа на кръчмата, добродушни, сити търговци пият бира около чисти маси и разсъждават, че светът съвсем не е лош, че цената на хляба намалява, а цената на броните се покачва, че заговорите се разкриват навреме, магьосниците и подозрителните книжници се побиват на кол, а кралят, както винаги, е велик и честит, а дон Реба е безгранично умен и винаги нащрек. „Седнали да измислят!... Светът бил кръгъл. Според мене, дори квадратен да е, няма защо да мътиш ума на хората...“ „От учението, от учението идва всичко, братя! Щастието не било в парите, селякът също бил човек, дори нещо повече – обидни стихчета, и бунтът е готов...“ „Всички на кол да ги набият, братя... Ако мене питаха, какво щях да правя. Направо щях да питам: «Грамотен ли си! На кол! Стихове ли пишеш? На кол! Таблицата за умножение знаеш? Много знаеш, на кол!»“, „Бина, сладурчето ми, още три халби бира и порция задушен заек!“ А по уличния калдъръм – рrrrrp, рrrrrrrp, рrrrrp – чаткат с подковани ботуши плещести, червендалести младежи със сиви ризи, с тежки брадви на дясното рамо. „Братя! Ето ги нашите защитници! Нима те ще допуснат? Никога! И моят, моят... На десния фланг. До вчера го пердасех. Да, братя, няма го вече размирното време. Стабилен престол, непоклатимо спокойствие и справедливост. Ура, сиви роти! Ура, дон Реба! Слава на нашия крал! Ех, братя, какъв прекрасен живот настана!...“

А по тъмната равнина на Арканарското кралство, озарена от сиянието на пожарите и искрите на борините, по пътища и пътечки, изпохапани от комари, с разкъравени крака, потънали в пот и прах, измъчени, изплашени, смазани от отчаяние, но твърди като стомана в своето единствено убеждение, бягат, вървят, лутат се, заобикалят постове стотици нещастници, обявени извън закона само защото знаят и искат да лекуват и учат своя изтощен от болести, затънал в невежество народ; защото подобно на богове създават от глина и камък втора природа, за да украсят живота на непознаващия красотата народ; защото проникват в тайните

на природата с надежда, че ще поставят тези тайни в служба на своя неопитен, напласен от древното суеверие народ... Беззащитни, добри, непрактични, далеч изпреварили своя век...

Румата свали ръкавицата, замахна и прасна с нея жребеца между ушите.

– Дий, кранто! – каза той по руски.

Беше вече полунощ, когато влезе в гората.

* * *

Сега никой не можеше да каже точно откъде беше произлязло това странно име – Хълцащата гора. Съществуваше официално предание, че преди триста години железните роти на маршал Тоц, по-късно пръв Арканарски крал, си пробивал път през сайвата, преследвайки отстъпващите орди на меднокожите варвари и тук през почивките варели от кората на белите дървета питие, което предизвиквало неудържимо хълцане. Според преданието, маршал Тоц, обикаляйки една сутрин лагера, намръщил аристократическия си нос и казал: „Наистина непоносимо. Цялата гора хълца и се е вмирисала на пиво.“ Оттогава уж гората започнала да се нарича Хълцаща.

Тъй или иначе, това беше съвсем обикновена гора. В нея растяха огромни дървета с твърди бели дънери, каквито не се бяха запазили никъде в империята – нито в Ируканското херцогство, нито пък в търговската република Соан, която отдавна вече беше превърнала всичките си гори в кораби. Говореше се, че имало много такива гори зад Червената северна верига в страната на варварите, но какви ли не неща се разказваха за страната на варварите...

През гората минаваше път, прокаран преди около два века. Пътят водеше към сребърните рудници и според феодалното право принадлежеше на бароните Пампа, потомци на един от сподвижниците на маршал Тоц. Ленното право на бароните Пампа струваше на арканарските крале дванайсет товара чисто сребро годишно, затова всеки нов крал, щом се възкачеше на престола, събираше армия и потегляше да превзема замъка Бау, където живееха бароните. Стените на замъка бяха яки, бароните храбри и всеки поход излизаше по трийсет товара сребро. След завръщането на разбитата армия арканарските крале всеки път отново потвърждаваха ленното право на бароните Пампа наред с другите привилегии, като например да си чоплят носа на кралската трапеза, да ходят на лов западно от Арканар и да се обръщат към принцовете направо по име, без да изреждат титлите и званията им.

Хълцаштата гора беше пълна с неразгадани тайни. Денем по пътя на юг се точеха обози с обогатена руда, а нощем пътят беше пуст, защото малцина смелчацн се решаваха да минат по него при звездна светлина. Говореше се, че нощем от Дървото-баща се обаждала птицата Сиу, която никой не беше виждал и не можеше да види, защото беше необикновена птица. Говореше се, че големите космати паяци скачали от клоните върху шиите на конете и мигновено им прегривали жилите, задавяйки се с кръв. Говореше се, че из гората скитал огромният древен звяр Пех, покрит с люспи, който дава потомство веднъж на дванадесет години и влачи подире си дванадесет опашки, от които блика отровна пот. А някой бил видял как посред бял ден пресякъл пътя прокълнатиият от свети Мика глиган Ъ – едно свирепо животно, неуязвимо за желязо, но лесно пробивано с кост.

Тук можеше да се срещне и роб беглец със смолесто клеймо между плещите, мълчалив и безпощаден като косматия паяк кръвопиец. И прегърбен до земята магъосник, който събира тайни гъби за магъосническите си отвари, с които може да стане невидим, да се превърне в някое животно или да си направи втора сянка. Скитаха нощем край пътя и момчетата на Вага Колелото, и бегълци от сребърните рудници с черни длани и бели, прозрачни лица. Знахарите се събираха тук за своите нощни бдения, а буйните ловци на барон Пампа печеха по редките поляни крадени волове, набучени цели на шишове.

А почти в средата на гората, наоколо една миля от пътя, под грамадно, изсъхнало от старост дърво, се намираше схлупена колиба от грамадни греди, заобиколена със стена от дебели колове. Тя си стоеше тук от незапомнени времена, вратата ѝ беше винаги затворена, а пред полуизгнилото преддверие стърчаха разкривени идоли, изрязани от цели дънери. Тази колиба беше едва ли не най-опасното място в Хълцаштата гора. Говореше се, че тъкмо тук веднъж на дванадесет години идвал древният Пех, за да роди потомъка си, и пак тук, пъхвайки се под колибата, той издъхвал, така че мазето под колибата било пълно с черна отрова. А когато отровата потечала навън, щял да настъпи краят на всичко. Говореше се, че в бурни нощи идолите сами се откопавали от земята, излизали на пътя и давали знаци. Говореше се също така, че понякога от мъртвите прозорци пламвала нечовешка светлина, чували се звуци и димът от комина се издигал като стълб чак до небето.

Наскоро непиещият селски идиот Ирма Куката от махала Благовонно (или просто казано – Смърдан) от глупост една вечер се залутал към колибата и надникнал през прозореца. В къщи се върнал напълно

побъркан, а като се поокопитил малко, разказал, че в колибата светела ярка светлина и край грубата маса седял с крака на скамейката човек и пиел от бъчва, която държал с една ръка. Лицето на човека стигало чак до пояса и цялото било на петна. Ясно е, че това е бил самият свети Мика, преди да приеме вярата, многоженец, пианица и богохулник. Човек можел да го гледа само като надвие страха си. От прозорчето лъхал приятен упоителен мирис и по околните дървета се движели сенки. От цялата околност идвали хора да слушат разказа на смахнатия. Но всичко свършило с пристигането на шурмоваците, които му вързали ръцете отзад и го откарали в град Арканар. Въпреки това хората не престанаха да говорят за колибата и вече я наричаха не другояче, а Пияната бърлога.

След като се промъкна през гъсталаците от гигантска папрат, Румата слезе от коня пред вратата на Пияната бърлога и завърза поводите за един от идолите. В колибата светеше, вратата беше отворена и висеше на една панта. Отец Кабани седеше на масата в пълна апатия. В стаята силно миришеше на спирт, на масата между оглозганите кости и парчета варена ряпа стърчеше огромна пръстена чаша.

– Добър вечер, отец Кабани – каза Румата, като прекрачваше прага.

– Поздравявам ви – обади се отец Кабани с прегракнал като боен рог глас.

Шпорите на Румата издрънчаха, той приближи до масата, хвърли на скамейката ръкавиците си и отново погледна отец Кабани. Отец Кабани седеше неподвижно, подпрял подпухналото си лице с ръце. Косматите му прошарени вежди висяха над бузите като суха трева над урва. От ноздрите на покрития с едри пори нос при всяко издишване със свирене излиташе въздух, пропит с алкохол.

– Аз сам го измислих! – каза той изведнъж, като с усилие вдигна дясната вежда и погледна Румата с мътното си око. – Сам! Защо?... – Той измъкна изпод бузата дясната си ръка и започна да върти косматия си пръст. – И все пак не съм виновен... Хем го измислих... и хем не съм виновен, а?!... Така е – не съм виновен... И изобщо ние не измисляме, а дявол знае какво...

Румата разкопча колана си и измъкна презглава презрамките с мечовете.

– Хайде, хайде! – каза той.

– Сандък! – кресна отец Кабани и задълго замълча, като правеше странни движения с бузите си.

Румата, без да сваля поглед от него, прехвърли през пейката краката си, обути във високи прашни кавалерийски ботуши, седна и сложи

мечовете до себе си.

– Сандък... – повтори отец Кабани с отпаднал глас. – Приказваме си, че измисляме. Всъщност всичко много отдавна е измислено. Някой много отдавна всичко е измислил, сложил е всичко в сандък, превъртял на капака дупка и си отишъл... Отишъл да спи... Тогава какво? Идва отец Кабани, затваря очи, пъха ръка в дупката. – Отец Кабани погледна ръката си. – Хо-оп! Измислил. Аз, казва, съм измислил това... А който не вярва, той е глупак... Пъхам ръката – хоп! Какво? Бодлива тел. За какво? Да си ограждам обора от вълци... Юнак! Пъхам ръката – хоп! Какво? Хитро нещо – нарича се машинка за мелене на месо. За какво? Екстра кайма... Юнак! Пъхам ръка – хоп! Какво? Гореща вода... За какво? Да си разпалвам суровите дърва... А?

Отец Кабани млъкна и започна да се навежда напред, сякаш някой го беше хванал за врата и го натискаше. Румата взе чашата, надникна в нея, после изля няколко капки върху опакоето на ръката си. Капките бяха лилави и миришеха на фузелово масло. Румата грижливо избърса ръката си с дантелена кърпичка. Върху кърпичката останаха мазни петна. Рошавата глава на отец Кабани се допря до масата и веднага се дръпна.

– Който е сложил всичко в сандъка, той е знаел за кого е измислено... Бодлива тел срещу вълци?! Аз, глупакът, казвам – срещу вълци... Рудниците, рудниците трябва да се заградят с тази бодлива тел... За да не бягат от рудниците престъпниците. А аз не искам. Аз самият съм престъпник. А мене питали ли са ме? Питали са ме! Бодлива тел, викат. Срещу вълци, викат... Добре, юнак, викат. Ще заградим рудниците... Самят дон Реба ги загради. И мелачката ми задигна. Юнак, вика! Пипе имаш, вика!... И сега значи във Веселата кула екстра кайма прави... Екстра работи, вика...

Зная, мислеше си Румата. Всичко зная. И как си викал в кабинета на дон Реба, и как си пълзъл в краката му, как си го молил: „Върни ми я, не ми я вземай!“ Но късно. Завъртя се своята мелачка...

Отец Кабани грабна чашата и залепи до нея косматата си муцуна. Той гълташе отровната смес и ръмжеше като глигана Ъ. След това бутна чашата на масата и взе да дъвче парче ряпа. По бузите му пълзяха създи.

– Гореща вода! – обяви той най-после с пресипнал глас. – За разпалване на огньовете и правене на весели фокуси. Но каква гореща вода е, щом може да се пие? Ако я смесиш с бирата, цена няма да има. Не я давам. Сам ще си я изпия... И пия. Денем пия. Нощем. Целият подпухнах. И постоянно падам. Няма да повярваш, дон Румата, одеде се приближих до огледалото и се уплаших... Гледам – пазил ме господ, – къде е отец

Кабани?! Същински октопод – целият съм станал на цветни петна. Ту червен, ту син. И аз съм измислил вода за фокуси...

Отец Кабани плю на масата и размърда крак под скамейката, взе да го разритва. После изведнъж попита:

– Какъв ден сме днес?

– Утре сме Ката Праведника – каза Румата.

– Ами защо няма слънце?

– Защото е нощ.

– Пак нощ... – тъжно каза отец Кабани и заби нос в огризките.

Известно време Румата го гледа, като си свиркаше през зъби. После стана от масата и отиде в килера. В килера между купчината ряпа и купчината талаш блещукаха стъклените тръбички на тромавия спиртоварен апарат на отец Кабани – чудно творение на инженер по рождение, химик по инстинкт и майстор стъклар. Румата обиколи два пъти „адската машина“, след това напипа в тъмнината един лост и няколко пъти замахна и удари, където му падне. В килера се разнесе дрънчене, звънтене, бълбукане. В носа го удари отвратителна миризма на прокиснало джибре.

Счупеното стъкло захруска под ботушите. Румата отиде в отсрещния ъгъл и запали електрическото фенерче. Там под камара вехтории в солидна силикатна каса се намираше миниатюрен походен синтезатор „Мидас“. Румата разхвърля вехториите, набра на диска комбинация от цифри и вдигна капака на касата. Дори на бялата електрическа светлина сред разхвърляния боклук синтезаторът изглеждаше странно. Румата хвърли в приемния отвор няколко лопати стърготини и синтезаторът тихичко запя, като автоматично включи индикаторното табло. С върха на ботуша бутна до изходния улей една ръждясала кофа. И веднага с тънък звън върху смачканото тенекиено дъно се посипаха жълтите колелца с аристократическия профил на Пиц Шести, крал на Арканар.

Румата пренесе отец Кабани върху скърцащите нарове, смъкна му ботушите, обърна го на десния хълбок и го зави с проскубаната кожа на някакво отдавна изчезнало животно. Докато завиваше отец Кабани, онзи за миг се събуди, но не можеше да се помръдне, нито разбираше нещо. Промърмори само няколко стиха от забранения светски романс: „Аз съм цвете алено и нежно в твоите длани нежни“, след което шумно захърка.

Румата разчисти масата, измете пода и избърса стъклото на единствения прозорец, почерняло от мръсотия и химическите експерименти, които отец Кабани беше правил на перваза. Зад олющената печка

намери буре със спирт и го изля в една миша дупка. След това напои хамахарския жребец, сипа му овес от торбата на седлото, изми се и седна да чака, загледан в димното пламъче на маслената лампа. Шеста година вече той живееше този странен, двоен живот и на пръв поглед съвсем беше свикнал с него, но от време на време, като сега например, изведнъж го обземаше мисълта, че всъщност няма никаква организирана варварщина и настъпваща сивота, а се разиграва странно театрално представление, в което той, Румата, играе главната роля, че ей сега след някоя негова сполучлива реплика ще гръмнат ръкопляскания и ценителите от Института за експериментална история с възхищение ще се развикат от ложите: „Идеално, Антоне! Идеално! Юначага си, Тошка!“ Той дори се озърна, но препълнената зала липсваше, имаше само почернели, обрасли с мъх стени от голи греди, омацани с наслоена чернилка.

На двора хамахарският жребец изцвили и зачатка с копита. Чу се ниско равно бръмчене, което му беше страшно познато, но тук звучеше просто невероятно. Румата се вслуша със зяпнали уста. Бръмченето спря, пламъчето над светилника се разлюля и пламна по-ярко. Румата взе да се надига и в същия момент от нощния мрак в стаята влезе дон Кондор, главен съдия и пазител на големите държавни печати на търговската република Соан, вицепрезидент на Конфедерацията на дванадесетте ангросисти и носител на имперския орден на Милосърдната десница.

Румата скокна и за малко не събори скамейката. Беше готов да се хвърли към него, да го прегърне, да го разцелува по двете бузи, но краката му по силата на етикета сами се превиха в колената, шпорите тържествено издрънчаха, дясната му ръка описа широк полукръг от сърцето встрани, а главата му се сведе така, че брадата му потъна в кълчишено-дантелената яка. Дон Кондор свали кадифената си барета с обикновено пътническо перо и бързо, сякаш се бранеше от комари, махна на Румата, а после хвърли баретата на масата и с две ръце разкопча до шията закопчалките на плаща си. Плащът бавно се свличаше от гърба му, а той вече седеше на скамейката, разкراчил крака, опрял лявата си ръка на хълбока, а със свободната си дясна ръка хванал ефеса на позлатения си меч, забит в изгнилите дъски на пода. Той беше дребен и слаб, с големи изпъкнали очи на тясно бледо лице. Черните му коси бяха прибрани също както при Румата с масивен златен обръч с голям зелен камък на челото.

– Сам ли сте, дон Румата? – попита той отсечено.

– Да, благородни дон – тъжно отвърна Румата.

Отец Кабани изведнъж високо и трезво каза: „Благородни дон Реба... Вие сте хиена и нищо друго.“ Дон Кондор не се обърна.

– Аз долетях – каза той.

– Да се надяваме, че не са ви видели – каза Румата.

– Една легенда повече или по-малко няма значение – раздражено каза дон Кондор. – Нямам време да пътувам с кон. Какво се е случило с Будах? Къде изчезна? Но, дон Румата, седнете, моля ви се. Боли ме шията.

Румата послушно седна на скамейката.

– Будах изчезна – каза той. – Чаках го на оброчището „Тежките мечове“. Но дойде само един едноок дрипльо, каза паролата и ми предаде торба с книги. Чаках още два дни, след това влязох във връзка с дон Гуг и дон Гуг ми съобщи, че е изпратил Будах чак до границата и че Будах се придружавал от някакъв благороден дон, на когото можело да се вярва, защото бил изгубил на карти всичко до грош и се продал на дон Гуг телом и духом. Следователно Будах е изчезнал някъде тук, в Арканар. Това е всичко, което зная.

– Малко знаете – каза дон Кондор.

– Работата не е в Будах – възрази Румата. – Ако е жив, ще го намеря и ще го отърва. Тези неща ми идват отръпки. Но аз исках да говоря с вас за друго. Искам още веднъж да ви обърна внимание, че положението в Арканар излиза от рамките на базисната теория... – На лицето на дон Кондор се появи кисел израз. – Моля ви, изслушайте ме – твърдо каза Румата. – Чувствувам, че по радиото никога няма да се разберем с вас. А в Арканар всичко се промени. Появи се нов, систематично действащ фактор. И като че ли дон Реба съзнателно насъсква против учените цялата сивота в кралството. Всичко, което поне мъничко се издига над средното сиво равнище, се оказва под заплаха. Чуйте ме, дон Кондор, това не са емоции, а факти. Ако си умен, образован, ако се съмняваш и говориш не като другите, дори ако не пиеш вино, вече си застрашен. Всеки кръчмар има право да те пребие дори до смърт. Стотици и хиляди хора са обявени извън закона. Щурмоваците ги ловят и бесят покрай пътищата. Голи, нагоре с краката... Вчера на моята улица стъпкаха един старец, защото научили, че е грамотен. Тъпкали го цели два часа, тъпи, с потни, зверски муцуни... – Румата се овладя и завърши спокойно: – С една дума, скоро в Арканар няма да остане нито един грамотен човек. Както в областта на Светия орден след Барканското клане.

Прехапал устни, дон Кондор вторачено го гледаше.

– Не ми харесваш, Антоне – каза той по руски.

– И на мене много неща не ми харесват, Александър Василевич – каза Румата. – Не ми харесва, че със самото поставяне на проблема сами си вързахме ръцете и краката. Не ми харесва, че той се нарича Проблем за безкръвното въздействие. Защото при моите условия това е научно обосновано бездействие. Зная всичките ви възражения. И аз познавам теорията. Но тук няма никакви теории, тук има типично фашистка практика, тук зверовете всеки миг убиват хора. Тук всичко е безполезно. Не достигат знания, а златото губи цената си, защото закъснява.

– Антоне – каза дон Кондор. – Не се горещи. Вярвам, че положението в Арканар е изключително, но съм убеден, че ти нямаш нито едно конструктивно предложение.

– Да – съгласи се Румата, – нямам конструктивни предложения. Но ми е много трудно да се владеея.

– Антоне – каза дон Кондор. – Тук, на цялата планета, ние сме двеста и петдесет души. Всички се владеят и за всички това е много трудно. Най-опитните живеят тук вече двадесет и две години. Долетяха само като наблюдатели. Забранено им беше изобщо да предприемат, каквото и да било. Представи си само за миг: забранено изобщо. Те не биха имали право дори да спасят Будах. Дори Будах да бъде тъпкан с крака пред очите им.

– Не бива да говорите с мене като с дете – каза Румата.

– Вие сте нетърпелив като дете – рече дон Кондор. – А трябва да бъдете много търпелив.

Румата горчиво се усмихна.

– А докато ние изчакваме – каза той, – докато се примерваме и прицелваме, зверовете всеки ден, всеки час ще унищожават хора.

– Антоне – каза дон Кондор. – Във вселената има хиляди планети, където още не сме стигнали и където историята си върви по своя път.

– Но тук вече сме пристигнали!

– Да, пристигнали сме. Но за да помогнем на това човечество, а не да задоволяваме справедливия си гняв. Ако си слаб, отивай си. Върни се в къщи. В края на краищата ти наистина не си дете и знаеше какво ще видиш тук.

Румата мълчеше. Дон Кондор, някак си омекнал и изведнъж остарял, влачейки мечата си за ефеса като тояга, се разходи покрай масата, като печално клатеше глава.

– Всичко разбирам – каза той. – Всички тези неща вече съм ги преживял. Имаше време, когато това чувство за безсилие и собствена подлост ми се струваше най-страшно. Някои, по-слабите, се побъркваха от

това, ние ги изпращаме на Земята и сега ги лекуват. Трябвах ми петнадесет години, приятелче, за да разбера кое е най-страшното. Антоне, най-страшното е да загубиш човешкия си лик. Да омърсиш душата си, да се озлобиш. Ние тук, Антоне, сме богове и трябва да бъдем по-умни от боговете от легендите, които тукашните хора създават горе-долу по свой образ и подобие. А ние вървим по крайчеца на тресавището. Стъпиш ли накриво, отиваш в калта и цял живот не можеш да се измиеш. Горан Ирукански е писал в „История на пришествието“: „Когато бог слезе от небето и излезе пред народа от Питанските блата, краката му бяха покрити с кал“.

– И за което Горан беше изгорен – мрачно каза Румата.

– Да, изгориха го. А това беше казано за нас. Аз съм тук петнадесет години. Аз, приятелю, престанах дори да сънувам Земята. Когато веднъж ровех книгата си, намерих снимка на жена и дълго не можах да се сетя коя е тя. Понякога изведнъж със страх разбирам, че отдавна вече не съм сътрудник на Института, а експонат от музея на този Институт, главен съдия на търговска феодална република, и в музея има зала, където трябва да ме сложат. Това е най-страшното – да се вживееш в ролята си. Във всеки от нас благородният престъпник се бори с комунаря. И всичко около нас помага на престъпника, а комунарят е сам-самичък – до земята има хиляди години и хиляди парсека². Дон Кондор помълча малко, като гледаше колената си. – Това е, Антоне – каза той със затвърдяващ глас. – Да си останем комунари.

Той не разбира. Пък и как може да разбере? На него му провървя, той не знае какво значи сив терор, какво значи дон Реба. Всичко, на което е бил свидетел през петнайсетте години работа на тази планета, тъй или иначе се побира в рамките на базисната теория. И когато аз му говоря за фашизъм, за сиви шурмоваци, за засилването на еснафщината, той приема това като емоционални изрази. „Не се шегувайте с терминологията, Антоне. Терминологичната бърканица има опасни последици.“ Той съвсем не може да разбере, че нормалното равнище на средновековното варварство е щастливо минало за Арканар. За него дон Реба е нещо като херцог Ришелю, умен и далновиден политик, който защитава абсолютизма от феодалния сепаратизъм. Само аз на цялата планета виждам страшната сянка, която все повече покрива страната, но тъкмо аз не мога да разбера чия е тази сянка и защо... И как ще мога да го убедя, когато по очите му виждам, че е готов всеки момент да ме изпрати на Земята

2. Парсек (паралакс-секунда) астрономическа мярка 3,26 светлинни години.

да се лекувам.

– Какво прави уважаемият Синда? – попита той.

Дон Киндор престана да го пронизва с поглед и измънка: „Благодаря, добре е“. После каза:

– В края на краищата ясно трябва да разбереш, че нито ти, нито аз, никой от нас няма да види реално осезаеми плодове от работата си. Ние не сме физици, ние сме историци. За нас единицата време не е секундата, а векът и нашите дела не са дори сеитба, ние само подготвяме почвата за сеитба. А пък понякога от Земята пристигат... ентузиастични, дявол ги взел... Спринтьори на къси разстояния...

Румата се усмихна горчиво и без особена нужда взе да опъва бутушите си. Спринтьори. Да, имаше спринтьори.

Преди десет години Стефан Орловски или дон Канада, командир на арбалетната рота на негово императорско величество, по време на публичното мъчение на осемнадесетте есторски вещици заповяда на войниците си да открият огън по палачите, съсече имперския съдия и двама съдебни пристави и беше набучен на копията на дворцовата охрана. Гърчейки се в предсмъртни мъки, той крещеше: „Нали сте хора! Бийте ги, бийте ги!“ Но сред рева на тълпата: „На кладата! На кладата!“ – малцина го чуваха.

Почти по същото време в другото полукълбо Карл Розенберг, един от най-големите познавачи на селските войни в Германия и Франция, известен още като търговеца на вълна Пани-Па, вдигна въстание на мурските селяни, завзе с шум два града и когато се опита да прекрати грабежите, беше убит със стрела в тила. Той беше още жив, когато пристигнаха с хеликоптер да го вземат, но не можеше да говори и само гледаше виновно и учудено с големите си сини очи, от които непрекъснато течеха сълзи...

А малко преди пристигането на Румата великолепно законспирираният довереник на кайсанския тиранин (Джереми Тафнат, специалист по история на аграрните реформи) изведнъж ни в клин, ни в ръкав направи дворцов преврат, узурпира властта и в продължение на два месеца правеше опити да въведе Златен век. Той упорито не отговаряше на яростните запитвания на съседите и Земята, заслужено си спечели слава на луд, щастливо избягна осем атентата и най-после беше задигнат от аварийната команда на сътрудниците от Института и с подводница прехвърлен в островната база край Южния полюс.

– Представи си само! – промърмори Румата. – Досега цялата Земя си въобразяваше, че с най-сложните проблеми се занимава нула-

физиката...

Дон Кондор вдигна глава.

– О, най-после! – каза той тихо.

Зачаткаха копита, злобно и пискливо зацвили хамахарският жребец, чу се енергично проклятие със силен ирукански акцент. На вратата се показа дон Гуг, старши камердинер на негова светлост херцог Ирукански, дебел, червендалест, с юнашки засукани мустаци, с усмивка до ушите, с малки весели очички под буклите на кестенявата перука. И Румата отново понечи да се хвърли и го прегърне, защото това беше Пашка, но дон Гуг изведнъж се изпъна, на пълничката му физиономия се появи сладниково любезно изражение, той леко се прегъна в кръста, притисна шапката до гърдите си и сви устните си на фунийка. Румата мимоходом погледна Александър Василиевич. Александър Василиевич беше изчезнал. На скамейката седеше Главният съдия и Пазителят на големите печати – разкрачил крака, сложил лявата си ръка на хълбока, а с дясната хванал ефеса на позлатения си меч.

– Много закъсняхте, дон Гуг – каза той с неприятен глас.

– Много се извинявам! – извика дон Гуг, като плавно се приближаваше към масата. – Кълна се в рахита иа моя херцог, че имаше съвършено непредвидени обстоятелства. Четири пъти ме спираха патрулите на негово величество арканарския крал и два пъти се бих с някакви простаци. – Той грациозно вдигна лявата си ръка, омотана с окървавен парцал. – Но да попитам, благородни донове, чий е този хеликоптер зад къщата?

– Хеликоптерът е мой – свадливо каза дон Кондор. – Аз нямам време да се бия по пътищата.

Дон Гуг приятно се усмихна и като яхна скамейката като кон, каза:

– Значи, благородни донове, принудени сме да констатираме, че многоученият доктор Будах тайнствено е изчезнал някъде между ируканската граница и оброчището „Тежките мечове“...

Отец Кабани изведнъж се размърда в постелята си.

– Дон Реба – дебело каза той, без да се събужда.

– Оставете Будах на мене – отчаяно каза Румата – и се опитайте все пак да ме разберете...

ВТОРА ГЛАВА

Румата трепна и отвори очи. Вече беше се стъмнило. Под прозорците на улицата ставаше скандал. Някой, явно военен, ревеше: „Мръсник! Ще оближеш с език тази мръсотия! («Добро утро!» – помисли си Румата.) Млък!... Кълна се в гроба на свети Мика, ще ме изкараш от кожата!“ Друг глас, груб и прегракнал, боботеше, че на тази улица човек трябва да гледа къде стъпва. „Сутринта валя дъжд, а знаете ли още кога е настилана?...“ – „Той ще ми заповяда къде да гледам!...“ – „По-добре ме пуснете, благородни дои, не ме дърпайте за ризата“ – „Той ще ми заповяда!...“ Чу се звънко пляскане. Явно – втори шамар, първият беше събудил Румата. „Я не ме бийте, благородни дон...“ – боботеше долу.

Гласът беше познат, кой ли можеше да бъде? Май дон Тамео. Трябва днес да му върне на карти хамахарската кранта обратно. Интересно, дали някога ще се науча да разбирам от коне? Наистина ние, есторските Руматовци, открай време не разбираме от коне. Ние сме познавачи на бойните камили. Добре че в Арканар почти няма камили. Румата с пука не ое протегна, напипа до възглавницата копринения шнур и няколко пъти го дръпна. Вътре в къщата зазвънтяха звънчетата. Хлапето, разбира се, зяпа скандала, помисли си Румата. Можеше да стане и да се облече сам, но пак щяха да се пръснат излишни слухове. Той се заслуша в псувните под прозореца. Ама че силен език. Невероятна ентропия. Да не го заколи дон Тамео... Напоследък в гвардията се бяха появили любители, които заявяваха, че единият меч им служи само за благороден бой, а другия употребяват за уличната паплач, която благодарение грижите на дон Реба страшно се била навъдила в славния Арканар. Впрочем дон Тамео не беше от тях. Страхлив си е нашият дон Тамео, пък е и известен политик...

Отвратително е, когато денят започва с дон Тамео... Румата седна, обхванал с ръце колената си под хубавото мъхнато одеяло. Изпита чувството, че го притиска оловен мрак, искаше му се да наведе глава и да мисли колко слаби и нищожни сме пред обстоятелствата... На Земята такова нещо дори през ум не ни минава. Там сме здрави и самоуверени момчета, учили психологическо кондиционираие и готови на всичко. Имаме отлични нерви: умеем да не извърщаме глава, когато пред очите ни биат и екзекутират някого. Притежаваме нечувано самообладание, способни сме да издържим излиянията и на най-безнадеждните кретени.

Забравихме да се гнусим, можем да си служим със съдове, които според обичая се дават на кучетата да ги оближат, а след това се изтриват за красотата с мръсната пола на дрехата. Ние сме велики имперсонатори, дори насън не говорим на езиците на Земята. Имаме безупречно оръжие – базисната теория за феодализма, разработена в тишината на кабинетите и лабораториите, край прашни разкопки и в солидни дискусии...

Едно е жалко, че дон Реба си няма понятие от тази теория. Жалко че психологическата подготовка изчезва от нас като загара, мята се в крайности, принудени сме да се занимаваме с непрекъснато презакаляване: „Стисни зъби и помни, че ти си замаскиран бог, че те не знаят какво правят и почти никой от тях не е виновен и затова си длъжен да бъдеш търпелив и толерантен...“ Излиза, че кладенците от хуманизъм, които на Земята ни се струваха бездънни, пресъхват със застрашителна бързина. Свети Мика, там, на Земята, ние бяхме истински хуманисти, хуманизмът беше скелет на натурата ни, в преклонението си пред Човека, в любовта си към Човека, стигнахме до антропоцентризма, а тук изведнъж се улавяме в мисли, че сме обичали не Човека, а само комунаря, земянина, равния на нас... Все по-често се улавяме в мисли като тези: „Стига, та това хора ли са? Нима не са способни да станат хора поне с течение на времето?“ И тогава си спомняме за такива като Кира, Будах, Арата Гърбавия, за великолепия барон Пампа и ни хваща срам, а това е също така непривично и неприятно за нас и най-важното, то не ни помага...

Стига за това, помисли си Румата. Поне сутрин не! Дано се провали този дон Тамео!... В душата се е натрупала горчилка и няма къде да я изхвърли човек в тази самота. Точно така, в самота. Дали сме мислили ние, здравите, уверените, че ще изпаднем тук в самота? Никой няма да повярва. Антоне, приятелю, какво става с теб? На запад от теб, на три часа с хеликоптер е добрякът, умният Александър Василиевич, на изток е Пашка, верен и весел приятел, седем години сте седели на един чин. Просто си се размекнал, Тошка. Жалко, разбира се, смятахме, че си посилен, но с кого не се случва това? Работата е адска, разбираме. Я се върни на Земята, позанимавай се с теория, пък после ще видим...

А Александър Василиевич впрочем е същински догматик. Щом базисната теория не предвижда сивите („Аз, миличък, за петнадесет години работа май не съм забелязвал такива отклонения от теорията...“), значи сивите ми се привиждат. Щом ми се привиждат, значи нервите ми не са в ред и трябва да ме изпратят на почивка. „Добре тогава, обещавам ви да видя сам и да ви съобщя мнението си. Но засега, дон Румата, моля

ви, никакви ексцеси...“ А Павел, негов приятел от детинство, ерудит, познавач, извор на информация... се зарови безразсъдно в историята на двете планети и лесно доказа, че сивото движение е чисто и просто обикновено движение на гражданите против бароните. „Впрочем тези дни ще се отбия при тебе и ще видя. Честно казано, малко ми е неудобно за Будах...“ Благодаря и за това. И стига толкова. Ще се заловя с Будах, щом като вече за нищо друго не съм способен.

Ученият доктор Будах. Кореняк ируканец, голям медик, когото ируканският херцог за малко не удостои с дворянско звание, но размисли и реши да го затвори в една кула. Най-големият специалист в империята по отраволечение. Автор на широкоизвестния трактат „За тревите и другите билки, които тайнствено могат да бъдат причина за скръб, радост и успокоение, а също така за слюнката и соковете на влечугите, паяците и голия глиган Ъ, които притежават същите и много други качества“. Без съмнение забележителен човек и интелигент, убеден хуманист и безпаричник – цялото му имущество се състои от един чувал книги. Но кому си притрябвал ти, доктор Будах, в тази мрачна и невежа страна, затънала в кървавото тресавище на заговорите и користолоубието?

Да предположим, че си жив и се намираш в Арканар. Не е изключено, разбира се, да са те заловили варварите, слезли от чукарите на Червения северен хребет. В този случай дон Кондор има намерение да влезе във връзка с нашия приятел Шуштулетидоводус, специалист по история на първобитните култури, който работи сега като маг-епилептик при един вожд с четиридесет и пет срично име. Ако ти все пак си в Арканар, най-вероятно е да са те задигнали нощните работни добичета на Вага Колелото. И дори да не са те задигнали, а просто да са те задържали, защото за тях главната плячка би бил твоят придружвач, благородният, загубил на карти, дон. Но тъй или иначе, те няма да те убият – Вага Колелото е твърде голям скъперник, за да направи такова нещо.

Може да те е задигнал и някой глупак барон. Без всякакъв зъл умисъл, просто от скука и хипертрофирано гостоприемство. Дошло му се е да погуляе с един благороден събеседник, поставил на пътя свои войскари и е откъмнал в замъка си твоя придружвач. И ти ще седиш в смрадливата стая на слугите, докато доновете не се напият до оглупяване и не се разделят. В този случай тебе също нищо не те заплашва.

Но някъде в Гниловражие все още има остатъци от неотдавна разбитата селска армия на дон Кси и Перта Гръбнака, които нашият орел дон Реба тихомълком подпомага, защото твърде възможно е да има усложнения с бароните. А те не знаят пощада и по-добре да не мисля за

тях. Съществува още дон Сатарина, един от най-знатните имперски аристократи, сто и две годишен, съвсем побъркан. Той е в родова вражда с ируканските херцози и от време на време се активизираше и започваше да лови всички, които пресичаха ируканската граница. Той е много опасен, защото поради пристъпите на холецистит беше способен да издава такива заповеди, че гробарите не успяваха да изкарват трупите от неговите тъмници.

И най-после – главното. Главното, не защото е най-опасно, а защото е най-вероятно. Сивите патрули на дон Реба. Щурмоваците по големите пътища. Може да си попаднал в ръцете им случайно и тогава трябва да разчиташ на съобразителността и хладнокръвието на придружвача. Ами ако дон Реба е заинтересован да си в ръцете му? Дон Реба проявява такива неочаквани интереси... Възможно е шпионите да са му донесли, че ще минеш през Арканар, изпратена е била да те причака група под командата на старателен сив офицер, издънка на дребни феодали, и ти сега лежиш в някой каменен чувал под Веселата кула...

Румата отново нетърпеливо дръпна шнура. Вратата на спалнята се отвори с отвратително скърцане и влезе момчето слуга, слабичко и мрачно. Казваше се Уно и съдбата му можеше да послужи за тема на балада. На прага то се поклони и като тътреше скъсаните си обувки, приближи до кревата и сложи на масичката поднос с писма, кафе и парче ароматична дъвкателна кора за чистене и заздравяване на зъбите. Румата сърдито го погледна.

– Я кажи, моля ти се, ще смажеш ли някога тази врата?

Момчето гледаше в пода, без да отговори. Румата отметна одеялото, спусна голите си крака от леглото и протегна ръце към подноса.

– Ми ли се днес? – попита той.

Момчето пристъпи от крак на крак без да отговори нещо, тръгна из стаята да събира разхвърляните дрехи.

– Струва ми се, че те попитах дали си се мил днес или не? – каза Румата, като разпечатваше първото писмо.

– Греховете с вода не се измиват – промърмори момчето. – Да не съм благородник, та да се мия?

– Какво ти разказвах за микробите? – каза Румата.

Момчето сложи на облегалката на креслото зелените панталони и направи знак с големия пръст, сякаш пъдеше дявола.

– Три пъти през нощта се молих – каза той. – Какво още трябва?

– Глупчо си ти – каза Румата и започна да чете писмото.

Пишеше му дона Окана, дворцова дама, новата фаворитка на дон

Реба. Предлагаше му довчера да посети нея, „нежно страдащата“. В постскрипума с обикновени думи беше написано какво всъщност очаква тя от тази среща. Румата не издържа – изчерви се. Погледна крадешком към хлапето и промърмори: „Ами всъщност...“ Трябваше да се помисли за това. Противно му беше да ходи, но да не отиде беше глупаво – дона Окана знаеше много. Изпи кафето наведнъж и сложи в устата си дъвкателната кора.

Вторият плик беше от дебела хартия, печатът от червен восък беше размазан; личеше си, че писмото е отваряно. Пишеше му дон Рипат, отявлен карьерист, лейтенант от сивата рота на галантеристите. Разпитваше го за здравето му, изразяваше увереност в победата на сивото дело и го молеше да отсрочи дълга му, като се оправдаваше с глупави мотиви. „Добре, добре...“ – промърмори Румата, сложи писмото настрана, взе отново писмото и с интерес го разгледа. Да, бяха започнали да работят по-тънко. Явно по-тънко.

В третото писмо му предлагаша да се дуелира с мечове заради дона Пифа, но се съгласяваха да оттеглят предложението си, ако дон Румата любезно представи доказателства, че той, благородният дон Румата, не е имал и няма нищо общо с дона Пифа. Писмото беше стандартно: основният текст беше писан от калиграф, а в оставените промеждутъци несръчно, с граматически грешки бяха вписани имената и сроковете.

Румата захвърли писмото и почеса изпохапаната си от комари лява ръка.

– Дай да се измия! – заповяда той.

Момчето изчезна зад вратата и скоро се върна, влачейки заднишком по пода дървено корито с вода. После още веднъж излезе тичешком и домъкна празно корито и гърне.

Румата скочи на пода, смъкна презглава старата си пижама с изкусна ръчна бродерия и със звън измъкна от ножниците мечовете, които висяха над възглавницата му. Момчето от предпазливост застана зад креслото. След като се поупражнява десетина минути в нападение и отбрана, Румата запрати мечовете в стената, наведе се над празното корито и заповяда: „Сипвай!“ Лошо беше без сапун, но Румата вече беше свикнал. Момчето изливаше гърне след гърне на гърба, на шията, на главата му и мърмореше: „Всички хора като хора, само ние... Къде се е видяло човек да се мие в два съда. В клозета измислил някакво гърне... Всеки ден чиста кърпа... И още не се е помолил, а гол размахва мечовете...“

Като се разтриваше с кърпата, Румата каза поучително:

– Аз работя в двореца, не съм никакъв си възлиив барон. Придворният трябва да бъде чист и да благоухае.

– Негово величество си няма други грижи, освен да ви мирише – възрази му момчето – Всички знаят, че негово величество ден и нощ се моли за нас, грешните. А пък дон Реба изобщо никога не се мие. С ушите си съм го чул, неговият лакей разправяше.

– Добре де, не мърмори – каза Румата, като навличаше найлоновия потник.

Момчето се отнасяше към този потник с неодобрение. За него отдавна вече се носеха слухове сред арканарската прислуга. Но в това отношение Румата не можеше нищо да направи поради естествената човешка гнусливост. Когато си обуваше гащетата, момчето извърна глава и направи суетните движение, сякаш плюеше срещу нечестивия.

Все пак хубаво би било да се изкара на мода бельото, помисли си Румата. Обаче по естествен път това можеше да се направи само чрез жените, а Румата и в това отношение се отличаваше с непозволена за един разузнавач придирчивост. Един кавалер и развейпрах, познавач на столичните обноски и заточен задари дуел по любов, трябваше да има най-малко двадесет любовници. Румата полагаше героични усилия да поддържа реномето си. Половината от агентурата му, вместо да си гледа работата, разпространяваше за него отвратителни слухове, които будеха завист и възхищение сред арканарската гвардейска младеж. Десетки разочаровани дами, при които Румата специално оставаше да чете стихове до късна нощ (трета стража, братска целувка по бузата и скок от балкона в обятията на командира на нощния обход, познат офицер), в надпревара си разказваха за истинския столичен стил на кавалера от метрополията. Румата се крепеше само на суетността на тези глупави и до погнуса развратни жени, но проблемът за бельото си оставаше неразрешен. А колко лесно стана с носните кърпички. Още на първия бал Румата извади от маншета на ръкава си изящна бродирана кърпичка и леко попи устните си. На следващия бал храбрите гвардейци вече бършеха потните си лица с големи и малки парчета разноцветен плат с бродерия и с монограми. А след месец се появиха, преметнали през ръка цели чаршафи, чиито краища елегантно се влачеха по пода.

Румата нахлузи зелените панталони и бялата батистена риза с изпрана яка.

– Някой чака ли ме? – попита той.

– Бръснарят чака – отвърна момчето. – И още двама донове седят в гостната, дон Тамео и дон Сера. Заповядаха ми да им донеса вино и сега

играят на карти. Чакат ви за закуска.

– Върви да извикаш бръснаря. На благородните донове кажи, че скоро ще дойда. И не бъди груб, разговаряй учтиво...

Закуската не беше много богата и оставаше място за близкия обяд. Беше поднесено печено с много подправки в кучешки уши, накиснати в оцет. Пиха газирано ируканско, тежко червено есторско, бяло соанско. Дон Тамео ловко унищожаваше с два кинжала овнешкия крак и се оплакваше от нахалството на низшите съловия. „Смятам да подам рапорт до негово величество – съобщи той. – Дворянството настоява да се забрани на селяшката и занаятчийската паплач да се показва на публични места и на улиците. Да минават през дворовете и в покрайнините. А в случай, че появяването на селянина е невъзможно, например когато докарва хляб, месо и вино в къщите на благородниците, нека има специално разрешение от Министерството за защита на короната.“ – „Умна глава! – възхитено каза дон Сера, като пръскаше слюнка и сок от месото. – А пък вчера в двореца...“ И той разказа последната новина. Любимката на дон Реба, доня Окана, настъпила по невнимание краля по болния крак. Негово величество побеснял и обръщайки се към дон Реба, заповядал да се накаже престъпничката за назидание. На което дон Реба, без да му мигне окото, отговорил: „Ще бъде изпълнено, ваше величество. Още нощес!“ „Така се смях – каза дон Сера, като въртеше глава, – че от елека ми изхвъркнаха две копчета...“

Протоплазма, помисли си Румата. Протоплазма, която само плюска и се размножава.

– Да, благородни донове – каза той. – Дон Реба е изключително умен човек...

– Охо-хо! – каза дон Сера. – И още какъв! Умна глава...

– Знаменит държавник – каза дон Тамео многозначително и прочувствено.

– Сега дори чудно му става на човек, като си спомни – продължи Румата, приятелски усмихнат – какво се говореше за него само преди година. Спомняте ли си, дон Тамео, как остроумно осмяхте кривите му крака?

– Не си спомням – промърмори той. – Пък и какъв присмехулник съм аз...

– Имаше такова нещо, имаше – каза дон Сера, като с укор клатеше глава.

– Наистина! – възкликна Румата. – Нали бяхте на този разговор, дон Сера. Помня, вие така се смяхте на остроумните думи на дон Тамео,

че нещо изхвъркна от тоалета ви...

Дон Сера почервения и започна дълго и с пелтечене да се оправдава, като непрекъснато лъжеше. Навъсеният дон Тамео се зае със силното есторско и понеже, според думите му, „както беше започнал по-онзи ден, така и досега не може да спре“, когато излязоха от къщата, наложи се да го придържат от двете страни.

Денят беше слънчев и ведър. Простият народ се мотаеше между къщите и търсеше да позяпа нещо, хлапетиите пискаха и свиркаха, замерваха се с кал, от прозорците надничаха хубавици – гражданки с шапчици, пъргави слугинчета срамежливо стрелкаха с влажните си очички и настроението започна малко да се повишава. Дон Сера ловко събори един селянин и замалко не се пръсна от смях, като гледаше как селянинът се търкаля в локвата. Дон Тамео изведнъж откри, че е сложил презрамките с мечовете наопаки, развика се: „Стойте!“ – и започна да се върти на място, като се опитваше да се обърне вътре в презрамките. От елека на дон Сера пак изхвъркна нещо. Румата хвана минаващото тиешком слугинче за розовото ушенце и го помоли да помогне ня дон Тамео да се оправи. Около благородните донове веднага се струпа тъпла зяпачи, те даваха на слугинчето съвети, от които то съвсем почервения, а от елека на дон Сера заваляха като град закопчалки, копчета и токи. Когато най-послед отново тръгнаха, дон Тамео започна на висок глас да съчинява допълнение към рапорта си, в който изтъкваше, че „красивите особи от женски пол не трябва да се причисляват към селяните и простолюдието“. В този момент една кола с гърнета прегради пътя им. Дон Сера измъкна и двата меча и заяви, че не подобава на благородните донове да заобикалят някакви си гърнета и че той ще си пробие път през колата. Но докато се целеше, опитвайки се да различи къде завършват стените на къщата и къде започват гърнетата, Румата хвана колелетата и изви колата, като освободи пътя. Зяпачите, които с възхищение наблюдаваха случката, извикаха на Румата три пъти „ура“. Благородните донове понечиха да продължат пътя си, но от един прозорец на третия етаж се показва дебел побелял бакалин и започна да говори за золумите на придворните, на които „нашият орел дон Реба скоро ще види сметката“. Трябваше да спрат и да прехвърлят в този прозорец всичките гърнета. В последното гърне Румата пусна две жълтици с профила на Пиц Шести и ги подаде на вцепенения собственик на колата.

– Колко му дадохте? – попита дон Тамео, когато си тръгнаха.

– Дреболия – небрежно отвърна Румата. – Две жълтици.

– Кълна се в гроба на свети Мика! – възкликна дон Тамео. – Вие сте

богат! Искате ли да ви продам моя хамахарски жребец?

– По-добре е да го спечеля на карти – каза Румата.

– Вярно! – каза дон Сера и спря. – Защо пък да не поиграем!

– Тук ли? – попита Румата.

– Ами защо пък не? – попита дон Сера. – Не виждам защо трима благородни донове да не поиграят на карти там, където им се ще.

В този момент дон Тамео изведнъж падна. Дон Сера се спъна о кратката му и също падна.

– Съвсем забравих – каза той. – Време е вече да вървим на пост.

Румата ги вдигна и ги поведе, като ги държеше за лактите. Пред огромната мрачна къща на дон Сатарина той спря.

– Ами дали да не влезем при стария дон? – попита той.

– Съвсем не виждам защо трима благородни донове да не влязат при стария дон Сатарина – каза дон Сера.

Дон Тамео отвори очи.

– Щом сме на кралска служба – заяви той, – трябва винаги да гледаме бъдещето. Д-дон Сатарина е изминат етап. Напред, благородни донове! Трябва да вървя на пост...

– Напред – съгласи се Румата.

Дон Тамео отново обори глава на гърдите си и вече не се събуди. Дон Сера разказваше за любовните си победи, като свиваше пръст след пръст. Така се довякоха до двореца. В караулното помещение Румата с облекчение постави дон Тамео на скамейката, а дон Сера седна на масата, небрежно отмести купчина заповеди, подписани от краля, и заяви, че най-последно дошло време да си пийнат студено ируканско. Нека стопанинът дотъркаля бъчвата, заповяда той, а тези момчета (той посочи гвардейците от караула, които играеха на карти на другата маса) да дойдат тук. Дойде началникът на караула, лейтенант от гвардейската рота. Той дълго се визира в дон Тамео и оглежда дон Сера; и когато дон Сера го запита „защо увехнаха цветята в градината на любовта“, реши, че сега май не бива да ги изпраща на пост. Нека си полежат така.

Румата изгуби от лейтенанта две жълтици и поговори с него за новите формени презрамки и за начините за острене на мечове. Между другото той подметна, че се кани да се отбие при дон Сатарина, който има оръжие, наострено по старинен начин, а беше много огорчен, когато научи, че почтеният велможа съвсем се побъркал: преди месец освободил всичките си пленници, разпуснал дружината, а изключително богатия си арсенал от напитки предал безвъзмездно на хазната. Сто и две годишният старец заявил, че смята да посвети остатъка от живота си на

добри дела и сега вероятно няма да я кара дълго.

След като се сбогува с лейтенанта, Румата излезе от двореца и се запъти към пристанището. Той заобикаляше локвите и прескачаше ямите, пълни със зеления сала вода, грубо разблъскваше заляпалите се хора от простолюдието, намигаше на девойките, на които външността му очевидно правеше голямо впечатление, поздравяваше с поклон дамите в носилките, приятелски се здрависваше с познатите дворяни и нарочно не забелязваше сивите щурмоваци.

Той направи малко отклонение, за да се отбие в Патриотичното училище. Това училище беше основано преди две години със средства на дон Реба, за да се подготвят издънките на дребните феодали и търговци за военни и административни кадри. Сградата беше каменна, съвременна по строеж, без колони и барелефи, с дебели стени, с тесни като бойници прозорци, с полукръгли кули от двете страни на главния вход. В случай на нужда хората в сградата можеха да се отбраняват доста време.

Румата се изкачи по тесните стъпала на втория етаж, шпорите му задрънчаха по камъка и покрай класните стаи той се отправи към кабинета на директора на училището. От класните стаи се чуваше врява, скандиране. „Какъв е кралят? – Светло величество. Какви са министрите? – Верни, които не знаят какво е съмнение...“, „... И бог, нашият създател, каза: «Ще те прокълна». И го прокле...“, „... А когато рогът изсвири два пъти, пръснете се по двама във верига и наведете копията...“, „... А когато изтезаваният изпадне в безсъзнание, разпитът без преставане да се прекрати...“

Училище, мислеше си Румата. Гнездо на мъдростта. Опора на културата...

Без да почука, той бутна ниската сводеста врата и влезе в кабинета, тъмен и студен като зимник. Иззад огромната маса, отрупана с книга и пръчки за наказание, насреща му изскочи дълъг, недодялан човек, плешив, с хлътнали очи, стегнат в тесен сив мундир с отличителните знаци на Министерството за защита на короната. Това именно беше директорът на Патриотичното училище, ученият отец Кин, садистът убиец, станал монах, автор на „Трактат за доноса“, който беше направил впечатление на дон Реба.

Румата отвърна небрежно на прекалено красноречивия поздрав, седна в креслото и сложи крак върху крак. Отец Кин остана прав, приведен в почтително-внимателна поза.

– Как върви работата? – попита Румата благосклонно. – Едни

граматици колим, други учим, а?

Отец Кин отвори широко усмихната уста.

– Граматикът не е враг на краля – каза той. – Враг на краля е граматикът мечтател, граматикът, който се съмнява, невярващият граматик. А ние тук...

– Добре де, добре – каза Румата. – Вярвам. Какво пописваш? Четох трактата ти – полезна книга, но глупава. Как си могъл? Не е хубаво. Директор!...

– Страх се да блесна не с ум – с достойнство отвърна отец Кин. – Единствената ми цел беше да допринесе полза на държавата. Не са ни потребни умни хора. Потребни са ни верни. И ние...

– Добре, добре – каза Румата. – Вярвам. Та пишеш ли нещо ново или не?

– Готвя се да представя на министъра размишление за новата държава, за която вземам като образец Областта на Светия орден.

– Какво си намислил? – учуди се Румата. – Искаш да направиш всички ни монаси?...

Отец Кин стисна ръце и се наведе напред.

– Позволете да ви обясня, благородни дон – разпалено каза той, като облиза устните си. – Същността е в съвсем друго нещо. Същността е в основните принципи на новата държава. Принципите са прости и те са само три: сляпа вяра в непогрешимостта на законите, безпрекословно подчинение на същите, а също така усърдно наблюдение от всеки над всички.

– Хм – каза Румата. – И защо?

– Как „защо“?

– Все пак си глупав – каза Румата. – Добре де, вярвам. Но за какво бях дошел?... Да! Утре ще приемеш двама нови преподаватели. Казват се: отец Тара, много почтен старец, занимава се с... космография, и брат Нанин, също верен човек, силен е в историята. Те са мои хора и ги приеми учтиво. Ето ти гаранцията. – Той хвърли на масата една звънтяща кесия. – Твоят дял тук е пет жълтици... Ясно ли ти е?

– Да, благородни дон – каза отец Кин.

Румата се прозя и се озърна.

– Добре че си разбрал – каза той. – Баща ми, кой знае защо, много обичаше тези хора и ми завеща да подрежда живота им. Но обясни ми, учени човече, откъде в един благороден дон може да има такава привързаност към един граматик?

– Възможно е да имат някакви особени заслуги? – предположи отец

Кин.

– За какво намекваш? – подозрително попита Румата. – Защо пък не? Да... Някаква там хубавичка дъщеря или сестра... Ти, разбира се, тук нямаш вино?

Отец Кин виновно разпери ръце. Румата взе от масата едно от листчетата и известно време го държа пред очите си.

– „Сподпомагане“... – прочете той. – Умници! – Той изпусна листчето на пода и стана. – Внимавай твоята учена папlach тук да не ги обижда. Аз някога ще ги навестя и ако науча... – Той стисна юмрук под носа на отец Кин. – Хайде, хайде, не бой се, няма...

Отец Кин почтително се ухили. Румата му кимна и тръгна към вратата, драскайки пода с шпорите.

На улица „Премногоблагодарности“ той се отби в оръжейния магазин, купи си нови халки за ножницата, опита чифт кинжали (хвърли ги към стената, изпробва ги на дланта си – не му харесаха), после поседна на тезгяха и си поговори със съдържателя, отец Гаук. Отец Гаук имаше тъжни добри очи и мънички бледи ръце, покрити с неизмити мастилени петна. Румата поспори малко с него за стиховете на Цурен, чу интересен коментар към стиха „Като лист увехнал пада ми в душата...“, помоли го да му прочете нещо ново и като повъздиша заедно с автора над неизказано тъжните строфи, преди тръгване издекламира: „Да бъдеш или да не бъдеш“ в свой превод на ирукански.

– Свети Мика! – извика разпаленият отец Гаук. – Чии са тези стихове?

– Мои – каза Румата и излезе.

Той се отби в „Сива радост“, изпи чаша арканарски киселаш, плесна лекичко стопанката по бузата, с леко движение на меча преобърна масичката на щатния доносчик, който пулеше в него тъпите си очи, после отиде навътре в един ъгъл и намери там дрипаво брадато човече с мастилница на шията.

– Здравей, брат Нанин – каза той. – Колко молби написа днес?

Брат Нанин стеснително се усмихна. Показаха се дребните му развалени зъби.

– Сега се пишат малко молби, благородни дон – каза той. – Едни смятат, че е безполезно да се подават молби, а други пък разчитат, че в скоро време ще си вземат нужното и без молби.

Румата се наведе над ухото му и му разказа, че работата с Патриотичното училище е уредена.

– Ето ти две жълтици – каза той накрая. – Облечи се, стегни се. И

бъди по-предпазлив... поне в първите дни. Отец Кин е опасен човек.

– Ще му прочета своя „Трактат за слуховете“ – весело каза брат Нанин. – Благодаря, благородни дон.

– Човек всичко може да направи в паметна баща си! – каза Румата.
– А сега ми кажи къде да намеря отец Тара?

Брат Нанин престана да се усмихва я смутено замига.

– Вчера тук стана сбиване – каза той. – А отец Тара беше малко попрепил. И отгоре на това е червенокос... Счупиха му ребро.

Румата кресна от досада.

– Ама че нещастие! – каза той. – И защо толкова много пиете?

– Понякога е трудно човек да се въздържа – тъжно каза брат Нанин.

– Вярно е – каза Румата. – Добре тогава, ето ти още две жълтици, пази го.

Брат Нанин се наведе и го хвана за ръката. Румата отстъпи назад.

– Хайде, хайде – каза той. – Това не е най-добрата ти шега, брат Нанин. Сбогом.

* * *

Никъде другаде в Арканар не миришеше както в пристанището. Миришеше на солена вода, на гнила тиня, смола, дим, развалена сланина, от кръчмите дъхтеше на загоряло, на печена риба, на прокиснала бира. В задушния въздух се носеха дебели разноезични псувни. По кея, в тесните проходи между складовете и около кръчмите се тълпяха хиляди хора с чудноват вид: разпасани моряци, надуты търговци, мрачни рибари, търговци на роби, търговци на жени, начервосани проститутки, пияни войници, някакви тъмни личности, накичени с оръжие, фантастични дрипльовци със златни гривни на мръсните си лапи. Всички бяха възбудени и озлобени. По заповед на дон Реба вече трети ден нито един кораб, нито една лодка не можеше да напусне пристанището. По кейовете сиви шурмоваци подмятаха ръждиви касапски брадви и нахално и злобно поглеждаха тълпата. На задържаните кораби на групи от по пет-шест човека бяха наклевали широкоплещести, меднокожи хора, облечени с рунтави кожуси и с медни шлемове – наемници варвари, негодни в ръкопашен бой, но страшни ей така, от разстояние, със своите дълги тръби, които стреляха отровни бодли. А зад гората от мачти на открит рейд се чернееха неподвижни дългите бойни галери на кралския флот. От време на време те пущаха червени огненодимни струи, които подпалваха морето – там горяха нефт за поддържане на страха.

Румата отмина митническата канцелария, където пред затворените врати се бяха струпали мрачните морски вълци, които напразно очакваха разрешение за потегляне, промъкна се през кресливата тълпа, която търгуваше с каквото й падне (от робини и черен бисер до наркотици и дресирани паяци), тръгна към кейовете, хвърли поглед на наредените в редица за назидание на най-големия припек подпухнали трупове в моряшки куртки и като описа кръг през едно, затрупано с вехтории празно място, навлезе в смрадливите улички на пристанищния квартал. Тук беше тихо. По вратите на мизерните вертепи дремеха полуголи проститутки, на една пресечка лежеше пиян войник с разбита муцуна и извадени джобове, покрай стените се промъкваха подозрителни фигури с бледи физиономии на нощни птици.

Румата идваше тук за пръв пъти отначало се учуди, че не прави впечатление на никого: хората, които срещаше, гледаха с помътнели погледи или край него, или някак си през него, макар че се отдръпваха, за да му направят път. Но когато сви на ъгъла, случайно се обърна и успя да зебележи как десетина-петнадесет разнокалибрени глави, мъжки и женски, космати и плешиви, моментално се шмугнаха във врати, в прозорци, в преддверия. Тогава той почувствува странната атмосфера на това гадно място, атмосфера не толкова на вражда и опасност, а на някакво мръсно, користо любопитство.

Той бутна с рамо вратата и влезе в един от вертепите, където в полутъмното салонче на тезгяха дремеше дългоносо старче с лице на мумия. По масите беше пусто. Румата безшумно се приближи до тезгяха и тъкмо се прицели да чукне стареца по дългия нос, когато изведнъж забеляза, че спящият старец изобщо не спи, а през големите си, притворени клепачи внимателно го наблюдава. Румата хвърли на тезгяха малка сребърна монета и очите на старчето веднага широко се отвориха.

– Какво ще обича благородният дон? – сериозно попита той. – Трева? Енфие? Момиче?

– Не се преструвай – каза Румата. – Ти знаеш за какво идвам тук.

– Я, та това бил дон Румата! – с необичайно учудване извика старецът. – Гледам аз, гледам – нещо познато...

След като каза това, той отново притвори клепачи. Всичко беше ясно. Румата заобиколи тезгяха и през тясна врата се вмъкна в съседната стаичка. Тук беше тясно, тъмно и вонеше на киснато. В средата зад високо писалище, наведен над книжата, седеше сбръчкан възрастен човек с плоска черна шапчица. На писалището мъждукаше кандилце и в полумрака се виждаха само лицата на хората, които неподвижно седяха до

стените. Придържайки мечовете си, Румата също напипа едно столче до стената и седна. Тук си имаше свои закони и свой етикет. Никой не обърна внимание на новодошлия, щом е дошел човекът, значи трябвало е да дойде, а ако не е трябвало, достатъчно е едно мигване и човекът ще изчезне. Търси го после, ако си нямаш работа, по целия свят... Сбърченият старец старателно скърцаше с перото, хората край стените бяха неподвижни. От време на време ту един, ту друг привлечено въздъхваше. По стените с леко тапкане тичаха невидими гущери мухоловци.

Неподвижните хора край стените бяха главатарии на банди – някои от тях Румата отдавна познаваше по физиономия. Самите тези тъпи животни струваха малко. Тяхната психология не беше по-сложна от психологията на един среден бакалин. Те бяха прости, безпощадни и добре си служеха с ножовете и късите тояги. Но човекът при писалището...

Наричаха го Вага Колелото и той беше всемогъщ, не познаваше конкуренти като главатар на всички престъпни сили в Задпроливнето – от Питанските блатата в Западен Ирукан до морските граници на търговската република Соан. Беше прокълнат и от трите официални църкви в Империята заради безкрайното му високомерие, защото се беше нарекъл по-малък брат на царстващите особи. Разполагаше с нощна армия от около десетина хиляди души, с богатство от няколкостотин хиляди жълтици, а агентурата му проникваше и в най-съкровенията места на държавния апарат. През последните двадесет години четири пъти го бяха екзекутирали и всеки път пред голямо сбирше народ; според официалната версия, в момента той лежеше в три от най-мрачните тъмници на Империята, а дон Реба нееднократно беше издавал декрети „относно възмутителното разпространяване от страна на престъпниците и други злоумишленици на легенди за така наречения Вага Колелото, който в действителност не съществува и следователно е легендарен“. А според слуховете, същият този дон Реба викал при себе си някои барони, които имаха силни дружини, и им предлагал възнаграждение от петстотин жълтици за мъртвия Вага и седем хиляди жълтици за живия. На времето самият Румата трябваше да пръсне доста сили и жълтици, за да влезе в контакт с този човек. Вага предизвикваше у него силна погнуса, но понякога беше много полезен, буквално незаменим. Освен това Румата като учен много се интересуваше от Вага. Той беше един от най-интересните експонати в неговата колекция от средновековни чудовища, личност, която очевидно нямаше никакво минало...

Вага най-после остави перото, изправи се и каза дрезгаво:

– Така значи, деца мои. Две хиляди и петстотин жълтици за три

дни. А разходите са само хилядо деветстотин деветдесет и шест. Петстотин мънички и кръгли жълтички за три дни. Не е лошо, деца мои, не е лошо...

Никой не помръдна. Вага се отдели от писалището, седна в ъгъла и силно разтърка сухите си длани.

– Има с какво да ви зарадвам, деца мои – каза той. – Настъпват добри времена, плодородни. Но ще трябва да поработите. Ох, здравата да поработите. Моят по-стар брат, арканарският крал, е решил да изтребят всички учени хора в нашето кралство. Е, той по-добре ги разбира тези работи. Пък и какви сме ние, та да обсъждаме височайшите му решения? Обаче можем и трябва да извлечем полза от това негово решение. И доколкото сме негови верни поданици, ще му услужим. Но доколкото сме негови нощни поданици, няма да изпуснем и своя малък пай. Той няма да забележи и няма да ни се сърди. И?

Никой не се помръдна.

– Стори ми се, Пига въздъхна. Вярно ли е, Пига, сине мой?

В тъмнината някой се размърда и изкашля.

– Не съм въздъхвал, Вага – каза груб глас. – Как може...

– Не може, Пига, не може. Правилно. Сега всички трябва да ме слушат със затаен дъх. Всички ще се разотидете оттук и ще се заловите с тежка работа и тогава няма да има кой да ви посъветва. Моят по-стар брат, негово величество, чрез своя министър дон Реба обеща за главата на някои избягали и укриващи се учени доста пари. Ние трябва да му доставим тези глави и да зарадваме стареца. А, от друга страна, някои учени хора искат да се скрият от гнева на моя по-стар брат и за тази цел няма да пожелат средства. В името на милосърдието и за да облекчим душата на моя по-стар брат от бремето на излишните злодеяния, ще помогнем на тези хора. Впрочем впоследствие, ако и тези глави потръбват на негово величество, той ще ги получи. Евтино, съвсем евтино...

Вага млькна и наведе глава. По бузите му изведнъж потекоха бавни старчески сълзи.

– Остарявам аз, деца мои – каза той с хълцане. – Ръцете ми треперят, краката ми вече не държат и паметта започна да ми изневерява. Забравих, съвсем забравих, че между нас в тази задушна и тясна килийка се измъчва един благороден дон, който никак не се интересува от нашите дребни сметки. Ще се оттегля вече, трябва ми покой. А сега деца мои, нека се извиним пред благородния дон...

Той се изправи и с пъшкане се поклони. Останалите също станаха и също се поклониха, но с явна нерешителност и дори с уплаха. Румата

буквално чуваше как пукат тъпите им, примитивни мозъци в напразно усилие да уловят смисъла на думите и постъпките на прегърбеното старче.

Работата, разбира се, беше ясна. Разбойникът използваше още една възможност да съобщи на дон Румата, че в предвиждащия се погром нощната армия смята да действа заедно със сивите. А сега, когато беше дошло време да дава конкретни указания, да споменава имена и срокове на операцията, присъствието на благородния дон, меко казано, ставаше затруднително и на благородния дон се предлагаше да изложи накратко какво иска и да се измита. Загадъчно старче. Страшно. И за какво е дошло в града? Вага не можеше да понася града.

– Прав си, уважаеми Вага – каза Румата. – Аз нямам време. Обаче аз трябва да се извиня, защото те безпокоя за съвсем дребна работа. – Той продължаваше да седи и всички го слушаха прави. – Така стана, че ми трябва твоят съвет... Можеш да седнеш.

– Ето за какво става дума – продължи Румата. – Преди три дни трябваше да се срещна в оброчището „Тежките мечове“ с един приятел, благороден дон от Ирукан. Но не се срещнахме. Той изчезна. Зная положително, че е минал ируканската граница благополучно. Може би ти знаеш по-нататъшната му съдба?

Вага дълго не отговаряше. Бандитите пъшкаха и въздишаха. После Вага се изкашля.

– Не, благородни дон – каза той. – Нищо не знаем за такова нещо. Румата веднага стана.

– Благодаря ти, уважаеми – каза той, закрачи към средата на стаята и остави на писалището кесия с десетина жълтици. – Напушам те с молба: ако научиш нещо, съобщи ми. – Той докосна с ръка шапката си. – Сбогом.

На прага се спря и небрежно подхвърли.

– Ти тук говори нещо за учените хора. Сега ми хрумна една мисъл. Чувствувам, че благодарение усилията на краля след месец в Арканар няма да се намери един свестен книжовник. А аз трябва да основа в метрополията университет, дал съм обет, защото се излекувах от черната чума. Ако обичаш, когато наловиш книжници, съобщи най-напред на мене, а след това на дон Реба. Може би ще подбера няколко за университета.

– Няма да ти излезе евтино – с мазен глас го предупреди Вага. – Стоката е рядка, не се задържа.

– Честта е по-скъпа – високомерно каза Румата и излезе.

ТРЕТА ГЛАВА

Би било много интересно, мислеше си Румата, да хванем този Вага и да го откараме на Земята. Технически това не е трудно. Би могло да се направи още сега. Какво ли ще прави на Земята? Румата се опита да си представи какво би правил Вага на Земята. В светла стая с огледални стени и кондициониран въздух, който мирише на борова гора или на море, е хвърлен огромен космат паяк. Паякът се е притиснал до лъскавия под и трескаво върти злобните си очички и – какво да прави? – извит ребром, полека-лека тръгна към най-тъмния ъгъл, притиска се, издал заплашително напред отровните си челюсти. Разбира се, преди всичко Вага ще започне да търси засегнати. И, естествено, и най-глупавият засегнат ще му се стори прекалено чист и негоден за използване. И старчето ще се поболее. И дори ще умре. Но впрочем кой го знае. Там е цялата работа, че психологията на тези изроди е като тъмна гора. Свети Мика! Да се ориентираш в нея е много по-трудно, отколкото в психологията на нехуманоидните цивилизации. Всичките им действия могат да се обяснят, но дяволски трудно е тези действия да се предскажат. Да, може и да умре от мъка. Пък може и да свикне, да се приспособи, да схване кое какво представлява и да стане горски в някой резерват. Защото не може да няма някоя дребна, безобидна страст, която тук само му пречи, а там да стане смисъл на живота му. Струва ми се, че обича котките. Казват, че в бърлогата му имало цяло стадо и им бил главил специален пазач. И дори плащал на този човек, макар че е скъперник, и просто би могъл да го сплаши. Но какво ли ще прави на Земята с чудовищното си властолюбие, не се знае.

Румата спря пред кръчмата и се нахрани да влезе, но откри, че е изчезнала кесията му. Той стоеше пред входа съвсем объркан (никак не можеше да свикне с тези неща, макар че не му се случваше за пръв път) и дълго бърка във всички джобове. Имаше само три кесии, по десетина жълтици във всяка. Едната получи директорът, отец Кин, другата получи Вага. Третата беше изчезнала. Джобовете му бяха празни, от десния му крачол бяха грижливо отрязани всички златни пластинки, а от пояса му беше изчезнал кинжалът.

В този момент той забеляза, че недалеч от него се бяха спрели двама шурмоваци, зяпаха го и се смееха. Сътрудникът на Института трябваше да плюе на това, но благородният дон Румата Есторски побесня. За

миг му причерня пред очите. Спусна се към шурмоваците и ръката му неволно се вдигна, свита в юмрук. Изглежда лицето му се беше променило страшно, защото присмехулниците се стъписаха и със замръзнали като на парализици усмивки бързо се шумгнаха в кръчмата.

Тогавя Румата се уплаши. Такъв страх го хвана, какъвто беше изпитал само веднъж в живота си, когато като сменен пилот в рейсовия звездолет за пръв път почувствува пристъп на малария. Болестта се беше появила кой знае откъде и само след два часа с шегги и закачки го излекуваха, но той завинаги запомни сътресението, което изпита здравият и прав, никога не боледувал човек при мисълта, че нещо в него се е развалило, че е станал уязвим и като че ли е загубил едноличната си власт над своето тяло.

Но аз не исках, помисли си той. Дори през ум не ми е минавало. Та те нищо особено не правеха – стояха си и се смееха... Много глупаво се смееха, но вероятно съм имал ужасно смешен вид, когато бърках по джобовите си. Та аз замалко не ги заклах, изведнъж разбра той. Ако не бяха избягали, щях да ги заколя. Спомни си, че съвсем наскоро срещу облог с един удар беше разсякъл отгоре надолу едно чучело, облечено с двойна соанска ризница, и тръпки го побиха по гърба... Сега щях да се търкалят тук като заклани свине, а аз щях да стоя с меч в ръка и нямаше да зная какво да правя... И това ми било бог! Станал съм звяр...

Изведнъж той почувствува, че го болят всички мускули като след тежка работа. Хайде-хайде, тихо си каза той. Нищо страшно няма, всичко мина. Просто избухване. Мигновено избухване и всичко вече мина. Все пак аз съм човек и нищо животинско не ми е чуждо... Това са просто нерви. Нервите и напрежението през последните дни... И главното чувството, че се надвесва някаква сянка. Не се знае чия, не се знае откъде, но тя се надвесваше и се надвесваше неизбежно...

Тази неизбежност се чувствуваше във всичко. И в това, че шурмоваците, които съвсем доскоро страхливо се въртяха около казармите, а сега с извадени брадви свободно се разхождаха по средата на улиците, където преди се разрешаваше да ходят само благородните донове. И в това, че от града изчезнаха уличните певци, разказвачи, танцьори и акробати. И в това, че гражданите престанаха да пеят песнички с политическо съдържание, станаха твърде сериозни и съвсем точно знаеха какво е потребно за благо на държавата. И в това, че внезапно и необяснимо защо беше затворено пристанището. И в това, че бяха разрушени и изгорени „от възмутения народ“ всички магазинчета, в които се продаваха редки предмети – единствените места в кралството, където човек

можеше да си купи или да вземе за временно ползване книги и ръкописи на всички езици в Империята и на древните, сега мъртви езици на местното население в Задпроливие. И в това, че украшението на града, лъскавата кула на астрологическата обсерватория, сега стърчеше в синьото небе като черен прогнил зъб, изгоряла при „случаен пожар“. И в това, че консумацията на алкохол през последните две години беше се увеличила четири пъти – и то в Арканар, който открай време се славеше с необузданото си пиянство. И в това, че постоянно наплашените, угнетени селяни съвсем се заровиха под земята в своите Райски колиби и Въздушни целувки и не се осмеляваха да излизат от землянките си дори за най-необходимата полска работа. И в това, че старият лешояд Вага Колелото се беше преселил в града, надушвайки голяма плячка... Някъде вдън двореца, в разкошните си покои, където болният от подагра крал, двадесет години слънце не видял от страх пред всичко на света, син на собствения си прадядо, слабоумно се киска и подписва една след друга страшни заповеди, които обричат на мъчителна смърт най-честните и безкористни хора, някъде там береше чудовищен цирей и трябваше да се очаква, че ако не днес, то утре този цирей ще се пукне...

Румата се подхлъзна на един пръснат пъпеш и вдигна глава. Намираше се на улица „Премногоблагодарност“, в царството на солидните търговци, сарафи и майстори златари. От двете страни се издигаха солидни стари къщи с магазини и житарници, тротоарите тук бяха широки, а платното настлано с гранитни блокчета. Обикновено тук се срещаха благородници и по-богати хора, но сега срещу Румата напираше гъста тълпа от възбудени хора от простолюдието. Те предпазливо заобикаляха Румата и раболепно го поглеждаха, а мнозина за всеки случай се покланяха. По прозорците на горните етажи се мяркаха дебели лица, на които се заковаваше възбудено любопитство. Някъде отпред някой началнически подвикваше: „Хайде, минавай!... Разпръсни се!... Хайде, бързо!...“ В тълпата си говореха:

– Тъкмо в тях е злото, от тях най-много трябва да се боиш. На вид са тихи, добродушни, почтени, гледаш го – търговец като търговец, а отвътре горчив като отрова...

– Ама те как го... Аз съм свикнал с тези работи, но, повярвай ми, като гледах, повдигна ми се...

– А те пет пари не дават... Ербап момчета. Просто се радвам. Такива няма да те предадат.

– А пък може би не трябва така? Все пак човек е, жива душа... Щом е грешен, накажете го, поучете го, а защо трябва така?

– Остави тези работи... По-тихо говори, първо, наоколо има хора... Господарю, а, господарю!

– Но че е стопанин, стопанин е. Има хубаво сукно, ако ги натиснем, ще го дадат, няма да се пазарят... Но да побързаме, че онези, Пакинови-те закупчици, ще го задигнат...

– Ти, момчето ми, най-важното е да не се съмняваш. Вярвай ми, това е най-важното. Щом властите така постъпват, значи знаят какво правят...

Пак са пречукали някого, помисли си Румата. Дося му се да се отбие и да заобиколи мястото, откъдето идваше тълпата и където викаха – минавай, разпръсквай се. Но не се отби. Само прекара ръка по косите си, да не би някой паднал кичур да закрие камъка на златния му обръч. Камъкът не беше камък, а обектив на телепредавател, а обръчът не беше обръч, а предавател. Историците на Земята виждаха и чуваха всичко, което виждаха и чуваха двеста и петдесетте разузнавачи на деветте континента на планетата. И затова разузнавачите бяха задължени да гледат и слушат.

Вдигнал глава и разперил настрани мечовете, за да закача повече народ, той тръгна по средата на платното право срещу хората и те припряно се дръпнаха, за да му правят път. Четирима плещести носачи с боядисани муцуни пресякоха улицата, носейки сребриста носилка. Зад перденцата надникна красиво студено лице с извити мигли. Румата свали шапка и се поклони. Беше донна Окана, сегашната фаворитка на нашия орел, дон Реба. Като съгледа великолепия кавалер, тя меланхолично и многозначително му се усмихна. Той без запъване можеше да наброи поне двадесетина благородни кавалери, които, ако ги удостоеше някой с такава усмивка, щяха да хукнат при жените и любовниците с радостната вест: „Сега всички други да се пазят, всички ще купя и продам, ще им дам да се разберат...“ Такива усмивки бяха нещо рядко и понякога струваха неоценимо скъпо. Румата спря и дълго гледа след носилката. Трябва да се реша, помисли си той. Трябва най-после да се реша... Настръхна при мисълта какво щеше да му струва това. Но трябва... Трябва... Решено е, помисли си той, все едно, друг път няма. Довечера. Той стигна оръжейния магазин, където одева се беше отбивал да пита колко струват кинжалите и да послуша стихове. Ето каква била работата... Значи твоят ред бил дошел, добри ми отче Гаук...

Тълпата беше се разпръснала вече. Вратата на магазина беше откачена от пантите, прозорците изкъртени. На прага, запънал крак в рамката на вратата, стоеше грамаден шурмовак със сива рубашка. Друг

шурмовак, по-слаб, беше клекнал до стената. Вятърът носеше по платното на улицата изписани листове.

Грамадният шурмовак пхна пръст в устата си, посмука го, после го извади и го огледа внимателно. На пръста имаше кръв. Шурмовакът улови погледа на Румата и добродушно просъска:

– Хапе, мръсникът му, като пор...

Вторият шурмовак бързо се изкиска. Един такъв мършавичък, бледен хлапак, неуверен, с пъпчиво лице, веднага си личеше, че е новак, змийче, пале...

– Какво е станало тук? – попита Румата.

– Спихахме един скрит книжник – нервно каза палето.

Дангалакът пак започна да смуче пръста си, без да променя позата си.

– Мир-рно! – тихо изкомандува Румата.

Палето бързешката скочи и прибра брадвата. Дангалакът се позамисли, но накрая прибра краката си и застана доста изправено.

– Какъв е този книжник? – попита Румата.

– Съвсем не зная – каза палето. – По заповед на отец Цупик...

– И какво стана? Арестувахте ли го?

– Тъй вярно. Арестувахме го.

– Това е добре – каза Румата.

Това наистина никак не беше лошо. Оставаше му още време. Няма нищо по-скъпо от времето, помисли си той. Един час се равнява на един живот, един ден е безценен.

– И къде го откарахте? В Кулата ли?

– А? – смутено попита палето.

– Питам, в Кулата ли е той сега?

На пъпчивото лице се разля неуверена усмивка. Дангалакът заръмжа. Румата рязко се обърна. Там, от другата страна на улицата, на горния праг на една врата като чувал с дрипи висеше трупът на отец Гаук. Няколко дрипави хлапета със зяпнали уста и опулени очи го гледаха от двора.

– Сега в Кулата не се изпраща всеки – добродушно изхриптя зад гърба му дангалакът. – Сега тия работи ги правим бързо. Примката на шията и хайде на разходка...

Палето отново се изкиска. Румата с невидящи очи се извърна към него и бавно прекоси улицата. Лицето на печалния поет беше черно и неузнаваемо. Румата наведе очи. Само ръцете бяха му познати, дългите слаби пръсти, изцапани с мастило...

Сега живота не напускаме,
сега насила ни извеждат.
И даже някой да поиска
да промени в живота всичко,
безсилен, смазан и несръчен,
ръцете слаби ще отпусне –
на звяра не открил сърцето
и не разбрал сърце ли има...

Румата се обърна и си тръгна. Добрият слаб Гаук... Звярът има сърце. И ние знаем къде се намира той. И това е най-страшното, мой кротки, безпомощен приятелю. Знаем къде е то, но не можем да го прободем, без да пролеем кръвта на хиляди напласнени, заблудени, слепи хора, които не се съмняват в нищо. А те са толкова много, безнадеждно много – невежи, разединени, озлобени от вечния неблагоприятен труд, унижени, неспособни да надмогнат мисълта как да спечелят още една медна пара повече... И още не можем да ги научим, да ги обединим, да ги насочим, да ги спасим от самите тях. Рано, прекалено рано, цели векове по-рано, отколкото е възможно, в Арканар се появи сивото тресавище, то няма да срещне съпротива и ни остава само едно: да спасим малцината, които могат да се спасят. Будах, Тара, Нанин и да речем, още десетина или най-много двадесетина души...

Но само като си помислеше, че хиляди други, макар и по-малко талантливи, но също така честни, истински благородни хора, са обречени, в гърдите му нахлуваше леден мраз и чувство за собствената му подлост. Понякога това чувство толкова се изостряше, че съзнанието му се помрачаваше и Румата като пред очите си виждаше гробовете на сивата паплач, озарявани от розовите пламъци на изстрелите и изкривената от животински ужас, все така незабележимата и малко бледа физиономия на дон Реба, и бавно рухващата от само себе си Весела кула... Да, това би било приятно. Би било истинско нещо. Истинско микроскопично въздействие. Но след това... Да, в Института са прави. След това ще дойде неизбежното. Кървав хаос в страната. На повърхността ще изплува нощната армия на Вага – десет хиляди главорези, отлъчени от всички църкви, насилници, убийци, развратници; орди от меднокожи варвари, слезли от планините, ще изстребват всичко живо, от пеленачетата до старците; грамадни тълпи, заслепени от ужас селяни и граждани, бягащи в горите, в планините, в пустините; и твоите привърженици – веселите хора, смелите хора! – които си разпарят коремите в жестоката борба за власт

и за правото да владеят картечницата след твоята неизбежно насилствена смърт... И тази глупава смърт – от чаша вино, поднесена от най-добрия ти приятел, или от арбалетна стрела, извънтяла в гърба ти иззад някой ъгъл. И каменното лице на онзи, който ще бъде изпратен от Земята да те смени, ще намери страната обезлюдена, потопена в кръв, изпепелена от пожари, и той ще трябва да започне всичко, всичко, всичко отначало...

Когато Румата ритна вратата на къщата си и влезе във великолепно старо антре, беше мрачен като облак. При неговия вид Муга, побелелият прегърбен слуга с четиридесетгодишен лакейски стаж, настръхна и сгушил глава в раменете, само гледаше как разяреният млад господар сваля шапката си, плаща и ръкавиците, запраща на полицата презрамките с мечовете и се изкачва в покоите си. В гостната малкият Уно чакаше Румата.

– Кажы да донесат обяд – поръча Румата. – В кабинета.

– Там ви чакат – начумерено съобщи той.

– Кой ме чака?

– Някакво момиче. А може и дона да е. По държанието ми прилича на момиче – нежна е, а е облечена като благородничка... Красива.

Кира, помисли си Румата с нежност. Ах, чудесно! Как разбираш всичко, малка моя... Той постоя, затворил очи, за да сложи в ред мислите си.

– Да я изгоня ли? – сериозно попита момчето.

– Глупчо си ти – каза Румата. – Аз тебе ще изгоня... Къде е тя?

– Ами в кабинета – каза момчето, като се усмихваше неловко.

Румата с бързи крачки се отпрати към кабинета.

– Кажы да донесат обяд за двама – заповяда той. – И внимавай: никого няма да пускаш. Дори краля, дори дявола, дори самия дон Реба...

Тя беше в кабинета, седеше, свила крака в креслото, подпряла глава с юмручето си, и разсеяно прелистваше „Трактата за слуховете“. Когато той влезе, тя подскочи, но Румата не й даде да стане, затича се, прегърна я и заби нос в разкошните и благоуханни коси, шепнейки: „Тъкмо навреме, Кира!... Тъкмо навреме!...“

В нея нямаше нищо особено. Момиче като момиче, осемнадесетгодишна, чипоноса, баща й – писар в съда, брат й – сержант при шурмоваците. И никой не бързаше да се жени за нея, защото беше червенокоса, а в Арканар не обичаха червенокосите. По същите причини тя беше учудващо кротка и стеснителна и по нищо не приличаше на устатите и дебели еснафки, които много се ценяха във всички съсловия. Не приличаше

и на меланхоличните придворни красавици, които твърде рано и за цял живот разбират какъв е смисълът на женската съдба. Но умееше да обича така, както сега се обича на Земята – спокойно и безкористно...

– Защо си плакала?

– Ти защо си такъв сърдит?

– Не, кажи ми защо си плакала?

– После ще ти разкажа. Очите ти са съвсем уморени... Какво се е случило?

– После. Кой те е обидил?

– Никой не ме е обидил. Отведи ме оттук.

– Непременно.

– Кога ще заминем?

– Не зная, малката ми. Но непременно ще заминем.

– Надалеч ли?

– Много надалеч.

– В метрополията?

– Да... в метрополията. При мене.

– Там хубаво ли е?

– Чудно хубаво. Там никой никога не плаче.

– Не е така.

– Да, разбира се. Не е. Но ти там никога няма да плачеш.

– А какви са там хората?

– Като мен.

– Всички ли са такива?

– Не всички. Има и много по-добри.

– В това вече не вярвам.

– Но това е точно така.

– Защо на теб толкова лесно ти вярвам? Баща ми на никого не вярва. Брат ми казва, че всички са свине, само че едни са мръсни, а други не са. Но аз не им вярвам, а на теб винаги ти вярвам...

– Аз те обичам...

– Почакай... Румата... Свали обръча... Нали казваше, че е грешно.

Румата щастливо се засмя, свали от главата си обръча сложи го на масата и го закри с книгата.

– Това е окоето на бога – каза той. – Нека се затвори... – Той я вдигна на ръце. – Това е много грешно, но когато съм с тебе, не ми е потребен бог. Нали?

– Да – каза тя тихичко.

Когато седнаха на масата, топлите ястия бяха изстинали, а

донесеното от ледника вино беше се стоплило. Доиде Уно и стъпвайки безшумно, както го беше учил старият Муга, мина покрай стените и запали свещниците, макар че беше още светло.

– Това твой роб ли е? – попита Кира.

– Не, той е свободно момче. Славно момче, само че е голям скъперник.

– Паричките обичат сметката – забеляза Уно, без да се обръща.

– И не си купил нови чаршафи, нали? – попита Румата.

– Защо пък – каза момчето. – И старите вършат работа...

– Слушай, Уно – каза Румата. – Не мога цял месец да спя на едни и същи чаршафи.

– Хе – каза момчето. – Негово величество спи по половин година и не се оплаква...

– Ами масълцето – каза Румата и смигна на Кира, – масълцето в светилниците. То да не би да е безплатно?

Уно се спря.

– Че нали имате гости? – каза той най-после решително.

– Виждаш ли го какъв е? – каза Румата.

– Добър е – сериозно каза Кира. – Той те обича. Хайде да го вземем със себе си.

– Ще видим – каза Румата.

Момчето подозрително попита:

– Къде ще ме вземете? Никъде не отивам.

– Ще отидем там – каза Кира, – където вснчки хора са като дон Румата.

Момчето помисли и каза презрително: „В рая за благородници ли?...“ После подигравателно прихна и излезе от кабинета, като тътреше скъсаните си обуца. Кира погледна подире му.

– Славно момче – каза тя. – Мрачно като мече. Добър приятел имаш.

– Всичките ми приятели са добри.

– А барон Пампа?

– Откъде го познаваш? – учуди се Румата.

– Ами че ти най-много за него приказваш. Непрекъснато чувам от тебе – барон Пампа, та барон Пампа.

– Барон Пампа е прекрасен другар.

– Как така: барон, пък другар.

– Искам да кажа добър човек. Много добър и весел. И много обича жена си.

– Искам да се запозная с него... Или ти се стесняваш от мене?

– Не-е, не се стеснявам. Но макар да е добър човек, все пак е барон.

– А... – каза тя.

Румата отмести чинията.

– Все пак ми кажи защо си плакала. И си дотичала сама. Нима сега може сама жена да ходи по улиците?

– Не можех повече да стоя в къщи. Вече няма да се върна в къщи. Ако може, ще ти стана слугиня? Безплатно.

Румата се засмя, макар че залькът заседна в гърлото му.

– Баща ми всеки ден преписва доноси – продължи тя с тих, отчаян глас, – А хартията, от която преписва, е цялата в кръв. Дават му ги от Веселата кула. И защо ли ме научи да чета? Всяка вечер, всяка вечер... Препише протокола от разпита и пие... Толкова страшно е, толкова страшно... „Ето, вика, Кира, нашият съсед – калиграфът учеше хората да пишат. А какъв, мислиш, е той? При изтезанието си е признал, че е магьосник и ирукански шпионин. На кого, вика, сега да вярваш?“ А пък брат ми си дойде от патрула – пиян от бирата, целите му ръце изцапани със засъхнала кръв... „Всички, вика, ще ги изколим до дванайсто коляно...“ И разпитва баща ми защо бил грамотен... Днес домъкна с приятелите си някакъв човек в къщи... Биха го, всичко опръскаха с кръв. Той престана дори да вика. Не мога така, няма да се върна, по-добре ме убий...

Румата се изправи до нея и започна да я гали по косата. Тя гледаше в една точка с блестящо сухи очи. Какво можеше да й каже? Вдигна я на ръце, отнесе я на дивана, седна до нея и започна да й разказва за кристалните храмове, за веселите градини, в които на много мили няма смет, комари и паразити, за вълшебната покривка с ястия, за летящите килимчета, за приказния град Ленинград, за приятелите си – горди, весели и добри хора, за дивната страна зад морета и планини, която има чудно име – Земя... Тя слушаше тихо и внимателно и само когато въвн, на улицата – ррръм, ррръм, ррръм, – затопуркваха подковани ботуши, силно се притискаше до него.

Тя имаше едно прекрасно качество: свято и безкористно вярваше в хубавото. Ако разкажеш такава приказка на някой крепостен селянин, ще измънка със съмнение, ще си избърше сопола с ръкав и ще си тръгне, без дума да каже, само ще огледа добрия и трезвен, но за нещастие малко побъркан благороден дон. Ако започнеш да разказваш такова нещо на дон Тамео и дон Сера, няма да те изслушат докрай: единият ще заспи, а другият ще се оригне и ще рече: „Това всичкото ще каже, е

много благородно, но как е там с жените?...“ А дон Реба ще го изслуша докрай внимателно и след като го изслуша, ще смигне на своите шурмовачета да извият ръцете на благородния дон отзад и да разберат точно от кого благородният дон е чул тези опасни приказки и на кого вече е успял да ги разкаже...

Когато тя, успокоена, заспа, той я целуна по спокойното спящо лице, зави я със зимния си плащ с кожена обшивка и излезе на пръсти, като притвори отвратително скърцащата врата. Мина през тъмната къща, слезе в стаята на прислугата и каза, гледайки над сведените в поклон глави:

– Взех домоуправителка. Казва се Кира. Ще живее горе, при мене. Стаята зад кабинета утре грижливо да се почисти. Ще слушате управителката, както слушате мене. – Той огледа слугите: дали някой не се смее. Никой не се смееше, слушаха го с необходимото уважение. – А ако някой дрънка навън, ще му откъсна езика.

След като завърши речта си, той постоя още малко за по-голяма внушителност, след това се обърна, отново се изкачи в стаята си. В гостната, окичена с ръждясало оръжие, натъпкана с чудновати, проядени от червеи мебели, той застана до прозореца и гледайки към улицата, опря чело до студеното тъмно стъкло. Удари първа стража. В отсрещните прозорци палеха светилниците и затваряха кепенците, за да не привличат злите хора и злите духове. Беше тихо, само веднъж някъде долу с ужасен глас изрева някакъв пиян – може би го събличаха, може би искаше да влезе в чужда врата.

Най-страшни бяха тези вечери – гадни, самотни и безрадостни. Ние мислехме, че ще водим вечен бой, яростен и победоносен. Смятахме, че ще запазваме винаги ясни представите си за добро и зло, за враг и за приятел. И общо взето, мислехме правилно, само че много неща не бяхме взели под внимание. Например не си представяхме тези вечери, макар да знаехме съвсем точно, че ще ги има...

Долу издрънча желязо – слугите слагаха мандалата, готвеха се за ношуване. Готвачката се молеше на свети Мика да ѝ изпрати какъв да е мъж, само да бъде самостоятелен човек и разбран. Старият Муга се прозяваше и правеше светия знак с големия си пръст. Слугите в кухнята допиваха вечерната си бира и клюкарствуваха, а Уно хвърляше зли погледи и им говореше като възрастен: „Стига сте си чесали езиците, пръчове такива...“

Румата се дръпна от прозореца и се разходи из гостната. Безнадеждна работа, помисли си той. Няма сила, която да ги изтръгне от

обичайния кръг на техните грижи и представи. Можеш да им дадеш всичко. Можеш да ги заселиш в най-съвременни спектругласови къщи и да ги научиш на йонните процедури и въпреки това вечер те ще се събират в кухнята, ще шибат карти и ще се кискат над съседа си, когато го тупа жена му. И за тях няма да има по-хубаво развлечение. В този смисъл дон Кондор е прав: Реба е глупост, дреболия в сравнение с грамадата от традиции, стадни правила, утвърдени от вековете, непоклатими, проверени, достъпни за всеки тъпак над тъпациите, освобождаващи от необходимостта да се мисли и проявява интерес. А дон Реба сигурно няма да влезе дори в училищната програма. „Дребен авантюрист през епохата, когато се укрепва абсолютизма.“

Дон Реба, ден Реба! Нито висок, нито нисък, нито дебел и нито много слабичък, не е с много гъста коса, но не е и съвсем плешив. Движенията му не са резки, но и не е бавен, с лице, което не се запомня, което прилича едновременно на хиляди лица. Учтив, галантен с дамите, внимателен събеседник, който впрочем не блести с кой знае какви мисли...

Преди три години той изплува от някакви плесенявали мазета на дворцовата канцелария, мазен, малко бледен, дори такъв един синкав. След това тогавашният пръв министър внезапно беше арестуван и екзекутиран, загинаха от изтезания няколко полудели от ужас, нищо не разбиращи сановници и сякаш върху техните трупове израсна като исполинска бледа гъба този упорит и безпощаден гений на посредствеността. Той е никой. Той е отникъде. Не е могъщ ум при слаб владетел, каквито историята познава, не е велик и страшен човек, отдал живота си на борбата за обединяване на страната в името на автократията. Не е честолюбец-фаворит, който мисли само за злато и жени, който убива наляво и надясно заради властта и властвува, за да убива. Дори се говори шепнешком, че той изобщо не е дон Реба, че дон Реба е съвсем друг човек, а този бог знае кой е, върколак, двойник, подставено лице...

Каквото и да замислеше, всичко пропадеше. Той насъска един срещу друг два влиятелни рода в кралството, за да ги отслаби и да започне широко настъпление срещу бароните. Но родовете се помириха, под звъна на чашите провъзгласиха вечен съюз и изтръгнаха от краля порядъчно парче земя, която открай време принадлежеше на Тоцовци Арканарски. Обяви война на Ирукан, сам поведе армията към границата, наблъска я в блатата и я пръсна по горите, заряза всичко на произвола на съдбата и се върна обратно в Арканар. Благодарение старанията на дон Гуг, за чието съществуване, естествено, дори не подозираше, той успя

да издействува от херцог Ирукански мир – с цената на два гранични града, а след това кралят трябваше да изчегърта до дъно изпразнената хазна, за да се бори със селските въстания, които обхванаха цялата страна. За такива несполуки всеки друг министър щеше да бъде обесен на върха на Веселата кула, но неизвестно как дон Реба си остана на власт. Той закри министерствата, които се занимаваха с образованието и благосъстоянието, създаде министерство за защита на короната, свали от правителствени постове родовата аристокрация и малцината учени, окончателно разнебити икономиката, написа трактата „За животинската същност на земеделеца“ и накрая, преди една година, организира „полицейската гвардия“ – „сивите роти“. Зад Хитлер стояха монополите. Зад дон Реба не стоеше никой и съвсем очевидно беше, че в края на краищата щурмоваците ще го лапнат като муха. Но той продължаваше да прелива от пусто в празно, да трупа глупост върху глупост, отървяваше се, сякаш се мъчеше да измами сам себе си, сякаш не го интересуваше нищо друго освен безумната натрапчива задача – да унищожи културата. Подобно на Вага Колелото той нямаше никакво минало. Преди две години и последното аристократично нищожество говореше за „дребния простак, който излъга владетеля“, а сега пък питай когото щеш от аристократите, всеки ще се изкара роднина на министъра за защита на короната по майчина линия.

А пък сега му е потрябвал Будах. Отново глупост. Отново някаква шмекерия. Будах е книжник. А щом е книжник – на кол. С шумотевица, с парадност, за да знаят всички. А сега няма шум и парадност. Значи – потребен му е живият Будах. Защо? Нали Реба не е чак толкова глупав да се надява, че ще накара Будах да работи за него? А пък може би дон Реба е направо глупав и късметлия интригант, който самичък не знае ясно какво иска и пред очите на всички с хитър вид върши дивотии. Смешно, три години го наблюдавам, но и досега не съм разбрал какво представлява. Впрочем, ако и той ме следеше, също нямаше да разбере. Най-забавното е, че всичко е възможно. Базисната теория конкретизира само основните видове психологическа целенасоченост, а в действителност колкото хора, толкова и видове и на власт могат да дойдат най-различни хора. Например някое дребнаво човече, което цял живот е правело само бели на съседите. Плюло е в чужди паници със супа, подхвърляло е очукано стъкло в чуждо сено. Естествено, хората ще го пометат, но нали ще успее да се наплюва до насита, да прави пакости, да се забавлява... И какво го интересува, че в историята няма да остане дори следа от него или че далечните потомци ще си блъскат главите да си обяснят

поведението му с развитата теория за историческата последователност.

Сега вече не ми е до теории, помисли си Румата. Зная само едно: човекът е обективен носител на разум и всичко, което пречи на човека да развива разума, е зло и това зло трябва да се отстранява в най-кратки срокове и на всяка цена. На всяка? Дали на всяка?... Не, сигурно не на всяка цена. Или на всяка? Лигльо! – помисли си той за себе си. – Трябва да се реша. Рано или късно, все пак трябва да се реша.

Изведнъж си спомни за дона Окана. Решавай се де, помисли си той. Започни тъкмо с това. Щом бог се залавя да чисти нужник, нека не смята, че пръстите му ще останат чисти... Усети, че му прилошава при мисълта какво му предстои. Но това е по-добро, отколкото да убива. По-добре мръсотия, отколкото кръв. На пръсти, за да не събуди Кира, той влезе в кабинета и се преоблече. Повъртя в ръцете обръча с предавателя и решително го пхна в чекмеджето на масата. След това затъкна в косите над лявото си ухо бяло перо – символ на страстна любов, запаса мечовете и се наметна с най-хубавия си плащ. Едва долу, когато махаше мандалото, си помисли: а ако научи дон Реба, свършено е с дона Окана. Но вече беше късно за връщане.

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

Гостите вече бяха се събрали, но дона Окана още не излизаше. Край позлатената масичка със сандвичи живописно пиеха, извили гърбове и изпънали задници, кралските гвардейци, прославени с дуелите и сексуалните си похождения. Край камината се кискаха анемични дамички на възраст. Те не блестяха с нищо и затова дона Окана ги беше взела като свои довереници. Те седяха една до друга на ниските канапета, а пред тях шетаха три старчета с тънки, непрекъснато движещи се крака – знаменити контета от епохата на бившето регентство, последни познавачи на отдавна забравени вицове. Всички знаеха, че без тези старчета един салон не е салон. В средата на залата, разкрачил обутите си с кавалерийски ботуши крака, стоеше дон Рипат, верен и неглупав агент на Румата, лейтенант от сивата рота на галантеристите, с великолепно мустаци и без всякакви принципи. Пъхнал големите си червени ръце в кожения пояс, той слушаше дон Тамео, който излагаше новия си проект за ограничаване на селяните за сметка на търговското съсловие и от време на време кимаше с мустак към дон Сера, който се луташе от стена до стена, явно търсейки вратата. В ъгъла, хвърляйки навсякъде предупредителни погледи, двама знаменити художници портретисти дояждаха задушено крокодилско с лук, а до тях, на първа на прозореца, седеше възрастна жена с черни дрехи – бавачката, която дон Реба беше поставил при дона Окана. Тя гледаше строго пред себе си с неподвижен поглед, като от време на време ненадейно издаваше напред цялото си тяло. Настрани от другите играеха на карти една особа с кралска кръв и секретарят на соанското посолство. Особата шмекеруваше, секретарят търпеливо се усмихваше. В гостната той беше единственият човек, зает с работа – събираше материал за нов дипломатически доклад.

Гвардейците около масичката поздравиха Румата с бодри викове. Румата приятелски им намигна и взе да се здрависва наред с гостите. Поклониха се взаимно със старите контета, подхвърли няколко комплиментна на доверениците, които моментално впериха очи в бялото перо над ухото му, потупа особата с кралска кръв по дебелия гръб и се насочи към дон Рипат и дон Тамео. Когато минаваше край нишата на прозореца, бавачката отново направи движение напред и от нея лъхна тежък дъх на винени пари.

Като видя Румата, дон Рипат извади ръце от ремъка и тракна

токове, а дон Тамео извика полугласно:

– Вие ли сте, приятелю? Много добре, че дойдохте, вече бях изгубил надежда... „Както лебед с пребито крило към звездите печално зове...“ Толкова скучно ми беше... Ако не беше прелюбезният дон Рипат, щях да умра от мъка.

Личеше си, че дон Тамео е започнал да изтрезнява към обяд, но още не беше успял да изтрезнее.

– Така значи? – учуди се Румата. – Цитираме бунтовника Цурен?

Дон Рипат веднага се изпъна и свирепо погледна дон Тамео.

– Е-е... – рече дон Тамео смутен. – Цурен? Защо всъщност?... Разбира се, аз в ироничен смисъл, уверявам ви, благородни донове. Та какво представлява Цурен? Един долен, неблагодарен демагог. И аз исках само да подчертая...

– Че дона Окана я няма тук – поде дон Румата – и вие сте започнали да скучаете без нея.

– Именно това исках да подчертая.

– Ами къде е тя?

– Чакаме я всеки момент – каза дон Рипат, поклони се и се отдръпна.

Доверениците, зяпнали по един и същи начин уста, втренчено гледаха бялото перо. Старите контета превзето се кискаха. Дон Тамео най-после също забеляза перото и взе да трепери.

– Приятелю! – взе да шепне той. – За какво ви е това? Не му е времето, ще влезе дон Реба... Наистина днес не го очакват, но все пак...

– Да не говорим за това – каза Румата, като нетърпеливо се озърташе. Искаше му се всичко да свърши по-скоро. Гвардейците вече се приближаваха с чаши.

– Толкова сте блед... – шепнеше дон Тамео. – Разбирам, любов, страст... Но свети Мика! Държавата над всичко... И най-после, опасно е... Оскърбени чувства...

В лицето му нещо се промени и той взе да се дърпа назад, да отстъпва, да се отдалечава, като непрекъснато се кланяше. Гвардейците наобиколиха Румата. Някои му подаде пълна чаша.

– За честта и за краля! – каза един гвардеец.

– И за любовта – добави друг.

– Покажете й какво значи гвардия, благородни Румата – каза трети.

Румата взе чашата и изведнъж видя дона Окана. Тя стоеше на вратата, махаше си с ветрилото и нежно поклащаше рамена. Да, беше хубава! От разстояние беше дори прекрасна. Тя съвсем не беше по вкуса на

Румата, но безспорно беше хубава, тази глупава, сладострастна кокошка. Огромни сини очи без сянка от мисъл и топлота, нежна и опитна уста, разкошно, умело и старателно разголено тяло... Гвардеецът зад Румата явно не можа да се въздържи и доста шумно млясна. Без да се обръща, Румата му напъха в ръцете чашата и с широки крачки се отправи към дона Окана. Всички в гостната извърнаха очи от тях и усилено заговориха за глупости.

– Вие сте ослепителна – промърмори Румата, като се поклони ниско и издрънча с мечовете. – Позволете ми да падна в краката ви... Да легна като хрътка в краката на голата и равнодушна красавица...

Дона Окана прикри лице с ветрилото и лукаво притвори очи.

– Вие сте много смел, благородни дон – продума тя. – Ние, бедните провинциалистки, не можем да устоим срещу такъв натиск. – Гласът ѝ беше нисък и малко хрипкав. – Уви, не ми остава друго, освен да отворя вратите на крепостта и да пусна победителя...

Румата скръцна със зъби от срам и злоба и се поклони още по-ниско. Дона Окана свали ветрилото и извика:

– Благородни донове, забавлявайте се! Ние с дон Румата сега ще се върнем. Обещах да му покажа новите си ирукански килими...

– Не ни напушайте задълго, чаровнице! – изблея едното старче.

– Прелъстителка! – мазно рече другото. – Фея!

Гвардейците дружно издрънчаха с мечовете. „Наистина, има вкус той...“ – ясно каза кралската особа. Дона Окана хвана Румата за ръкава и го повлече след себе си. Когато вече бяха в коридора, Румата чу, че дон Сера заяви с малко ядосан глас: „Не виждам защо благородният дон да не погледне ируканските килими...“

В дъното на коридора дона Окана внезапно спря, прегърна Румата през врата и с хрипкав стон, който трябваше да означава бликнала страст, се впи в устните му. Румата спря да диша. От феята лъхаше силен смесен аромат от немито тяло и есторски одекони. Устните ѝ бяха горещи, влажни и лепкави от сладкиши. Той направи усилие и се опита да отговори на целувката и явно успя, защото дона Окана отново взе да пъшка и се отпусна в ръцете му със затворени очи. И това продължи цяла вечност. Ще ти дам да се разбереш, развратнице, помисли си Румата и я стисна в прегръдките си. Нещо изпращя, може би корсетът, може би ребро, красавицата болезнено изписка, учудено отвори очи и се задържа да се освободи. Румата бързо разтвори ръце.

– Отвратителен си... – каза тя с възхищение, дишайки тежко.

– Изгарям от любов – виновно промърмори той.

– И аз. Толкова те чаках! По-бързо...

Тя го помъкна подире си през някакви студени тъмни стаи. Румата извади кърпичката и скришом избърса устата си. Сега хрумването му се струваше съвсем безнадеждно. Необходимо е, мислеше си той. Но малко ли неща са необходими... Няма да се отгървеш само с разговори. Свети Мика, защо те тук в двореца никога не се мият? Ама че темперамент. Поне да беше дошел дон Реба... Тя го влачеше мълчаливо, упорито, както мравката влачи мъртва гъсеница. Чувствайки се като последен идиот, Румата от куртоазия подхвърли някаква глупост за бързите крачета и червените устни, а дона Окана само леко се кискаше. Тя го наблъска в един силно затоплен будоар, наистина целият окичен с килими, хвърли се върху огромния креват, разпери ръце и крака върху възглавниците и започна да ги гледа с влажни хиперастенични очи. Румата стоеше като дърво. В будоара осезаемо миришеше на дървеници.

– Ти си прекрасен – прошепна тя. – Хайде, идвай при мен. Толкова дълго те чаках!...

Румата извърна очи, повдигаше му се. По лицето му, гъделичкайки го отвратително, взеха да се стичат капки пот. Не мога, помисли си той. По дяволите цялата тази информация... Лисица... Маймуна... Но това е противоестествено, мръсно. По-добре мръсотия, отколкото кръв, но това е по-лошо от мръсотията.

– Защо се бавите, благородни дон? – с писклив, треперещ глас завика дона Окана. – Елате де, чакам!

– По д-дяволите... – пресипнало каза Румата.

Тя скочи и тичешком отиде при него.

– Какво става с теб? Пиян ли си?

– Не зная – едва продума той. – Задушавам се.

– Да донесат ли легенче?

– Какво легенче?

– Нищо, нищо... Ще ти мине... – С разтреперани от нетърпение ръце тя започна да разкопчава елечето. – Ти си прекрасен... – задъхано мърмореше тя. – Но си плах като новак. Не бих допуснала никога... Това е прекрасно, кълна се в света Бара!...

Трябваше да я хване за ръцете. Той я гледаше отгоре надолу и виждаше блестящите и разчорлени коси, кръглите и голи рамена, посипани с топчици пудра, мъничките и червени уши. Лошо, помисли си той. Нищо няма да излезе. Жалко, тя сигурно знае нещо... Дон Реба блънува. Води я на разпити, тя много обича разпитите... Не мога...

– Е? – каза тя раздражено.

– Вашите килими са прекрасни – високо каза той. – Но трябва да си вървя.

Отначало тя ме разбра, след това лицето ѝ се изкриви.

– Как смееш? – прошепна тя, но той вече напипа вратата с плешки-те си, изскочи в коридора и бързо излезе. От утре преставам да се мия, помисли си тай. Тук трябва да бъдеш нерез, а не бог.

– Скопец! – викна тя подире му. – Баба! На кол ще те набуча!...

Румата отвори някакъв прозорец и скочи в градината. Постоя малко под едно дърво, поглъщайки жадно студения въздух. После се сети за идиотското бяло перо, дръпна го, ядосано го смачка и го захвърли. Пашка също нищо нямаше да направи, помисли си той. Никой не може да го направи. „Сигурен ли си?“ – „Да, сигурен съм“. „Тогава пукната пара не струвате!“ – „Но на мен ми се повдига от това нещо!“ – „Експериментът не се интересува от твоите преживявания. Като не можеш, не се залавяй“. – „Не съм животно“. – „Ако го изисква Експериментът, трябва да станеш животно“. – „Експериментът не може да иска такова нещо“. „Както виждаш, може“. – „А тогава...“ – „Какво «тогава»?“ Той не знаеше какво тогава. „Тогава... Тогава... Добре, ще смятаме, че аз съм лош историк. – Той сви рамене. – Ще се постареем да станем по-добри. Ще се научим да се превръщаме в свине...“

Когато се върна в къщи, беше към полунощ. Не се съблече, само разкопча токите на презрамката, просна се на дивана в гостната и заспа като пребит.

Събудиха го негодуващите викове на Уно и един добродушен басов рев:

– Вълче такова, махай се, ще ти откъсна ухото!...

– Казва ви се, спи!...

– Марш, не ми се мотай в краката!...

– Казва ви се, не е позволено!

Вратата се разтвори и в гостната нахълта огромният като звера Пех барон Пампа дон Бау, червенобуз, с бели зъби, с щръкнали напред мустаци, с накривено кадифено кепе и с разкошен червен плащ, под който лъщеше медната ризница. След него се влачеше Уно, вкопчил се в десния му крачол.

– Бароне! – възкликна Румата, сваляйки крака от дивана. – Как попаднахте в града, приятелю? Уно, остави барона на мира!

– Страшно заядливо хлапе – боботеше баронът, като се приближаваше с разтворени обятия. – Ще стане човек. Колко искате за него? Впрочем за това после... Дайте да ви прегърна!

Прегърнаха се. От барона лъхаше приятно на пращен път, на конски пот и на букет от разни вина.

– Виждам, че и вие сте напълно трезвен, приятелю – с огорчение каза той. – Впрочем вие винаги сте били трезвен. Щастливец!

– Седнете, приятелю – каза Румата. – Уно! Донеси ни есторско, но повече!

Баронът вдигна огромната си длан.

– Нито капка!

– Нито капка есторско? Уно, остави есторското, донеси ируканско!

– Изобщо никаки вина! – с мъка каза барокът. – Не пия.

Румата седна.

– Какво се е случило! – разтревожен попита той. – Да не сте болен?

– Здрав съм като бик. Но тези проклетни семейни сцени... Накъсо казано, скарах се с баронесата и ето ме тук.

– Скарахте се с баронесата?! Вие?! Стига, бароне, какви са тези странни шеги.

– Представете си. Въртя се като в мъгла. Сто и двадесет мили препусках като в мъгла!

– Приятелю – каза Румата. – Веднага се качваме на конете и заминаваме за Бау.

– Но конят ми още не си е починал! – възрази баронът. – Пък и искам да я накажа!

– Кого?

– Баронесата, дявол го взел! В края на краищата мъж ли съм или не съм?! Била недоволна от пияния Пампа, тогава нека го види какъв е трезвен! По-добре да си изгния тук от влагата, отколкото да се върна в замъка...

Уно каза начумерено:

– Кажете му да не ми дърпа ушите...

– Марш, вълче! – добродушно пробоботи баронът. – И донеси бира. Изпотих си и трябва да си наваксам изгубената течност.

Баронът навакхва изгубената течност половин час и леко се оклюма. В интервалите между глътките той разправи на Румата своите неприятности. Няколко пъти изруга „тези пикници, съседите, които се научиха да идват в замъка. Дойдат още сутринта уж на лов, а после, докато си отвориш устата, всички вече са пияни и секат мебелите. Пръснат се по целия замък, навсякъде цапат, обиждат прислугата, осакатяват кучетата и дават отвратителен пример на младия баронет. После те се разотидат по домовете си, а ти, пиян като пън, оставаш сам, очи с очи с

баронесата...“

В края на разказа си баронът съвсем се разстрои и дори понечи да иска есторско, но се сепна и каза:

– Румата, приятелю, да излезем оттук! Избата ви е прекалено богата... Да вървим някъде!

– Но къде?

– Няма значение къде. Може и в „Сива радост“...

– Хм... – каза Румата – Какво ще правим в „Сива радост“?

Баронът помълча известно време, като ожесточено дърпаше мустака си.

– Как какво? – каза най-после. – Чудно ми е дори... Ще поседим, ще си поприказваме...

– В „Сива радост“? – попита Румата със съмнение.

– Да. Разбирам ви – каза баронът. – Тава е ужасно... Но все пак да излезем. Тук през цялото време се изкушавам да поискам есторско!...

– Оседлайте ми коня – каза Румата и отиде в кабинета да си вземе предавателя.

След няколко минути те язدهа един до друг по тясната, потънала в непрогледна тъмнина уличка. Баронът се пооживи малко и на висок глас взе да разправя какъв глиган били хванали с хрътките по-миналия ден, какви прекрасни качества имал младият баронет, за чудото в манастира „Свети Тука“, където отец-игуменът бил родил от бедрото си момче с шест пръста... През това време не забравяше да се забавлява: от време на време надаваше вълчи вой, дюдюкаше и шибаше с камшика по спуснатите кепенци.

Когато наближиха „Сива радост“, баронът спря коня и дълбоко се замисли. Румата чакаше. Замърсените прозорци на пивницата ярко светеха, конете на коневръза пристъпваха от крак на крак, начервосаните проститутки, насядали една до друга на скамейката под прозореца, лениво си подхвърляха ругатни, двама слуги с усилие вкарваха през широките разтворените врати огромна бъчва, покрита с петна от селитра.

Барнът тъжно каза:

– Сам... Като си помисля, страшно ми става – цяла нощ е пред мене и – сам! И тя там сама...

– Не се ядосвайте толкова, приятелю – каза Румата. – Нали с нея е баронетът, а с вас съм аз.

– Това е съвсем друго – каза баронът. – Нищо не разбирате, приятелю. Вие сте прекалено млад и лекомислен... Сигурно дори ви прави удоволствие да гледате тези мръсници...

– Защо пък не? – възрази му Румата, като с любопитство гледаше барона. – Според мене, те са много приятни момичета...

Баронът поклати глава и саркастично се усмихна.

– На онази там, която стои – каза той високо, – задникът ѝ виси. А онази, която сега се чеше, изобщо няма задник... Това са крави, приятелю, в най-добрия случай – крави. Спомнете си баронесата. Какви ръце, каква грация... Каква осанка, приятелю...

– Да – съгласи се Румата. – Баронесата е прекрасна. Да се махаме оттук.

– Къде? – тъжно каза баронът. – И защо? – На лицето му изведнъж се изписа решителност. – Не, приятелю, никъде няма да мръдна оттук. А вие, както щете. – Той започна да слиза от коня. – Макар че ще ми бъде много обидно, ако ме оставите тук сам.

– Разбира се, ще остана с вас. – каза Румата. – Но...

– Никакво „но“ – каза баронът.

Те подхвърлиха поводите на дотичалия слуга, гордо минаха край проститутките и влязоха в салона. Тук не можеше да се диша. Пламъчетата на светилниците едва мъждукаха през мъглата от изпарения като в голяма и много мръсна баня. Около дългите маси пиеха, ядяха, кълнях се, смееха се, плачеха, целуваха се и пееха неприлични песни потни войници с разкопчани мундири, морски скитници с цветни халати, жени с едва прикрити гърди, сиви шурмоваци с брадви между краката, занаятчии с изпокъсани дрипи. Отляво през мъглата се виждаше тезгяхът, където съдържателят, седнал на специално възвишение сред грамадните бъчви, ръководеше рояка крадливи слуги, а отдясно – яркият правоъгълник на входа към чистата половина: за благородни донове, уважавани търговци и сивото офицерство.

– В края на краищата защо пък да не си пийнем? – раздразнено попита барон Пампа, хвана Румата за ръкава и забърза към тезгяха през тесния проход между масите, дращейки гърбовете на седналите с шиповете на поязната гарнитура на ризницата си. При тезгяха измъкна от ръцете на собственика обемист черпак, с който той разливаше вино в чашите, мълчаливо го пресуши до дъно и съобщи, че сега всичко е пропаднало и не остава нищо друго, освен хубавичко да се повеселят. После се обърна към стопанина и гръмогласно попита има ли в заведението място, където благородниците могат прилично и скромно да прекарат времето си, без да се стесняват от съседството на всякаква измет, разни голтаци и крадци. Собственкът го увери, че тъкмо в това заведение има такава място.

– Отлично! – тържествено каза барокът и хвърли на собственика няколко жълтици. – Донесете на мен и на този дон всичко най-хубаво и нека ни прислужва не някоя лигла и стърчиопашка, а почтена възрастна жена.

Собственикът лично придружи благородните донове до чистата половина. Тук имаше малко хора. В единия ъгъл мрачно се веселеше компания сиви офицери – четирима лейтенанти с тесни мундирчета и двама капитани с отличителните знаци на министерството за защита на короната. До прозореца пред голяма кана с тясно гърло скучаеха двама млади аристократи с вкиснати физиономии на крайно разочаровани хора. Близко до тях се бяха разположили група обеднели донове с протрити яки и закърпени плащове. Те пиеха на малки глътки бира и час по час оглеждаха помещението с алчни погледи.

Баронът се сгромоляса на свободната маса, погледна под вежди към сивите офицери и промърмори: „Обаче и тук не е без измет...“ Но в този момент една едра леличка с престилка донесе първото. Баронът изкряка, измъкна от пояса кинжала си и започна да се весели. Той мълчаливо лапаше солидните парчета еленско, купищата мариновани миди, планини от морски раци, чинии със салати и майонези и ги заливаше с водопади от вино, бира, квас и вино, смесено с бира и медовина. Обеднелите донове по един по двама взеха да се прехвърлят на неговата маса и баронът ги посрещаше с юнашко махване на ръка и уригване.

Изведнъж той престана да яде, втренчи в Румата ококорени очи и пробоботи с груб глас:

– Аз отдавна не съм бил в Арканар, приятелю! И ще ви кажа честно, че тук нещо не ми харесва.

– Какво точно, бароне? – с интерес попита Румата, като оглозгваше едно пилешко крило.

По лицата на бедните донове се изписа почтително внимание.

– Кажете ми, приятелю! – рече баронът, като изтриваше изцапаните си ръце с края на плаща. – Кажете, благородни донове! Откога в столицата на негово величество нашия крал потомците на най-старите родове в Империята не могат крачка да направят, без да се сблъскат с разни там бакали и касапи.

Бедните донове се спогледаха и взеха да се отдръпват. Румата хвърли поглед в ъгъла, където седяха сивите. Сивите бяха престанали да пият и гледаха барона.

– Ще ви кажа каква е работата, благородни донове – продължи барон Пампа. – Всичко това става, защото вие тук сте се уплашили.

Търпите ги, защото се страхувате. Ти например се страхуваш! – извика той и се вторачи в най-близкия беден дон. Донът се омърлуши и се отдаде с бледа усмивка. – Страхливци! – кресна баронът. Мустаците му щръкнаха.

Но от бедните донове нямаше голяма полза. Те явно не искаха да се бият, искаха да си пийнат и да си хапнат.

Тогава баронът праметна крак през пейката, засука десния си мустак и вперил поглед в ъгъла, където седяха сивите офицери, заяви:

– Аз пък от нищо не се боя! Бия сивата паплач, щом ми падне.

– Какво плещи тази бъчва? – с висок глас попита сивият капитан с продълговато лице.

Баронът доволен се усмихна. С трясък се измъкна от масата и се качи на пейката. Румата, вдигнал вежди, се залови с второто крилце.

– Ей вие, сиви типове! – развика се баронът, напъвайки се, сякаш офицерите бяха на километър от него. – Да знаете, че преди три дни барон Пампа дон Бау тегли хубав пердах на вашите. Разбирате ли, приятелю – обърна се той към Румата, – пиехме си с отец Кабани вечерта у нас в замъка. Изведнъж тича моят коняр и ми съобщава, че една шайка сиви разрушава кръчмата „Златната подкова“. Моята кръчма, на моята родова земя. Командувам: „На конете!...“ – и право там. Кълна се в шпората си, цяла шайка бяха там, двайсет души! Заловили някакви трима души и се напили като свине... Тези бакали дори не умеят да пият... и започнали да пердашат всички и всичко да чупят. Сграбчих одного за краката и майтапът започна! Гоних ги чак до „Тежките мечове“... Няма да повярвате, приятелю, кръв до коляно имаше и колко брадви останаха...

Тук разказът на барона беше прекъснат. Капитанът с продълговатото лице замахна и тежкия метален нож издрънча в нагръдната плоча на баронската ризница.

– Откога чакам – каза баронът и измъкна от ножицата грамадния нож с две дръжки.

С неочаквана пъргавина той скочи на пода, блестящата плоскост на меча разреже въздуха и пререза таванската гредка. Баронът изруга. Таванът увисна и по главите се посипа прах.

Всички скочиха на крака. Бедните донове се отдръпнаха до стените. Младите аристократи се покатериха на масата, за да виждат по-добре. Сивите насочиха саби напред, наредиха се в полукръг и със ситни крачки тръгнаха към барона. Само Румата продължаваше да седи и си правеше сметка от коя страна на барона може да стане, за да не го закачи мечът.

Широкото острие зловещо съскаше и описваше блестящи кръгове над главата на барона. Баронът смайваше въображението. Приличаше донякъде на товарен хеликоптер, чиято перка се върти на празен ход.

Сивите го заобиколиха от три страни, но бяха принудени да спрат. Един от тях несполучливо застана с гръб към Румата, Румата се пресегна през масата, сграбчи го за яката, повали го по гръб върху съдовете с остатъци от яденето и го перна със саблен удар под ухото. Сивият затвори очи и затихна. Баронът подвикна:

– Заколете го, благородни Румата, а аз ще довърша останалите!

Ще ги избие всичките, с неудоволствие си помисли Румата.

– Слушайте – каза той на сивите. – Да не си разваляме взаимно веселата нощ. Няма да издържите срещу нас. Хвърлете оръжието и се махайте оттук.

– Как не – сърдито възрази баронът. – Искам да се бия! Нека се бият! Бийте се де, дявол да ви вземе!

С тези думи той тръгна към сивите, като все по-бързо въртеше меча. Сивите отстъпваха, силно пребледнели. Те сигурно никога през живота си не бяха виждали товарен хеликоптер. Румата скочи през масата.

– Чакайте, приятелю – каза той. – Няма за какво да се караме с тези хора. На вас не ви харесва тяхното присъствие, нали? Те ще си отидат.

– Без оръжие няма да си отидем – мрачно заяви един от лейтенантите. – Ще загазим. Аз съм от патрула.

– Дявол ви взел, вървете си с оръжието – разреши им Румата. – Сабите в ножниците, ръце на тила и минавайте един по един. И без подлости. Кокалите ще ви строша.

– Но как ще излезем? – сърдито попита капитанът с дългото лице. – Този дон ни прегражда пътя!

– И ще го преграждам – заинати се баронът.

Младите аристократи подигравателно се засмяха.

– Добре тогава – каза Румата. – Аз ще държа барока, а вие противичайте, но по-бързо – не мога дълго да го държа! Ей там, на вратите, махнете се!... Бароне – каза той като обгърна Пампа през огромния кръст. – Струва ми се, приятелю, че забравихте едно важно обстоятелство. Вашите деди са употребявали този славен меч само за благороден бой, защото е казано: „Не вади меч в пивница“.

Баронът продължаваше да върти меча, но на лицето му се появи нещо като мисъл.

– Ами аз нямам друг меч – нерешително каза той.

– Толкова по-добре!... – многозначително каза Румата.

– Така ли мислите? – Баронът все още се колебаеше.

– Вие знаете по-добре от мене!...

– Да – каза баронът. – Прав сте. – Той погледна нагоре, към ръката си, която бясно въртеше меч. – Няма да повярвате, скъпи Румата, но мога да издържа така три-четири часа и да не се уморя... Ах, защо сега не ме види тя?

– Аз ще ѝ разкажа – обеща му Румата.

Баронът въздъхна и свали меч. Сивите побягнаха сгушени покрай него. Баронът ги изпрати с поглед.

– Не зная, не зная... – нерешително каза той. – Какво смятате, правилно ли постъпих, като не ги изпратих с ритници по задниците?

– Съвсем правилно – увери го Румата.

– Добре тогава – каза баронът, като пхаше меч в ножницата. – Щом не успяхме да се побием, сега вече имаме право мъничко да си пийнем и хапнем.

Той хвана за краката и смъкна от масата сивия лейтенант, който продължаваше да лежи в безсъзнание и със звучен глас гракна:

– Ей, стопанке! Вино и ядене!

Младите аристократи се приближиха и учтиво го поздравиха с победата:

– Дребна работа, дребна работа – добродушно каза баронът. – Шестима дръгливи бабаити, страхливи като всички бакали. В „Златната подкова“ пръснах двайсетина такива... Голям късмет имах – обърна се той към Румата, – че тогава не си носех бойния меч. Можех да се заплесна и да го извадя. И макар „Златната подкова“ да не е заведение, а само кръчма...

– Някои точно така казват – рече Румата. – „Не вади меч в кръчма“.

Стопанката донесе нови чинии с месо и нови кани с вино. Баронът запретна ръкави и се залови за работа.

– Кои бяха онези трима пленници, които освободихте в „Златната подкова“? – попита Румата.

– Да съм освободил ли? – Баронът спря да дъвче и втренчено погледна в Румата. – Но, благородни прителю, аз вероятно не съм се изразил достатъчно точно. Никога не съм освобождавал. Те бяха арестувани, а това си е работа на държавата... Откъде накъде ще взема да ги освобождавам? Някакъв дон, вероятно голям страхливец, един старец книжник и слугата му... – Той сви рамене.

– Да, разбира се – тъжно каза Румата.

Баронът изведнъж почервения и страшно ококори очи.

– Какво?! Пак ли?! – ревна той.

Румата се обърна. На вратата стоеше дон Рипат. Баронът се размърда, взе да събаря скамейки и чинии. Дон Рипат многозначително погледна Румата в очите и излезе.

– Моля да ме извините, бароне – каза Румата и стана. – Кралска служба...

– А... – разочаровано рече баронът. – Съчувствувам ви... За нищо на света не бих се хванал на служба!

Дон Рипат чакаше зад самата врата.

– Какво ново? – попита Румата.

– Преди два часа – сериозно съобщи дон Рипат – по заповед на министъра на защитата дон Реба арестувах и отведох във Веселата кула дона Окана.

– Да – каза Румата.

– Официално беше обвинена в шпионаж. Но... – Дон Рипат се запъна и наведе очи. – Мисля... Струва ми се...

– Разбирам – каза Румата.

Дон Рипат вдигна към него виновни очи.

– Бях безсилен... – започна той.

– Това не е ваша работа – пресипнало каза Румата.

Очите на дон Рипат отново станаха оловни. Румата му кимна и се върна на масата. Баронът довършваше чинията с пълнени сепни.

– Есторско! – каза Румата. – И да донесат още! – Той се изкашля. – Ще се веселим. Дявол да го вземе, ще се веселим.

... Когато Румата дойде на себе си, откри, че се намира сред едно обширно празно място. Разсъмваше се, далече някъде с пресипнали гласове кукуригаха петли часомери. Грачеха врани, които на огромно ято кръжаха над някаква неприятна купчина наблизко, миришеше на влага и гнило. Мъглата в главата му бързо се разпръскваше и отново се връщаше познатото състояние на пронизителна бистрота и яснота на възприятията, на езика му приятно се топеше ментовата горчилка. Смъдяха го силно пръстите на дясната ръка. Румата приближи до очите си стиснатия юмрук. Кожата на ставите беше одрана, а в юмрука си стискаше празна ампула от каспарамид, могъщо средство против алкохолно отравяне, с което Земята от предпазливост снабдяваше разузнавачите си на изостаналите планети. Изглежда чак тук, на празното място, преди окончателно да изпадне в свинско състояние, той несъзнателно почти инстинктивно беше излял в устата си цялото съдържание на ампулата.

Местността му беше позната – точно пред него се чернееше кулата

на изгорялата обсерватория, а по-вляво в полумрака се мяркаха тънките като минарета стражави кули на кралския дворец. Румата пое дълбоко влажен студен въздух и си тръгна към къщи.

Барон Пампа се повесели тази нощ славно. Придружен от групата бедни донове, които бързо губеха човешкия си облик, той направи гигантско турне из арканароките кръчми, пропи всичко, дори разкошния си пояс, унищожи невероятно количество алкохол и мезета, пътем предизвика най-малко осем побоя. Във всеки случай Румата можа да си спомни ясно осем боя, в които се беше намесил, да разтървава биещите се и да не допусне да стане убийство. От тази мъгла излизаха ту хищни муцуни с ножове в зъбите, ту глупаво-тъжното лице на последния беден дон, когото барон Пампа се опита да продаде в робство на пристанището, ту разяреният дългокос ируканец, който злобно настояваше благородните донове да му върнат конете.

Първоначално той продължаваше да си бъде разузнавач. Пиеше наравно с барона: ируканско, есторско, соанско, арканарско, но пред всяка нова поръчка вино крадешком слагаше под езика си таблетка каспарамид. Той още запазваше способността си да разсъждава и по навик отбелязваше струпванията на сиви патрули по пресечките и при мостовете, постът от конници варвари на соанското шосе, където баронът сигурно щеше да бъде застрелян, ако Румата не знаеше наречието на варварите. Той ясно помнеше колко го беше учудила мисълта, че неподвижните редици от странни войници с дълги черни плащове с качулки, строени пред Патриотичното училище, са манастирска дружина. Какво търси тук църквата – помисли си той тогава. – Откога църквата в Арканар взе да се меси в светските работи?

Той се напиваше бавно, но все пак се напи някак си изведнъж, със скок; и когато в един момент на проясняване видя пред себе си разрязана дъбова маса в съвсем непозната стая, голия меч в ръцете си и ръкопляскащите бедни донове наоколо, изведнъж му се мярна мисълта, че е време да си върви. Но беше късно. Беше го завладяла вълна от бяс и отвратителна, непристойна радост, че се е освободил от всичко човешко. Той продължаваше да си бъде жител на Земята, разузнавач, наследник на пламенни и железни хора, които не щадяха себе си и не щадяха никого в името на великата цел. Той не можа да стане Румата Есторскн, плът от плътта на двадесет поколения войнствени прадеди, прославени с грабеж и пиянство. Но не беше вече комунар. Нямахше вече задължения пред Експеримента. Занимаваха го само задълженията му пред самия себе си. Той вече нямаше съмнения. Всичко му беше ясно, абсолютно

всичко. Точно знаеше кой е виновен за всичко и знаеше точно какво иска: да сече наляво и надясно, да пали, да хвърля по стъпалата на двореца върху копията и вилите на ревящата тълпа...

Румата трепна и измъкна мечовете от ножниците. Остриетата бяха нащърбени, но чисти. Помнеше, че беше се бил с някого, но с кого? И как беше свършил боят?...

... Пропиха конете. Бедните донове изчезнаха някъде. Румата – и това помнеше – довлече барона в къщи. Пампа дон Бау беше бодър, напълно трезвен и готов да продължи веселбата – само дето не можеше да се държи на крака. Освен това, кой знае защо, той смяташе, че току-що се е разделил с милата баронеса и сега е на поход срещу своя стар враг барон Каска. („Представете си, приятелю, този негодник родил от бедното си хлапе с шест пръста и го кръстил Пампа...“) „Слънцето залязва – заяви той, гледайки гоблена, изобразяващ изгрева на слънцето. – Бихме могли цяла нощ да гуляем, благородни донове, но бойните подвизи искат сън. Нито капка вино по време на поход. Освен това баронесата ще се сърди.“

Какво? Легло ли? Нашето легло е чулт на бойния кон. И като каза това, смъкна от стената злополучния гоблен, зави се с него презглава и с трясък се стовари в ъгъла под светилника. Румата нареди на Уно да сложи до барона кофа с разсол и каче с кисели краставички. Лицето на хлапето беше сърдито и сънливо. „Ама сте се натряскали – мърмореше то. – Очите са ви станали разногледни...“ – „Мълчи глупак“ – каза му тогава Румата... После стана нещо. Нещо много лошо, което го накара да бяга през целия град до този пущинак. Нещо много, много лошо, непостиимо, срамно...

Спомни си го, когато вече приближаваше дома си и щом си го спомни, спря.

Той блъсна Уно настрана и се изкачи по стълбите, отвори широко вратата и нахълта при нея като господар и в светлината на кандилото видя бялото ѝ лице, големите ѝ очи, изпълнени с ужас и отвращение, и в тези очи видя себе си – залитащ, с увиснала влажна уста, с ожулени юмруци, с мръсни дрехи, нахален и подъл простак със синя кръв. И този поглед го блъсна назад, към стълбището, надолу, към антрето, навън, на тъмната улица и все по-далеч, по-далеч, по-далеч, колкото се може подалеч...

Със стиснати зъби и чувствавайки, че вътре в него всичко е изстинало и се е вледенило, той полекичка отвори вратата и на пръсти влезе в антрето. В ъгъла, като гигантско морско млекопитаещо, мирно спеше и

пухтеше баронът. „Кой там?“ – викна Уно, който дремеше на скамейката с арбалет на колената. „Тихо – шепнешком каза Румата. – Хайде в кухнята. Дай бъчва с вода, оцет, чиста кърпа, бързо!“

Той дълго, яростно и с рядка наслада се облива с вода и се три с оцет, смъквайки от себе си нощната мръсотия. За разлика от друг път Уно мълчаливо шеташе около него. И едва след това, когато помагаше на дона да закопчае идиотските лилави панталони с токи отзад, навъсено му съобщи:

– Нощес, след като офейкахте, Кира слиза и пита идвал ли си е донът или не, изглежда е сметнала, че ѝ се е присънило. Казах ѝ, че откакто вечерта сте отишли на караул, не сте се връщали...

Румата се извърна и тежко въздъхна. Не му стана по-леко. По-лошо дори.

– ...А аз цяла нощ седях с арбалета над барона, страх ме беше, че както си е пиян, ще рече да се качи горе.

– Благодаря ти, малкия – с усилие каза Румата.

Навлече си обувките, излезе в антрето, постоя малко пред тъмното метално огледало. Каспирамидът действуваше идеално. В огледалото се виждаше един фин, благороден дон с малко удължено след уморителното нощно дежурство лице, но съвсем благоприличие. Влажните коси, прихванати от златния обръч, плавно и красиво падаха от двете страни на лицето. Румата машинално оправи обектива над веждите си. Хубави сцени са наблюдавали днес от Земята, мрачно си помисли той.

По това време се беше разсъмвало. През прашните прозорци надникна слънцето. Затракаха кепенци. Вън си подвикваха сънливи гласове. „Спахте ли добре, брат Кирис?“ – „Благодарение на бога, спокойно, брат Тика. Слава богу, нощта мина.“ – „А пък някой искаше да влезе у нас през прозорците. Казват, че благородният дон Румата гулял през нощта.“ – „Говори се, че имал гост.“ – „Ами това сега гуляй ли е? Помня, по времето на младия крал веднъж така гуляха, че не видяха кога изгориха половина град.“ – „Да ви кажа аз, брат Тика. Да благодарим на бога, че имаме за съсед такъв дон. Веднъж през годината гуляе, пък и то ни се вижда много...“

Румата се изкачи горе, почука и влезе в кабинета. Кира седеше в креслото както вчера. Тя вдигна очи и със страх и тревога го погледна в лицето.

– Добро утро, мъничка моя – каза той, отиде при нея, целуна я по ръцете и седна в креслото срещу нея.

Тя продължаваше да го гледа изпитателно, след това попита:

– Умори ли се?

– Да, мъничко. И трябва пак да вървя.

– Да ти приготвя ли нещо?

– Благодаря, не трябва. Уно ще ми приготви. Само якичката ми напръскай с парфюм.

Румата чувствуваше, че между тях започва да се издига стена от лъжа. Отначало тъничка, след това все по-дебела и по-яка. За цял живот, тъжно си помисли той. Притворил очи, той седеше, а тя пръскаше с разни парфюми широката му яка, бузите, челото, косите. После тя каза:

– Дори няма да ме попиташ как съм спала.

– Как, миличката ми?

– Сънувах сън. Разбираш ли, страшен сън, много страшен сън.

Стената стана дебела като крепостна.

– На ново място винаги е така – каза Румата фалшиво. – Пък сигурно и баронът е вдигал голям шум долу.

– Да поръчам ли закуска? – попита тя.

– Поръчай.

– Ами какво вино обичаш сутрин?

Румата отвори очи.

– Поръчай вода – каза той. – Сутрин не пия.

Тя излезе и той чу как със спокоен звънлив глас разговаряше с Уно. После се върна и седна на облегалката на креслото му и започна да му разказва съня си, а той я слушаше, вдигаше вежди и усещаше, че от минута на минута стената става все по-дебела и по-непокатима и че тя винаги го отделя от единствения човек, който наистина му беше скъп в този грозен свят. И тогава той с всичка сила удари с цялото си тяло стената.

– Кира – каза той. – Това не беше сън.

И нищо особено не се случи.

– Бедният ми – каза Кира. – Почакай, сега ще ти донеса разсол...

ПЕТА ГЛАВА

Съвсем до скоро дворецът на арканарските крале беше един от най-просветените в Империята. При двореца имаше учени, повечето, разбира се, шарлатани, но имаше и такива като Багир Кисенски, който беше открил сферичността на планетата; придворният знахар Тата, който беше изказал гениалното предположение, че епидемиите се появяват от дребни, незабележими за човешкото око червеи, разнасяни от вятъра и водата; алхимикът Синда, който подобно на всички алхимици търсеше начин за превръщане на глината в злато, а беше открил закона за запазване на веществото. При арканарския двор имаше и поети, повечето блюдолизци и ласкатели, но имаше и такива като Пепин Славният, автор на историческата трагедия „Походът на север“; Цурен Правдивият, написал над петстотин балади и сонети, на които народът беше съчинил музика; така също и Гур Съчинителят, създал първия в историята на империята светски роман – тъжна история на един принц, който обикнал една прекрасна варварка. В двореца имаше и великолепни артисти, танцьори и певци. Знаменити художници покриваха стените с непоъмръкващи фрески, славни скулптори украсяваха дворцовите паркове със своите творения. Не може да се каже, че арканарските крале бяха привърженици на просветата или познавачи на изкуствата. Това просто се смяташе за прилично като церемонията на утринното обличане или величествените гвардейци пред главния вход. Аристократичната търпимост стигаше понякога дотам, че някои учени и поети ставаха важни винтчета в държавния апарат. Например само преди половин век ученият алхимик Ботса заемаше сега премахнатия като ненужен пост министър на подземните богатства. Той откри няколко рудника и прослави Арканар с няколко чудесни сплави, чиято тайна отнесе в гроба си. А Пепин Славния съвсем доскоро ръководеше просветата в държавата, докато министерството на историята и литературата, оглавявано от него, не беше сметнато за вредно и разлагащо умовете.

Разбира се, и преди се случваше някой художник или учен, неугоден на кралската фаворитка, тъпа и сладострастна особа, да бъде продаден в чужбина или отровен с арсеник, но едва сега дон Реба се залови с тази работа както трябва. През годините, откакто заемаше поста на всемогъщ министър за защита на короната, той направи сред хората на арканарската култура такива опустошения, че предизвика недоволството

дори сред някои благородни велможи, които заявяваха, че дворецът е станал скучен и че по време на баловете не може да се чуе нищо друго освен глунави клюки.

Багир Кисенски беше обвинен в лудост, което граничеше с държавно престъпление, и хвърлен в тъмница. Румата едва го спаси и го прехвърли в метрополията. Неговата обсерватория изгоря, а оцелелите му ученици се разбягаха кой накъдето види. Придворният знахар Тата заедно с петима други придворни знахари изведнъж се оказа отровител, който по внушение на херцог Ирукански уж заговорничил против личността на краля, при изтезанията си беше признал всичко и беше обесен на Кралския площад. Румата направи опит да го спаси, раздаде тридесет килограма злато, изгуби четири агента (благородни донове, които не знаеха какво вършат), за малко не беше заловен и той, беше ранен при опита да измъкне на сила осъдените, но не можа да направи нищо. Това беше първото му поражение, след което разбра най-после, че дон Реба не е случайна фигура. Когато след една седмица научи, че имат намерение да обвинят алхимика Синда, че бил скрил от хазната тайната на философския камък, Румата, разярен от поражението си, направи в дома на алхимика засада и маскирал лицето си с черна кърпа, сам обезоръжи щурмоваците, дошли за алхимика, нахвърля ги вързани в мазето и още същата нощ изпрати и без това нищо неразбралия Синда в пределите на Соан, където той само вдигна рамена и продължи да търси философския камък, под наблюдението на дон Кондор. Поетът Пепин Славния изведнъж се подстрига за монах и се оттегли в един уединен манастир. Цурен Правдивия, изобличен в престъпна двусмисленост и кокетирание с вкусовете на низшите съсловия, лишен от чест и имущество, се опита да спори, четеше по кръчмите, сега вече открито, разрушителни балади, два пъти беше пребит от патриотични личности и едва тогава се съгласи с убеждаванията на своя голям приятел и ценител дон Румата и замина за метрополията. Румата го запомни завинаги: синкавоблед от пианство, стои, вкопчил тънките си ръце в дебелия корабни въжета, на палубата на заминаващия кораб и със звънлив, младежки глас декламира високо своя прощален сонет: „Като лист увехнал пада ми в душата“. Що се отнася до Гур Съчинителя, след един разговор в кабинета на дон Реба той беше разбрал, че арканарският принц не е можал да обикне една жена от вражески род, сам беше хвърлял на Кралския площад книгите си в огъня и сега, прегърбен, с мъртвешко лице, когато кралят се появеше, стоеше сред тълпата от придворни и при едва доловимия жест на дон Реба излизаше напред и четеше ултрапатриотични стихове, които навяваха

тъга и прозявка. Артистите сега играеха все една и съща пиеса – „Гибелта на варварите или маршал Тоц, крал Пиц Първи Арканарски“. А певците предпочитаха главно вокалните концерти с оркестър. Останалите живи художници рисуваха фирми. Впрочем двама или трима бяха успели да останат в двореца и рисуваха портрети на краля заедно с дон Реба, който почитателно го държи под ръка (разнообразието не се насърчаваше: кралят се рисуваше като двадесетгодишен красавец с ризница, а дон Реба като зрял мъж с внушително лице).

Да, арканарският дворец беше станал скучен. Въпреки това велможите, благородни донове без работа, гвардейските офицери и лекомислените красавици дони – едни от суетност, други по навик, трети от страх – като преди всяка сутрин изпълваха дворцовите зали. Откровено казано, мнозина изобщо не забелязаха промените. В концертите и състезанията на поетите в миналото те най-много ценяха антрактите, през които благородните донове говореха за качествата на ловджийските кучета или си разказваха вицове. Те още бяха способни на не много дълъг диспут за качествата на съществата от онзи свят, затова пък въпросите за формата на планетата и за причините на епидемиите смятаха направо за неприлични. Сред гвардейските офицери предизвика известна скръб изчезването на художниците, между които имаше майстори в изобразяването на голото тяло...

Румата дойде в двореца малко късно. Утринният прием беше вече започнал. В залите се тълпеше народ, чуваше се ядосаният глас на краля и отекваха мелодичните команди на министъра на церемониите, който ръководеше обличането на краля. Придворните обсъждаха главно нощното произшествие. Някакъв престъпник с лице на ируканец проникнал през нощта в двореца, въоръжен с кама, убил часовоя и нахлул в спалнята на краля, където уж бил обезоръжен лично от дон Реба, арестуван и по пътя за Веселата кула разкъсан на парчета от обезумялата от преданост тълпа патриоти. Това беше вече шестият атентат през последния месец и затова самият факт почти не предизвика интерес. Обсъждаха се само подробностите. Румата научи, че като видял убиеца, негово величество се надигнал от леглото, закрил с тялото си прекрасната дон Мидара и произнесъл историческите думи: „Вън, мерзавце!“ Мнозинството на драго сърце вярваше в историческите думи, защото предполагаше, че кралят е взел убиеца за лакей. И всички бяха единодушни, че дон Реба е винаги нащрек и несравним в ръкопашен бой. Румата с любезни думи се съгласи с това мнение и на свой ред разказа току-що измислената история как дон Реба бил нападат от дванадесет разбойника, как той

трима оставил на място, а останалите накарал да избягат. Историята беше изслушана с голям интерес и одобрение, след което Румата уж случайно подметна, че историята му е била разказана от дон Сера. Изразът на интерес веднага изчезна от лицата на присъстващите, защото всички знаеха, че дон Сера е знаменит глупак и лъжльо. За дон Окана никои дума не продумваше. Или още не знаеха за станалото, или се правеха, че не знаят.

Като раздаваше любезности и стискаше ръце на дамите, Румата полека-лека се промъкваше в първите редици на натруфената и напарфюмирана, обилно потяща се тълпа. Благородното дворянство тихичко разговаряше. „Точно така, същата кобила. Застъпваше си краката, но бог да ме убие, ако още същата вечер не ми я взе на карти дон Кеу...“, „Колкото до бедрата, благородни дон, те имат необикновена форма. Как го беше казал Цурен... М-м-м... планини от хладна пяна... м-м-м не, хълмове студена пяна... С една дума, мощни бедра“, „Тогава полекичка отворих прозореца, стиснах кинжала в зъби и представете си, приятелю, усетих, че решетката под мене се огъва...“ „Така го цапнах с ефеса на меча по зъбите, че това сиво куче два пъти се преметна презглава. Можете да му се полюбувате, ето го стои там с такъв вид, сякаш има право на това...“, „... А дон Тамео повърна на пода, подхлъзна се и падна с глава в камината...“ „А монахът й вика: я ми разкажи, красавице, съня си... ха-ха-ха!...“

Ужасно обидно, мислеше си Румата. Ако ме убият сега, това сборище от простаци ще бъде последното нещо, което виждам през живота си. Само внезапност. Ще ме спаси внезапността. Мене и Будах. Да улуча момента и да нападна внезапно. Да го изненадам, да не му дам да отвори уста, да не му позволя да ме убие, изобщо няма за какво да умирам.

Той се промъкна до вратите на спалнята и прихванал с двете ръце мечовете и според етикета леко прегънал крака в коленете, се приближи до кралското ложе. Камердинерите обуваха на краля чорапите. Затаил дъх, министърът на церемониите внимателно следеше сръчните ръце на двамата камердинери. Вдясно от разхвърляното легло стоеше дон Реба и тихо разговаряше с един висок кокалест човек във военна униформа от сиво кадифе. Това беше отец Цупик, един от вождовете на арканарските шурмоваци, полковник от дворцовата охрана. Дон Реба беше опитен придворен. Ако се съдеше по лицето му, ставаше дума най-много за особеностите на кобилата или за добродетелното поведение на кралската племенница. А отец Цупик, като военен и бивш бакалин, не умееше

да се владее. Лицето му ставаше мрачно, той хапеше устни, пръстите му се свиваха и разпускаха върху дръжката на меча; в края на краищата той изведнъж мръдна буза, рязко се обърна и нарушавайки всички правила, излезе от спалнята право срещу тълпата вцепенени от такава невъзпитаност придворни. Дон Реба, извинително усмихнат, погледна подире му, а Румата проследи с очи тромавата сива фигура и си помисли: „Ето още един покойник“. Той знаеше за търканията между дон Реба и сивото ръководство. Историята на кафявия капитан Ернст Ръом беше готова да се повтори.

Чорапите бяха обути. Подчинявайки се на мелодичната заповед на министъра на церемониите, камердинерите благоговейно, с връхчетата на пръстите си се заловиха с кралските пантофи. В този момент, като ритна камердинерите с крака, кралят толкова рязко се извърна към дон Реба, че коремът му, който приличаше на здраво натъпкан чувал, се претърколи на едното коляно.

– Омръзнаха ми вашите атентати! – истерично записка той. – Атен-тати! Атен-тати! Атен-тати!... Нощем искам да спя, а не да се сражавам с убийци. Защо да не се нареди така, че да правят атентатите денем? Вие сте негоден министър, Реба! Още една такава нощ и ще заповядам да ви удушат! (Дон Реба се поклони, слагайки ръка на сърцето си.) След атентатите ме боли главата!

Той внезапно млъкна и тъпо се втренчи в корема си. Моментът беше подходящ. Камердинерите се забавиха. Преди всичко трябваше да привлече вниманието върху себе си. Румата измъкна от камердинера десния пантоф, клекна на коляно пред краля и започна почтително да намества пантофа върху дебелия, покрит с коприна крак. Такава беше една от най-древните привилегии на рода на Румата – собственоръчно до обува десния крак на коронованите глави. Кралят тъпо го гледаше. В очите му като пламъче лумна интерес.

– А, Румата! – каза той. – Още ли сте жив? А пък Реба ми обеща да ви удуши! – той се закиска. – Калпав министър е този Реба. Само обещава. Обеща да премахне метежите, а метежите растат. Наблъска някакви сиви простаци в двореца... Аз съм болен, а той избеси всички придворни знахари.

Румата обу пантофа, поклони се и отстъпи две крачки. Той улови погледа на дон Реба, който внимателно го наблюдаваше, и побърза да придаде на лицето си високомерно тъп израз.

– Аз съм съвсем болен – продължаваше кралят, – всичко ме боли. Искам да се оттегля на почивка. Отдавна бих се оттеглил, но без мене

всички ще пропаднете, овни...

Надянаха му и втория пантоф. Той стана и веднага изохка, преви се и се хвана за коляното.

– Къде са знахарите? – викаше той. – Къде е добрият ми Тата? Вие го обесихте, глупако, нали? А само като го чуех, ставаше ми по-леко. Мълчете, зная, че е отровител! Плюя на това! Какво от това, че е отровител? Той беше зна-а-а-ахар! Разбирате ли, убиецо? Знахар! Един ще отрови, друг ще излекува! А вие само тровите! По-добре сам да бяхте се обесили! (Дон Реба се поклони, слагайки ръка на сърцето си, и остана в това положение.) Та вие всички избесихте! Останаха само вашите шарлатани! И поповете, които ме поят със светена вода вместо с лекарства... Кой ще ми направи сироп? Кой ще ми разтрие краката с мехлем?

– Кралю! – с цяло гърло каза Румата и му се стори, че всичко в двореца замря. – Стига да заповядайте и най-добрият лекар на Империята ще бъде в двореца след половин час.

Коалят го загледа слисано. Рискът беше страшен. Достатъчно беше дон Реба само да мигне... Румата физически усещаше колко съсредоточени очи го гледат сега през перата на стрелите – той знаеше за какво служат редиците от кръгли черни отдушници под тавана. Дон Реба също го гледаше учтиво и с доброжелателно любопитство.

– Какво значи това? – заядливо попита кралят. – Хайде де, заповядам, хайде де, къде е вашият лекар?

Румата се напрегна целият. Струваше му се, че върховете на стрелите вече се забиват в плешките му.

– Кралю – бързо каза той, – заповядайте на дон Реба да ви доведе знаменития доктор Будах.

Изглежда че дон Реба все пак се смути. Главното беше казано, а Румата беше жив. Кралят извърна очи към министъра за защита на короната.

– Кралю – продължи Румата, вече без да бърза и в необходимия стил. – Тъй като знаех за вашите наистина непоносими страдания и тъй като помня дълга на моя род пред владетелите, аз повиках с писмо от Ирукан знаменития учен лекар доктор Будах. За съжаление обаче пътят на доктор Будах беше пресечен. Сивите войници на уважаемия дон Реба го задържаха миналата седмица и по-сетнешната му съдба е известна само на дон Реба. Предполагам, че лекарят се намира някъде наблизо, най-вероятно във Веселата кула, и се надявам, че странната неприязън на дон Реба още не се е отразила пагубно върху съдбата на доктор Будах.

Румата затаи дъх и млъкна. Като че ли всичко мина отлично. Дръж

се, дон Реба. Той погледна към министъра и изстина. Министърът на защитата на короната ни най-малко не беше се смутил. Той кимаше на Румата с приветлив бащински упрек. Румата не беше очаквал такова нещо. Та той е във възторг, помисли си Румата смаян. Затова пък кралят се държеше, както се очакваше.

– Мошеник! – развика се той. – Ще те удуша! Къде е докторът? Къде е докторът, питам ви? Мълчете! Питам ви, къде е докторът?

Дон Реба излезе напред, като приятно се усмихваше.

– Ваше величество – каза той, – вие сте наистина щастлив владетел, щом като имате толкова много верни поданици, че понякога те си пречат в стремежа си да ви услужат. (Кралят го гледаше тъпо.) Няма да скрия, че ми беше известен и благородният замисъл на буйния дон Румата, както ми е известно всичко, което става във вашата страна. Няма да скрия, че аз изпратих нашите сиви войници да посрещнат доктор Будах само за да предпазя почтения възрастен човек от случайности в понататъшния му път. Няма да крия също така, че не бързах да доведа Будах Ирукански при ваше величество...

– Но как сте посмял? – с упрек попита кралят.

– Ваше величество, дон Румата е млад и толкова неопитен в политиката, колкото е изключително опитен в благороден бой. На него дори през ум не му минава на каква низост е способен херцог Ирукански в бясната си злоба против ваше величество. Но ние с вас знаем това, нали, ваше величество? (Кралят кимна с глава.) И затова сметнах за необходимо предварително да направя малко разследване. Не бих бързал толкова, но ако вие, ваше величество (поклони се ниско на краля) и дон Румата (кимна към Румата), настоявате толкова, още днес следобед доктор Будах, ваше величество, ще се яви пред вас, за да започне лечението.

– Не сте глупак, дон Реба – каза кралят, като помисли малко. – Разследването е хубаво нещо. То никога не пречи. Проклет ируканец... – Той изписка и отново се хвана за коляното. – Проклет крак! Значи следобед? Ще чакаме, ще чакаме.

И опирайки се на рамото на министъра на церемониите, кралят мина край слисания Румата и влезе в тронната зала. Когато той изчезна сред тълпата придворни, която му правеше път, дон Реба приветливо се усмихна на Румата и го попита:

– Струва ми се, че тази нощ сте дежурен при спалнята на принца? Нали не греша?

Румата мълчаливо се поклони.

Румата се влачеше безцелно по безкрайните тъмни, влажни,

вмирисани ка амоняк и гнилоч коридори и пасажи на двореца, край разкошни, окичени с килими стаи, край прашни кабинети с тесни прозорци с решетки, край килери, натъпкани със стари съдове, с олющена позлата. Тук почти нямаше хора. Рядко някой придворен се осмеляваше да посети тези лабиринти в задната част на двореца, където кралските апартаменти неусетно преминаваха в канцелариите на министерството за защита на короната. Тук човек лесно можеше да се заблуди. Всички помеха случайте, когато един гвардейски патрул, който обикалял двореца околоръст, бил уплашен от дивите викове на един човек, който протягал през решетката на една амбразура изподрасканите си ръце. „Спасете ме! – викал човекът. – Аз съм камер-юнкерът! Не зная как да се измъкна. Два дни нищо не съм ял. Извадете ме оттук!“ (Десет дни между министъра на финансите и министъра на двора се беше водила ожесточена преписка, след което беше решено все пак решетката да се разбие и през тези десет дни на нещастния камер-юнкер беше подавано месо и хляб, набучени на върха на една пика.) Освен това тук не беше безопасно. В тесните коридори се сблъскваха пийнали гвардейци, които охраняваха кралската особа, и пийнали шурмоваци, които охраняваха министерството. Биеха се страшно, а като се наситеха, разделяха се и отнасяха ранените. Най-после тук бродеха и умъртвените. За два века в двореца бяха се събрали много такива.

От една дълбока ниша в стената се подаде напред шурмовак часовой с вдигната брадва.

– Забранено е – мрачно заяви той.

– Какво разбираш ти, глупак! – небрежно каза Румата, като го отстрани с ръка.

Той чу, че шурмовакът нерешително тъпче отзад и изведнъж улови мисълта си, че обидните думички и небрежните жестове са му станали рефлекс, че той вече не играе ролята на благородник простак, а до голяма степен е станал такъв. Представи си се такъв на Земята и му стана гадно и срамно. Защо? Какво стана с мене? Къде изчезна възпитаното и грижливо създадено още от детинство уважение и доверие към себеподобния, към човека, към забележителното същество, наречено „човек“? И нищо вече няма да ми помогне, помисли той с ужас. Та аз истински ги мразя и презирам... Не ги съжалявам, не – мразя ги и ги презирам. Мога, колкото си ща, да оправдавам тъпотата и свирепостта на този момък, покрай когото минах сега, социалните условия, ужасното възпитание, всичко друго, но сега ясно виждам, че той е мой враг, враг на всичко, което обичам, враг на приятелите ми, враг на онова, което смятам най-

свято. И го мразя не теоретично, не като „типичен представител“, а него самия, него като личност. Мразя лигавата му муцуна, вонята на немитото му тяло, сляпата му вяра, злобата му срещу всичко, което излиза извън рамките на половите функции и гуляя. И сега това недоносче, което шкембестият баща само преди години е пердашил, мъчейки се да го приучи да търгува с развалено брашно и захаросано сладко, този щръкнал дръвник тъпче от крак на крак, пухти и се мъчи да си спомни параграфите от лошо назубрения устав и хич не може да се сети дали трябва да съсече благородния дон с брадвата, да вика „караул“ или просто да махне с ръка – тъй или иначе, никой няма да научи. И той ще махне ръка на всичко, ще се върне в нишата си, ще пхне в устата си парче дъвкателна кора и ще жвака, ще пуска слюнки и ще мляска. И нищо на света не го интересува, и за нищо на света не иска да мисли. Да мисли. Ами с какво е по-добър нашият орел дон Реба? Да, естествено, неговата психология е по-заплетена и рефлексите му по-сложни, но мислите му приличат на тези вмирисани на амоняк и престъпления лабиринти на двореца и той е вече съвсем неопишимо гаден – страшен престъпник и безсрамен паяк. Аз дойдох тук, за да обичам хората, да им помогна да се изправят, да видят небето. Не, аз съм лош разузнавач, помисли си той с разкаяние. И никакъв историк. И кога затънах в тресавището, за което говореше дон Кондор? Нима бог има право на друго чувство освен на жалост?

Зад гърба му се чу забързано топуркане на ботуши по коридора. Румата се обърна и кръстоса ръце върху дръжките на мечовете. Към него тичаше дон Рипат, придържайки сабята си до хълбока.

– Дон Румата!... Дон Румата!... – завика той още отдалеч с пресипнал шепот.

Румата пусна мечовете. Дон Рипат дотича до него, озърна се и едва чуто прошепна на ухото му:

– Вече цял час ви търся. В двореца е Вага Колелото! Разговаря с дон Реба в лилавите покои.

Румата за миг дори замижа. След това, като предпазливо се отдръпна, каза с учтиво учудване:

– Имате предвид знаменития разбойник? Нали уж бил екзекутиран или пък изобщо не съществувал?

Лейтенантът облиза сухите си устни.

– Съществува. В двореца е... Мислех, че това ще ви интересува.

– Драги ми дон Рипат – убедително каза Румата, – мене ме интересуват слухове. Клюки. Вицове... Животът е толкова скучен... Вие

изглежда неправилно ме разбирате... (Лейтенантът го гледаше с безумни очи). Помислете си сам – какво ме интересуват мръсните връзки на дон Реба, когото впрочем твърде много уважавам, за да го съдя?... И после извинявайте, бързам... Чака ме дама.

Дон Рипат отново облиза устните си, несръчно се поклони и полуобърнат си тръгна. На Румата изведнъж му хрумна една щастлива мисъл.

– А, тъкмо се сетих, приятелю – приятелски подвикна той. – Харесва ли ви интрижката, която направихме тази сутрин с дон Реба?

Дон Рипат на драго сърце се спря.

– Ние сме много доволни – каза той.

– Нали беше много мило?

– Беше великолепно! Сивото офицерство много се радва, че най-после открито застанахте на наша страна. Такъв умен човек сте, дон Румата, пък другарувате с бароните, с благородните дегенерати...

– Драги ми Рипат! – високомерно каза Румата, като се извърщаше, за да си тръгне. – Вие забравяте, че от висотата на моя произход не се вижда никаква разлика дори между краля и вас. Довиждане.

Той с широка крачка закрачи по коридорите, като уверено свиваше в напречните пасажи и мълчаливо отстраняваше часовете. Още не си представяше ясно какво се кани да направи, но разбираше, че това е чуден и рядък късмет. Той трябваше да чуе разговора между двамата паяци. Ненапразно дон Реба беше обещал за живия Вага четиринадесет пъти повече, отколкото за мъртвия Вага...

Изад лилавите завеси срещу него излязоха двама сиви лейтенанти с голи саби.

– Здравейте, приятели – каза дон Румата, като спря между тях. – Министърът в кабинета си ли е?

– Министърът е зает, дон Румата – каза единият лейтенант.

– Ще почакам – каза Румата и мина през завесите.

Тук беше непрогледно тъмно. Румата пипнешком се промъкваше между кресла, маси и чугунени светилници. Няколко пъти ясно чу нечие пъхтене над ухото си и го лъхна силен мирис на чесън и спирт. След това видя тъничка ивица светлина, дочу познатото гъгниво тенорче на уважаемия Вага и спря. В същия миг едно острие на копие предпазливо го натисна между плешките. „По-кротко, дръвник! – каза той ядосано, но тихо. – Аз съм, дон Румата.“ Копието се отдръпна. Румата премести креслото към ивицата светлина, седна, изпъна краката си и се прозя така, че да се чуе. После започна да наблюдава.

Паяците бяха се срещнали. Дон Реба седеше в напрегната поза,

опрял лакти на масата и сплел пръстите си. Вдясно от него върху купчина книжа имаше тежък метален нож с дървена дръжка. Върху лицето на министъра имаше любезна, макар и малко вдървена усмивка. Уважаемият Вага седеше на дивана гърбом към Румата. Той приличаше на стар, малко чудат велможа, който през последните тридесет години не е излизал от извънградския си дворец.

– Моите апаци са готови – говореше той, – на бърза ръка ще им свият саомите. Ама бутнете двайсет дълги кемера. Много е гот да резнем сурите. А мангизите са кът. Само така ще стане заварката. Това ни е условието...

Дон Реба се попипа по бръснатата брадичка.

– Много ще ни оскубете – замислено каза той.

Вага вдигна рамене.

– Това ни е условието. Каква ни е авантата да се марижим заради вас. Таф ли си?

– Таф съм – решително каза министърът на защитата на короната.

– Това се искаше – каза Вага и стана.

Румата, който слушаше смаян тази галиматия, видя на лицето на Вага пухкави мустаци и остра побеляла брадичка. Истински придворен от времето на бившото регентство.

– Приятно ми беше, че си поговорихме. – каза Вага.

Дон Реба също стана.

– Разговорът с вас ми достави голямо удоволствие – каза той. – За пръв път виждам такъв смел човек като вас, уважаеми...

– И аз – с отегчен глас каза Вага. – Аз също съм възхитен и се гордея със смелостта на първия министър на нашето кралство.

Той се обърна гърбом към дон Реба и тръгна към изхода, опирайки се на жезъла. Дон Реба, без да сваля от него замисления си поглед, разсеяно сложи ръка върху дръжката на ножа. В същия миг зад гърба на Румата някой започна силно да диша и покрай ухото му към процепата между завесите се провря дългата кафява цев на една тръба за духане. Дон Реба постоя една секунда, сякаш се заслушваше, след това седна, дръпна чекмеджето на масата, извади купчина книжа и се унесе в четене. Зад гърба на Румата някой плюна, тръбичката се измъкна. Всичко беше ясно. Паяците се бяха договорили. Румата стана и настъпвайки нечий крака, взе да се промъква към изхода от лилавите покои.

Кралят обядваше в огромна зала с два реда прозорци. Върху тридесетметровата маса се сервираше за сто души: кралят, дон Реба, лицата от кралския род (двадесетина пълнокръвни личности, лапачи и пиячи),

министрите на двора и церемониите, група традиционно канени родови аристократи (между тях и Румата), дузина случайно намиращи се в столицата барони и дървници баронети и на самия край на масата най-различен аристократичен дребосък, успял с най-различни средства да получи покана на кралската трапеза. Когато връчваха на тях поканата и номера на стола, ги предупреждаваха: „Седете неподвижно, кралят не обича хората да се въртят! Дръжте ръцете си на масата, кралят не обича хората да си крият ръцете под масата! Не се озъртайте, кралят не обича да се озъртат!“ На всеки такъв обяд се изпояждаше огромно количество фина храна, изпиваха се езера отлежали вина, счупваха се и се повреждаха купища съдове от знаменития есторски порцелан. В един от докладите си до краля министърът на финансите се беше похвалил, че единствен обяд на негово величество струва колкото субсидията на Соанската академия на науките за половин година.

Докато чакаше министъра на церемониите под звуците на тръбите да провъзгласи трикратно „На масата!“, Румата стоеше сред група придворни и за десети път слушаше разказа на дон Тамео за кралския обяд, на който той, дон Тамео, имал честта да присъствава преди половин година.

– ...Намирам стола си, всички стоим, влиза кралят, сяда, сядаме и ние. Обядът си върви по реда. И изведнъж, представете си, драги донове, усещам, че под мене е мокро... Мокро! Не се решавам нито да се обърна, нито да мръдна, нито да пипна. Обаче издебвам един момент и пъхам ръка под себе си и какво мислите? Наистина мокро! Помирисвам пръстите – не, на нищо особено не мирише. Ама че история! А през това време обядът свършва, всички стават, а аз, представете си, благородни донове, малко се страхувам да стана... Виждам, че към мене идва кралят – кралят! – но продължавам да си седя като някакъв барон селяндур, който не знае етикета. Негово величество идва при мене, снизходително се усмихва и слага ръка на рамото ми. „Драги ми дон Тамео – казва той, – ние вече станахме и отиваме да гледаме балет, а вие още седите. Какво става, да не сте преяли?“ – „Ваше величество – викам аз, – главата ми отсечете, но под мене е мокро“. Негово величество взе да се смее и ми заповяда да стана. Станах аз, а наоколо всички се кикотят. Благородни донове, през целия обяд съм седял върху една ромова торта. Негово величество започна да се смее още по-силно. „Реба, Реба – каза най-после той, – пак вашите шегии! Я изчистете благородния дон, вие сте му изцапали седалището!“ Заливайки се от смях, дон Реба извади кинжала си и започна да остъргва тортата от панталоните ми. Представяте ли си в

какво състояние се намирах, благородни донове? Няма да крия, че се тресях от страх при мисълта, че дон Реба е унижен пред всички и ще ми отмъсти. За щастие, размина ми се. Уверявам ви, благородни донове, че това е най-щастливото впечатление през живота ми. Как само се смееше кралят! Колко доволен беше негово величество.

Придворните се смееха на висок глас. Впрочем тези шеги бяха нещо обикновено на кралската трапеза. Поканените се слагаха да седнат върху пастети, на столове с претъркани крака, върху гъши яйца. Слагаха се дори върху намазани с отрова игли. Кралят обичаше да го забавляват. Румата изведнъж си помисли: интересно как бих постъпил аз на мястото на този идиот? Страх ме е, че кралят ще трябва да си търси друг министър на защитата, а Институтът ще трябва да изпрати в Арканар друг човек. Изобщо трябва да бъде нащрек. Като нашия орел дон Реба...

Затръбиха тръби, министърът на церемониите мелодично се провикна, кралят влезе, леко накуцвайки, и всички започнаха да сядат. По ъглите на залата, опрени на двуръчните си мечове, неподвижно стояха дежурните гвардейци. На Румата му се паднаха мълчаливи съседи. Отдясно креслото се изпълваше от тресящото се туловище на навъсения гладник дон Пифа, съпруг на известна красавица, отляво тъпо гледаше в празната чиния Гур Съчинителя. Гостите стихнаха, втренчили очи в краля. Кралят напъха в яката си сивата салфетка, огледа ястията и грабна един кокоши крак. Щом той заби зъби в него, стотина лъжици със звън се спуснаха в чиниите и стотина ръце се протегнаха към ястията. Залата се изпълни с мляскане и звуци от смучене, забълбука вино. Мустаците на неподвижните гвардейци с мечове с две дръжки лакомо се разшаваха. Някога на Руната му се повдигаше от тези обеда. Но вече беше свикнал.

Докато се справяше с кинжала с една овнешка плешка, той се обърна надясно и веднага изви глава: дон Пифа целият се беше надвесил над печения глиган и работеше като земекопна машина. След него кости не оставаха. Румата спря дишането и наведнъж пресуши чаша ируканско. После погледна крадешком наляво. Гур Съчинителя вяло ровеше с лъжицата в чинийката със салата.

– Какво ново пишете, отец Гур? – попита Румата тихо.

Гур трепна.

– Да пиша?... Не зная... Много неща.

– Стихове?

– Да... стихове...

– Вашите стихове са отвратителни, отец Гур. (Гур учудено го

погледна.) Да-да, вие не сте поет.

– Не съм поет... Понякога си мисля какъв ли съм? И от какво се страхувам? Не зная.

– Гледайте в чинията си и продължавайте да ядете. Аз ще ви кажа какъв сте. Вие сте гениален съчинител, откривател на нов и изключително плодотворен път в литературата. (На бузите на Гур бавно се появи руменина). След сто години, а може и по-рано по вашите стъпки ще тръгнат десетки съчинители.

– Пазил ги господ! – изпусна се Гур.

– Сега ще ви кажа от какво се страхувате.

– Страхувам се от здрача.

– От мрака, искате да кажете?

– И от мрака. В мрака робуваме на призраците. Но аз най-много се страхувам от здрача, защото в здрача всички стават еднакво сиви.

– Отлично казано, отец Гур. Впрочем може ли още да се намери вашето съчинение?

– Не зная... И не ме интересува.

– За всеки случай знайте, че един екземпляр се намира в метрополията, в императорската библиотека. Другият се пази в Музея на редките неща в Соан. Третият е в мене.

Гур с разтреперана ръка сложи в устата си лъжица желе.

– Аз... не зная... – Той тъжно погледна Румата с големите си хлътнали очи. – Ще ми се да го прочета... да го препрочета...

– С удоволствие ще ви го дам назаем...

– И после?...

– После ще ми го върнете.

– И после ще ви го върнат! – рязко каза Гур.

Румата поклати глава.

– Дон Реба страшно ви е наплашил, отец Гур.

– Наплашил... Случвало ли ви се е някога да изгаряте собствените си деца? Какво знаете вие за страха, благородни дон!...

– Прекланям ви се за онова, което сте преживели, отец Гур. Но от все сърце ви осъждам, че се предадохте.

Гур Съчинителят изведнъж взе да шепне толкова тихо че Румата едва го чуваше през мяскането и глъчката.

– А за какво беше всичко? Какво е правда?... Принц Ханр наистина е обичал прекрасната меднокожа Яиневнигора... Имали са деца... Аз познавам внука им. Тя наистина е била отровена... Но на мен ми обясниха, че това е лъжа... Обясниха ми, че истина е това, което сега е

полезно за краля... Всичко друго е лъжа и престъпление. Цял живот съм писал лъжа... И едва сега пиша истината...

Изведнъж той стана и високо и напевно извика:

Велик и славен като вечност
е кралят с име Благодество!
И виж, самата безконечност
отстъпва своето първородство!

Кралят престана да дъвче и тъпо впери поглед в него. Гостите сгушиха глави в раменете си. Само дон Реба се усмихна и няколко пъти беззвучно плесна с ръце. Кралят изплю на покривката костите и каза:

– Безконечност ли?... Вярно. Правилно, отстъпи... Браво. Можеш да ядеш.

Млягкането и разговорите започнаха отново. Гур си седна.

– Леко и приятно е да говориш истината пред краля – пресипнало каза той.

Румата не отговори.

– Аз ще ви дам екземпляра от вашата книга, отец Гур – каза той. – Но с едно условие. Незабавно ще започнете да пишете следващата книга.

– Не – каза Гур. – Късно е! Нека пише Киун. Аз съм отровен. И изобщо тези неща вече не ме интересуват. Сега искам само едно – да се науча да пия. И не мога... Боли ме стомахът...

Още едно поражение, помисля си Румата. Закъснях.

– Слушайте, Реба – каза изведнъж кралят. – Ами къде е лекарят? Обещахте да ми доведете лекаря след обяда.

– Тук е, ваше величество – каза дон Реба. – Заповядайте да го повикам ли?

– Дали заповядам? Разбира се! Ако и вас така ви болеше коляното, сяхте да квичите като свиня!... Доведете го тук веднага.

Румата се облегна на облегалката на стола и се приготви да гледа. Дон Реба вдигна ръка над главата си и шракна с пръсти. Вратата се отвори и в залата с непрекъснати поклони влезе прегърбен възрастен човек с дългопола мантия, украсена с рисунки на сребърни паяци, звезди и змии. Той държеше под мишница плоска продълговата чанта. Румата беше изненадан, той си представяше Будах съвсем друг. Невъзможно беше мъдрецът и хуманистът, авторът на всеобхватния „Трактат за отровите“ да има такива шарещи безцветни очнчки, разтреперани от страх

устни, такава жалка и мазна усмивка. Но той си спомни Гур Съчинителя. Вероятно следствието над подозирания ирукански шпионин си струваше един литературен разговор в кабинета на дон Реба. Да хванеш Реба за ухото, помисли си той с удоволствие. Да го отмъкнеш в затвора. Да кажеш на палачите: „Ето ви един ирукански шпионин, преоблечен като нашия славен министър, кралят заповяда да разберете от него къде е истинският министър, гледайте си работата и горко ви, ако той умре, преди да е минала една седмица...“ Той дори закри лицето си с ръка, за да не го види никой. Какво страшно нещо е омразата...

– Хайде, хайде, лекарю, ела тук – каза кралят. – Какъв си кльошав, братле! Хайде, клякай, клякай ти казвам.

Нещастният Будах започнала прикляка. Лицето му се изкриви от ужас.

– Още, още – гъгнеше кралят. – Още веднъж! Още! Не те болят коленцата, излекувал си май своите коленна. Я си покажи зъбите! Да-а, бива си ги. Де и аз да имах такива... И ръцете ти ги бива, яки са. Здрав си, здрав си, нищо че си кльошав... Хайде де, пиленце, лекувай ме, какво стоиш...

– Ва-ваше величество... ако об-бичате, покажете си крачето... Крачето... – чу Румата и вдигна очи.

Лекарят стоеше на колене пред краля и внимателно мачкаше крака му.

– Е... е! – каза кралят. – Какво правиш! Не ме пипай! Ако ме лекуваш, лекувай ме!

– Всичко ми е ясно, ваше величество – промърмори лекарят и взе бързо да рови в чантата си.

Гостите престанаха да дъвчат. Аристократите от отдалечения край на масата дори се понадигнаха и проточиха шии, изгаряйки от любопитство.

Будах извади от чантата няколко каменни шишенца, отпуши ги и миришейки ги едно по едно, ги нареди на масата. После взе чашата на краля и я наля до половината с вино. След като направи и с двете си ръце някакви знаци над чашата и прошепна заклинанията си, бързо изля във виното всичките шишенца. Из залата се разнесе остър мирис на нишадърен спирт. Кралят сви устни, надникна в чашата и като изкриви нос, погледна към дон Реба. Министърът се усмихна насърчително. Придворните затаиха дъх.

Какво прави той – учудено си помисли Румата – нали старецът има подагра. Каква каша забърка там? В трактата ясно е казано:

подпухналите стави да се разтриват с отвара от тридневна отрова от бялата змия Ку. Може би това нещо е за разтриване?

– За разтриване ли е? – попита кралят, като предпазливо кимна към чашата.

– Съвсем не, ваше величество – каза Будах. Той вече беше се поопитил. – Взема се вътрешно.

– Вътрешно-о? – Кралят се наду и се отпусна на стола. – Не желая вътрешно. Разтривай ме.

– Както кажете, ваше величество – покорно каза Будах. – Но трябва да ви предупредя, че от разтриването няма да има никаква полза.

– Кой знае защо, всички разтриват – с погнуса каза кралят, – а ти непременно трябва да излееш тази мръсотия в мене.

– Ваше величество – каза Будах, като гордо се изправи, – това лекарство е познато само на мен! Аз излекувах с него чичото на херцог Ирукански. А пък що се отнася до разтривачите, ваше величество, нали те не ви излекувах...

Кралят погледна дон Реба. Дон Реба насърчително му се усмихна.

– Мръсник си ти – каза кралят на лекаря с ядосан глас. – Селяндур! Крастав кльошавец! – Той взе чашата... – Като те прасна с чашата по зъбите... – Той надникна в нея. – Ами ако ми се повдигне?

– Ще трябва да повторите, ваше величество – тъжно каза Будах.

– Добре тогава, бог на помощ! – каза кралят и поднесе чашата към устата си, но изведнъж толкова рязко я дръпна, че изля от нея на покривката. – Я най-напред пейни ти! Познавам ви аз вас, ируканците, вие продадохте свети Мика на варварите! Пий, ти казвам!

Будах с обидена физиономия взе чашата и пейна няколко глътки.

– Е, как е? – попита кралят.

– Горчи, ваше величество – със сподавен глас каза Будах. – Но трябва да се пие.

– Тря-абва, тря-абва... – сърдито измърмори кралят. – И аз зная, че трябва. Дай тук. Я виж, докопа се и излочи половината чаша...

Той обърна чашата наведнъж. Около масата се понесоха съчувствени въздишки и изведнъж всичко стихна. Кралят стоеше неподвижен със зяпнали уста. От очите му рукунаха сълзи. Той бавно почервения, след това посиня. Протегна ръка над масата и припряно защрака с пръсти. Дон Реба бързо му пхна една солена краставичка. Кралят мълчаливо запрати краставичката в дон Реба и отново протегна ръка.

– Вино... – просъска той.

Някой се спусна и му подаде каната. Кралят бясно въртеше очи и

шумно гълташе. Червените струи се стичаха по бялото му елече. Когато каната се изпразни, кралят я запрати в Будах, но не улучи.

– Мръсник! – каза той с неочакван басов глас. – Защо ме уби? Малко ви бесиха! Да пукнеш дано!

Той млъкна и попипа коляното си.

– Боли! – прогъгна с предишния си глас. – Пак боли!

– Ваше величество – каза Будах. – За да оздравеете напълно, трябва да пиете разтвора всеки ден най-малко една седмица...

В гърлото на краля нещо изписка.

– Вън! – изквича той. – Всички вън!

Придворните запрекатурияха столовете и на тъпла хукнаха към вратата.

– Въ-ъ-ън! – диво ревеше кралят, събаряйки съдовете от масата.

Румата изскочи от залата, шмугна се зад някаква завеса и започна да се киска. Зад съседната завеса също се кискаха – истерично, задъхано, пискливо.

ШЕСТА ГЛАВА

На дежурството в спалнята на принца се постъпваше в полунощ и Румата реши да се отбие в къщи, за да види дали всичко е в ред и да се преоблече. Вечерният град го поразил. Улиците бяха потънали в гробна тишина, кръчмите бяха затворени. По пресечките стояха и дрънчаха железните си оръжия групи шурмоваци с факли в ръце. Те мълчаха и като че ли очакваха нещо. Няколко пъти те приближаваха до Румата, взираха се в него и щом го познаеха, все така мълчаливо му правеха път. Когато до дома му оставаха петдесетина крачки, подире му се помъкна някаква групичка подозрителни личности. Румата спря, удари ножница о ножница и личностите намалиха крачка, но в същия момент в тъмнината изскърца зарездан арбалет. Румата забърза напред, като се притискаше до стените, напипа вратата, завъртя ключа в бравата, като непрекъснато чувствуваше гърба си незащитен и с въздишка на облекчение нахълта в антрето.

В антрето се бяха събрали всички слуги, въоръжени кой с каквото му падне. Оказа се, че вече няколко пъти били правени опити да се изкърти вратата. Това не се хареса на Румата. „Може би не трябва да ходя? – помисли си той. – Дявол го взел принца.“

– Къде е барон Пампа? – попита той.

Уно, възбуден до краен предел, с арбалет на рамо, отвърна, че „баронът се събудил още на обяд, изпил всичкия разсол в къщата и отишел пак да се весели“. След това, като зашепна, му съобщи, че Кира много се безпокояла и вече няколко пъти питала за господаря.

– Добре – каза Румата и заповяда на слугите да се строят.

Слугите бяха шестима, без готвачката, хора врели и кипели, свикнали с уличните сбивания. Те, разбира се, няма да се залавят със сивите, ще се изплашат от гнева на всесилния министър, но срещу дрипльовците от нощната армия ще издържат, още повече че тази нощ разбойниците ще търсят лесна плячка. Два арбалета, четири бойни брадви, тежки касапски ножове, железни шапки, вратите са солидни, обковани според обичая с желязо... Или може би все пак да не отива?

Румата се изкачи горе и влезе на пръсти в стаята на Кира. Кира спеше облечена, свита на кравайче върху неоправеното легло. Румата постоя над нея със светилника. Да отива или да не отива? Ужасно не му се ходеше. Той я зави с едно одеяло, целуна я по бузата и се върна в

кабинета. Трябва да отиде. Каквото и да става, разузнавачът трябва да бъде в центъра на събитията. И историците ще имат полза. Той се усмихна. Свали от главата си обръча, грижливо изтри с мека гюдерия обектива и отново го сложи. После повика Уно и му поръча да му донесе военния костюм и излъсканата медна каска. Под елечето, направо върху потника, настърхнал от студеното, той навлече металнопластмасова риза, направена като ризница от халки (тукашните ризници предпазваха доста добре от меч и кинжал, но арбалетната стрела ги пробиваше открай докрай). Когато затягаше формения пояс с метални плочки, той каза на Уно:

– Слушай, малкият. На тебе имам най-голямо доверие. Каквото да стане тук, Кира трябва да остане жива и невредима. Нека къщата да изгори, нека разграбят всички пари, но ти ми запази Кира. Изведи я по покривите, през мазетата, както щеш, но я запази. Разбра ли?

– Разбрах – каза Уно. – Не излизайте днес...

– Слушай. Ако след три дни не се върна, вземи Кира и я откарай в сайвата, в Хълцащата гора. Знаеш ли къде е това? Там в Хълцащата гора ще намериш Пияната бърлога, това е една къща, намира се близо до шосето. Като питаш, ще ти я покажат. Само внимавай кого питаш. Там има един човек, казва се отец Кабани. Ще му разкажеш всичко. Разбра ли?

– Разбрах. Но по-добре е да не излизате...

– И аз съм съгласен. Не мога: служба... Хайде внимавай...

Той лекичко чукна момчето по носа и се усмихна в отговор на неговата несръчна усмивка. Долу той произнесе кратка насърчителна реч пред слугите, излезе навън и отново се озова в тъмнината. Зад него издърнчаха мандалата.

Покоите на принца всякога са били охранявани лошо. Може би тъкмо затова никой не правеше атентати на арканарските принцове. А пък особено от сегашния принц никой не се интересуваше. На никого на света не му беше притрябвало това хилаво синеоко момче, което приличаше на всеки друг, но не и на баща си. Хлапето се харесваше на Румата. Възпитанието му се водеше от лошо по-лошо и затова той беше съобразителен, не беше жесток, не можеше да понася – вероятно инстинктивно – дон Реба, обичаше да си пее на висок глас най-различни песнички по стихове на Цурен и да си играе на корабчета. Румата изписваше за него от метрополията книжки с картинки, разказваше му за звездното небе и веднъж за винаги покори момчето с приказката за летящите кораби. За Румата, който рядко се срещаше с деца, десетгодишният принц беше антипод на всички съсловия в тази дива страна. Тъкмо от такива

обикновени синеоки хлапета, еднакви във всички съсловия, се раждаше след това и жестокостта, и невежеството, и покорството, а нали в децата нямаше нито следи, нито признаци от тези отвратителни качества. Понякога той си мислеше колко хубаво щеше да бъде, ако от планетата изчезнеха всички хора над десет години.

Принцът вече беше заспал. Румата прие дежурството – постоя заедно със сменявания се гвардеец край спящото момче, като правеше сложни, налагани от етикета движения с извадени мечове, провери по традиция дали всички прозорци са затворени, дали в целите покои горят светилниците, върна се в хола, изигра със сменящия се гвардеец партия на карти и се интересува какво смята благородният дон за онова, което ставаше в града. Благородният дон, човек с много ум, се замисли дълбоко и изказа предположение, че простият народ се готви да празнува празника на свети Мика.

Когато остана сам, Румата премести стола до прозореца, разположи се удобно и започна да наблюдава града. Къщата на принца беше на хълм и денем градът се виждаше оттук чак до морето. Но сега всичко беше потънало в мрак, мяркаха се само разпръснати купчинки огньове – там, където по пресечките стояха шурмоваците с факли и чакаха сигнала. Градът спеше или се преструваше на заспал. Интересно дали жителите чувстваваха, че над тях надвисва ужасно нещо? Или и те като много умният благороден дон смятаха, че някой се готви да празнува празника на свети Мика? Двеста хиляди мъже и жени. Двеста хиляди ковачи, оръжейници, месари, галантеристи, златари, домакини, проститутки, монаси, сарафи, войници, скитници, оцелели книжници се въртяха сега в душните, вмирисани на дървеници легла: спяха, любеха се, пресмятаха наум печалбите, плачеха, скърцаха със зъби от злоба или от обида... Двеста хиляди души! За пришелица от Земята в тях имаше нещо общо. Сигурно това, че всички те без изключение още не бяха хора в съвременния смисъл на думата, а полуфабрикати, слитъци, от които само кървавите векове ще изстържат някога истинския горд и свободен човек. Те бяха пасивни, алчни и невероятно, фантастично егоистични. Психологически те почти всички бяха роби – роби на вярата, роби на себеподобните си, роби на дребни страсти, роби на користолюбието. И ако по силата на съдбата някой от тях се родеше или станеше господар, той не знаеше какво да прави със свободата си. Той отново бързаше да стане роб – роб на богатството, роб на противоестествените излишества, роб на покварени приятели, роб на робите си. По-голямата част от тях нямаша никаква вина. Те бяха прекалено пасивни и прекалено невежи. Робството им

се градеше върху пасивността и невежеството, а пасивността и невежеството непрекъснато раждаха робство. Ако всички те бяха еднакви, човек трябваше да скръсти ръце и да изгуби всякаква надежда. Но все пак те бяха хора, носители на искри от разум. И постоянно ту тук, ту там сред техните пластове пламваха и се разгаряха пламъчетата на безкрайно далечното и неизбежно бъдеще. Пламваха въпреки всичко. Въпреки цялата им привидна безполезност. Въпреки гнета. Въпреки че ги гасяха с богуши. Въпреки че не бяха потребни никому и че всички на тоя свят бяха против тях. Въпреки че в най-добрия случай те можеха да разчитат само на едно презрително съжаление...

Те не знаеха, че бъдещето е на тяхна страна, че бъдещето без тях е невъзможно. Не знаеха, че в този свят на страшните призрци от миналото те са единствената реалност на бъдещето, че те са фермент, витамин в организма на обществото. Унищожете този витамин и обществото ще загине, ще започне социален скорбут, мускулите ще отслабнат, очите ще изгубят остротата си, зъбите ще изпаднат. Нито една държава не може да се развива без наука – ще я унищожат съседите. Без изкуствата и общата култура държавата губи способността си за самокритика, започва да насърчава погрешни тенденции, започва всяка секунда да ражда лицемери и отрепки, да развива у гражданите консумативност и самонадеяност и в края на краищата също така става жертва на по-благоразумни съседи. Можеш колкото си щеш да преследваш книжниците, да забраняваш науката, да унищожаваш изкуството, но рано или късно ще трябва да се сепнеш и със скърцане на зъби да направиш път на всичко, което властолюбивите тъпаци и невежи така силно мразят.

И тези сиви хора, които държат властта, колкото и да презират знанието, не могат да направят нищо против историческата обективност, могат само да я забавят, но не и да я спрат. Те презират знанието и се боят от него, но все пак неизбежно стигат до извода, че трябва да го насърчават, за да се задържат. Рано или късно те трябва да разрешат университетите, научните дружества, да създават изследователски центрове, обсерватории, лаборатории, да създават кадри, хора, които мислят и знаят, хора, които се изплъзват от контрола им, хора със съвсем друга психология, със съвсем други потребности, а тези хора не могат да съществуват, още по-малко да функционират в предишната атмосфера на долно користолюбие, на дребни интереси, на тъпо самодоволство и чисто плътски потребности. На тях им е потребна нова атмосфера – атмосфера на всеобщо и всеобхватно знание, пропита с творческо напрежение, потребни са им писатели, художници, композитори и сивите хора,

които държат властта, се принуждават да им направят и тази отстъпка. Който се инати, ще бъде пометен от по-хитрите противници в борбата за власт, но който прави отстъпката неизбежно и парадоксално, против волята си, с това сам си копае гроба. Защото растежът на културата на народа в цялата ѝ широта – от естественонаучните изследвания до способността да се възхищава от голямата музика – е смъртоносна за невежите егоисти и фанатици... А след това настъпва епоха на гигантски социални сътресения, съпроводжана от невиджано преди развитие на науката и свързания с това изключително широк процес на интелектуализация на обществото, епоха, когато сивотата води последните си боеве, които по жестокост връщат човечеството към средновековието, в тези боеве тя претърпява поражение и в свободното от класово потисничество общество тя вече завинаги изчезва като реална сила.

Румата продължаваше да гледа притихналия в мрака град. Някъде там, във воняща стаичка, сгърчен върху жалкото легло, изгаряше в треска осакатеният отец Тара, а брат Нанин седеше край него до еднокраката масичка, пиян, весел и зъл, и завършваше своя „Трактат на слуховете“, като с наслада маскираше с шаблонни фрази своя яростен присмех над сивия живот. Някъде там безцелно бродеше из празните разкошни апартаменти Гур Съчинителя и с ужас усещаше, че въпреки всичко от дъното на неговата разкъсана и смазана душа под напора на нещо незнайно се появяват и нахлуват в съзнанието му ярки светове, изпълнени със забележителни хора и покъртителни чувства. И някъде там незнайно как прекарваше нощта прекършеният от преследванията, повален на колене доктор Будах, смазан, но жив... Братя мои, помисли си Румата. Аз съм ваш, ние сме плът от плътта ви! Той изведнъж с огромна сила почувствува, че не е никакъв бог, който пази в дланите си светулчиците наразума, а брат, който помага на брата си, син, който спасява баща си. „Ще убия дон Реба“. – „За какво?“ – „Той убива моите братя“. – „Той не знае какво върши.“ – „Той убива бъдещето.“ – „Не е виновен, той е син на своя век.“ – „Тоест не знае, че е виновен? Но малко ли други неща не знае? Аз, аз зная, че е виновен“. – „Ами какво ще направиш с отец Цупик? Отец Цупик би дал мило за драго някой да убие дон Реба. Мълчиш? Мнозина ще трябва да бъдат убити, нали?“ – „Не зная, може би мнозина. Един след друг. Всички, които вдигнат ръка против бъдещето“. – „Такова нещо вече е имало. Тровеха с отрова, хвърляха саморъчно направени бомби. И нищо не се променяше“. – „Не, променяше се. Така се създаваше стратегията на революцията“. – „Ти нямаш нужда да създаваш стратегия на революцията. На тебе просто ти се иска да

убиваш.“ – „Да, иска ми се.“ – „Ами умееш ли?“ – „Вчера убих дона Окана. Още когато отивах при нея с перо над ухото, знаех, че убивам. Съжалявам само, че убих без полза. Така че вече почти са ме научили.“ – „Но нали това е лошо. Опасно. Помниш ли Сергей Кожин? А Джордж Лени? А Сабина Крюгер?“ Румата прекара длан по влажното си чело. Ей така мислиш, мислиш, мислиш и в края на краищата измисляш барута...

Румата скочи и отвори прозореца. Купчините огньове в тъмния град се раздвижиха, разпаднаха се и се проточиха във вериги, ту се появяваха, ту изчезваха между невидимите къщи. Над града се появи някакъв звук – далечен многогласен вой. Пламнаха два пожара и озариха съседните покриви. Нещо запламтя в пристанището. Събитията бяха започнали. След няколко часа ще стане ясно какво означава съюзът между сивите и нощната армия, неестественият съюз на бакалите и пладнешките разбойници, ще стане ясно какво цели дон Реба и каква нова провокация е замислил. По-просто казано: кого колят днес. Най-вероятно беше започнало голямо клане, унищожаване на възгордялото се сиво ръководство и между другото, изстребление на намиращите се в града барони и най-неудобните аристократи. Какво ли прави Пампа, помисли си той. Само да не спи, ще се отърве...

Но не успя да довърши мисълта си. Някой с див вик заудря с юмруци по вратата: „Отворете! Дежурният, отворете!“ Румата вдигна мандалото. Втурна се полуоблечен, пребледнял от ужас човек, сграбчи Румата за реверите на елечето и разтреперан завика:

– Къде е принцът? Будах отрови краля! Ируканските шпиони вдигнаха бунт в града. Спасявайте принца!

Беше министърът на двора, глупав и крайно предан човек. Той блъсна Румата и се хвърли в спалнята на принца. Жените записаха. А през вратата вече нахълтваха, вдигнали ръждясали брадви, потните муцунести щурмоваци със сиви рубашки. Румата извади меч.

– Назад! – студено каза той.

Зад гърба му от спалнята се чу късо задавено охкане. Лоша работа, помисли си Румата. Нищо не разбирам. Той отскочи в ъгъла и се заграда с масата. Тежко дишащите щурмоваци изпълниха стаята. Събраха се петнадесетина души. Отпред се промъкна лейтенант с тясна сива униформа и извадена сабя.

– Дон Румата? – каза той задъхан. – Арестуван сте. Предайте си мечовете.

Румата язвително се разсмя.

– Вземете ги – каза той, като хвърли поглед към прозореца.

– Хванете го! – кресна офицерът. Петнадесет охранени мечоци с брадви не са твърде много за човек, владеещ бойни хватки, които ще станат известни тук едва след три века. Тълпата се юрна и се отдръпна. На пода останаха няколко брадви, двама шурмоваци се сгърчиха и предпазливо притискайки до коремите изкълчените си ръце, се промъкнаха в задните редици. Румата владееше съвършено ветрилната защита, когато пред нападателите като плътна блестяща завеса се върти стоманата и изглежда невъзможно човек да пробие тази завеса. Шурмоваците, задъхрани, нерешително се споглеждаха. От тях се носеше остър мирис на бира и лук.

Румата отмести масата и покрай стената предпазливо тръгна към прозореца. Някой от задните редици хвърли нож, но не улучи, Румата пак се засмя, сложи крак на рамката на прозореца и каза:

– Ако се пхнете още веднъж, ще режа ръце. Вие ме познавате...

Познаваха го. Много добре го познаваха и нито един не се помръдна от мястото си въпреки псувните и подканянията на офицера, който впрочем също се държеше твърде предпазливо. Румата се изправи на рамката, като продължаваше да заплашва с мечовете и в същия момент от тъмнината, от двора, в гърба го удари тежко копие. Ударът беше страшен. Той не проби металнопластмасовата ризница, но го бутна от рамката и го събори на пода. Румата не изпусна мечовете, но от тях вече нямаше никаква полза. Цялата паплач се хвърли върху него. Сигурно заедно те тежаха повече от тон, но си пречеа и той успя да се изправи на крака. Той удари някого с юмрук във влажните устни, друг извряка под мишницата му като заек, удряше с лакти, с юмруци, с рамена (отдавна не беше се чувствувал толкова свободно), но не можа да ги отърси от себе си. С огромно усилие, влачейки грамадата от тела, той тръгна към вратата, като по пътя се навеждаше и откъсваше вкопчилите се в краката му шурмоваци. После усети болезнен удар в рамото и падна по гръб, под него се мятаха притиснатите, но отново стана, нанасяйки с всичка сила къси удари, от които шурмоваците, размахвайки ръце и крака, тежко се удряха в стените; пред него вече се мяркаше полузакритото лице на лейтенанта, вдигнал пред себе си изпразнения арбалет, но в този момент вратата широко се отвори и насреща му нахълтаха нови потни муцуни. Хвърлиха върху него мрежа, стегнаха на краката му въжета и го повалиха.

Той веднага престана да се брани, пестеше силите си. Известно време го тъпкаха с ботуши, като съсредоточено, мълчаливо и

сладострастно пъшкаха. После го грабнаха за краката и го повлякоха. Когато го мъкнеха покрай разтворената врата на спалнята, той успя да види министъра на двора, закован с копие на стената, и купчината окървавени чаршафи на кревата. „Та това е преврат – помисли си той. – Горкото момче...“ Помъкнаха го по стъпалата и тогава той загуби съзнание.

СЕДМА ГЛАВА

Той лежеше на обраснато с трева възвишение и гледаше облаците, които плуваха по високото синьо небе. Беше му хубаво и удобно, но на съседното възвишение усещаше остра пронизваща болка. Тя беше извън него и същевременно вътре, особено в десния хълбок и в тила. Някой кресна: „Да не е пукнал? Главите ви ще откъсна!“ И тогава от небето върху него се изля маса ледена вода. Той наистина лежеше и гледаше небето, но не на възвишение, а в локва и небето не беше синьо, а оловночерно, озарено отдолу в червено. „Нищо му няма – каза друг глас. – Жив е, блещи очи“. Значи аз съм жив, помисли си той. За мене говорят. Аз блещя очи. Но защо се кълчат? Да не са забравили да говорят човешки?

До него някой се размърда и тежко зашляпа из водата. На небето се появи черен силует на глава с островърха шапка.

– Развържете ми краката – сърдито каза Румата и усети остра болка в разбитите си устни. Облиза ги с език. Ама че устни, помисли си той. Не устни, а мекици.

Някой се залови за краката му, като грубо ги дърпаше и премятеше. Около него хората си подмятаха тихичко:

- Здравата сте го разкрасили...
- Какво да правим, за малко не избяга... Омагьосан, стрелите отскачат от него...
- Познавах един такъв, с брадва да го биеш, нищо му не става.
- Може би е бил селянин...
- Селянин, разбира се...
- Туйто. А пък този е благородник.
- А, мътната да ви вземе... Едни възли сте навързали, не може да се оправи човек... Я дайте огън!
- С ножа бе.
- Ох, братя, ох, не го развързвайте. Да не започне отново да ни млати... За малко не ми смаза главата.
- И сега едва ли ще започне...
- Вие, братя, каквото щете, ама аз здравата го удрях с копието. Че аз ризници съм пробивал.
- Властният глас от тъмнината викна:
 - Ей, скоро ли ще свършите?

Румата усети, че краката му са свободни, напрегна се и седна. Няколко нисички шурмоваци мълчаливо го наблюдаваха как се търкаля в локвата. Румата стисна челюсти от срам и унижение. Помръдна плешките си: ръцете му бяха извити отзад, но така, че дори не можеше да разбере къде са лактите му, къде са китките. Събра всички сили, със скок се изправи и веднага го преряза остра болка в хълбока. Шурмоваците се засмяха.

– Май няма да избяга – каза един.

– Да, уморен е, мътната го взела...

– Какво, дон, не е приятно, а?

– Стига сте дрънкали – каза от тъмнината властният глас. – Елате тук, дон Румата.

Румата тръгна към гласа, чувствавайки, че се клатушка насам-натам. Отнякъде изскочи мъничък човечец с факел и тръгна отпред. Румата позна мястото: едно от безбройните вътрешни дворчета на министерството за защита на короната, някъде около кралските конюшни. Той бързо се сети – ако го поведат надясно – значи в Кулата, в затвора. Ако го поведат наляво – в канцеларията. Той тръсна глава. Нищо, помисли си. Щом съм жив, ще се преборим. Свиха наляво. Няма да бъде изведенъж, помисли си Румата. Ще има предварително следствие. Страшно. Щом работата е стигнала до следствие, в какво могат да ме обвинят? Май че е ясно. Поканването на отровителя Будах, отравяне на краля, заговор против короната... Може би убийство на принца. И, разбира се, шпионаж в полза на Ирукан, Соан, варварите, бароните, Светия орден и прочее, и прочее... Просто ми е чудно, че още съм жив. Значи още нещо е намислила тази безцветна гъба.

– Насам – каза човекът с властния глас. Той отвори нисичка врата и Румата, навеждайки се, влезе в просторно, осветено от десетина светилници помещение. По средата върху овехтял килим седяха и лежаха вързани окървавени хора. Някои от тях бяха вече или мъртви, или в безсъзнание. Почти всичките бяха боси, със съдрани пижами. Покрай стените, нехайно опрени на брадвите и алебардите, стояха червендалести шурмоваци, свирепи и самодоволни – победители. Пред тях се разхождаше насам-натам с ръце отзад офицер, с меч, със сив мундир, чиято яка беше страшно замърсена. Спътникът на Румата, висок човек с черен плащ, отиде при офицера и му пошепна нещо на ухото.

Офицерът кимна, погледна с интерес Румата и се скри зад пъстрите завеси в противоположния край на стаята.

Шурмоваците също така с интерес разглеждаха Румата. Един от

тях, с подпухнало око, каза:

– Хубаво камъче има донът!

– Камъчето е един път – съгласи се друг. – Тъкмо за краля. И обръчът е от чисто злато.

– Сега ние сами сме си крале.

– Да го свалим ли, а?

– Сти-и-га – тихо каза човекът с черния плащ. Щурмоваците изненадани втренчиха очи в него.

– Кой ли пък още иска да ни се перчи? – каза щурмовакът с подпухналото око.

Човекът с плаща не отговори, обърна се гърбом към щурмовака, отиде при Румата и застана до него. Щурмоваците злобно го оглеждаха от главата до петите.

– Май че е поп? – каза щурмовакът с подпухналото око. – Ей, попе, искаш ли да те тропна?

Щурмоваците се засмяха на висок глас. Щурмовакът с подпухналото око премести брадвата от едната в другата ръка, плю си на дланите и тръгна към Румата. Ох, сега ще му дам да се разбере, помисли си Румата, като бавно отдръпваше назад десния си крак.

– Кого съм бил винаги – продължи щурмовакът, като спря пред него и започна да разглежда човека с черния плащ, – нали поповете, разните граматичи и калфи. Нали...

Човекът с плаща вдигна ръка с длан нагоре. Под тавана нещо звънко издрънча. З-ъ-н! Щурмовакът с подпухналото око изпусна брадвата и се просна по гръб. В средата на челото му стърчеше къса дебела арбалетна стрела с гъсти пера. Стана тихо. Щурмоваците заотстъпваха назад, като страхливо опипваха с очи отдушниците по тавана. Човекът с плаща свали ръка и заповяда:

– Приберете тази мърша, бързо!

Няколко щурмоваци се спуснаха, хванаха убития за краката и за ръцете и го повлякоха навън. Иззад завесата изскочи сивият офицер и им махна да дойдат.

– Да вървим, дон Румата – каза човекът с плаща.

Румата тръгна към завесата, заобикаляйки купчината пленници. Нищо не разбирам, мислеше си той. Зад завесата в тъмното го хванаха, опипаха го, смъкнаха от пояса му празните ножници и го избутаха на светло.

Румата веднага разбра къде се е озовал. Това беше познатият му кабинет на дон Реба в лилавите покои. Дон Реба седеше на същото място

и в абсолютно същата поза, напрегнато изправен, опрял лакти на масата и преплел пръсти. Ами май старецът има хемороиди, ни в клин, ни в ръкав със съжаление си помисли Румата. Вдясно от дон Реба седеше отец Цупик, важен, съсредоточен, със свити устни. Отляво седеше добродушно усмихващ се шишко с капитански отличителни знаци на сивия мундир. В кабинета нямаше никакъв друг човек. Когато Румата влезе, дон Реба тихо и дружелюбно каза:

– А, приятели, ето го и благородния дон Румата.

Отец Цупик направи пренебрежителна гримаса, а шишкото благосклонно закима с глава.

– Наш стар и твърде последователен неприятел – каза дон Реба.

– Щом е неприятел, да се обеси – прегракнало каза отец Цупик.

– А вашето мнение, брат Аба? – попита дон Реба, като любезно се наведе към шишкото.

– Вие знаете... Аз май... – брат Аба смутено и като дете се усмихна, разпервайки късите си ръчички. – На мене май, знаете ли, ми е все едно. Но може би все пак да не го бесим? Може би трябва да го изгорим, какво смятате, дон Реба?

– Да, може би – замислено каза дон Реба.

– Нали разбирате – продължи очарователният брат Аба, като приятелски се усмихваше на Румата. – Бесят се отрепките, дребосъщите... А ние сме длъжни да запазим у народа уважението към съсловията. Все пак той е издънка на стар род, голям ирукански шпионин... Ирукански, струва ми се, нали не греша? – Той взе от масата едно листче и се взря в него с късогледите си очи. – Ах, той бил и соански... Още по-добре!

– Да го изгорим, щом трябва – съгласи се отец Цупик.

– Добре – каза дон Реба. – Разбрахме се. Да го изгорим.

– Впрочем смятам, че дон Румата може да облекчи участта си – каза брат Аба. – Разбирате ли ме, дон Реба?

– Да си призная, не напълно...

– Имотът! Мой благороден дон, имотът! Руматите са приказно богат род!...

– Вие, както винаги, сте прав – каза дон Реба.

Отец Цупик се прозя, закривайки устата си с ръка, и хвърли поглед към лилавите завеси вдясно от масата.

– Тогава да започнем подред – с въздишка каза дон Реба.

Отец Цупик все поглеждаше към завесата. Той явно очакваше нещо и изобщо не се интересуваше от разпита. Каква е тази комедия? – мислеше си Румата. – Какво значи това?

– И тъй, благородни дон – каза дон Реба, като се обърна към Румата, – ще ни бъде изключително приятно да чуем вашите отговори на някои въпроси, които ни интересуват.

– Развържете ми ръцете – каза Румата.

Отец Цупик трепна и със съмнение прехапа устни. Брат Аба започна отчаяно да клати глава.

– А? – каза дон Реба и погледна най-напред брат Аба, а след това отец Цупик. – Разбирам ви, приятели. Обаче, като се вземат предвид обстоятелствата, за които дон Румата вероятно се досеща... – той с многозначителен поглед огледа отдушниците на тавана. – Развържете му ръцете – каза той, като повиши глас.

Някой безшумно се приближи отзад. Румата усети как нечии странно меки, ловки пръсти се докоснаха до ръцете му, чу скърцане от прорязани въжета. Брат Аба с неочаквана за неговата пълнота пъргавина измъкна изпод масата огромен боен арбалет и го сложи пред себе си върху книгата. Ръцете на Румата паднаха като въжета покрай тялото му. Той почти не ги усещаше.

– И тъй, да започнем – бодро каза дон Реба. – Вашето име, род, звание?

– Румата от рода на Есторските Румати. Благороден дворянин до двадесет и втория праядо.

Румата се озърна, седна на дивана и започна да масажира китките на ръцете си. Брат Аба развълнувано пухтеше и го взе на мушката.

– Баща ви?

– Моят благороден баща е имперски съветник, предан слуга и личен приятел на императора.

– Жив ли е?

– Умря.

– Отдавна ли?

– Преди единадесет години.

– На колко години сте?

Румата не успя да отговори. Зад лилавата завеса се чу шум, брат Аба недоволно се обърна. Отец Цупик зловещо усмихнат, бавно се надигна.

– Ето ви и краят, драги ми господа!... – започна той весело и злорадо.

Изад завесите изскочиха трима души, които Румата най-малко беше очаквал да види тук. Отец Цупик очевидно също не беше ги очаквал. Бяха яки монаси с черни раса с качулки, надвесени над очите. Те бързо

и безшумно се спуснаха към отец Цупик и го хванаха за лактите.

– А... м-м-м-м... – промънка отец Цупик. Смъртна бледнина покри лицето му. Без съмнение той беше очаквал съвсем друго нещо.

– Какво смятате, брат Аба? – спокойно попита док Реба, като се наведе към шишкото.

– Ами, разбира се! – решително отвърна брат Аба. – Без съмнение!

Дон Реба направи слабо движение с ръка. Монасите повдигнаха отец Цупик и все така безшумно стъпвайки, го изнесоха зад завесата. Румата с погнуса се намръщи. Брат Аба потърка меките си ръчички и бодро каза:

– Всичко мина идеално, какво мислите, дон Реба?

– Да, не е лошо – съгласи се дон Реба. – Обаче да продължим. На колко години сте, дон Румата?

– На тридесет и пет.

– Кога сте дошли в Арканар?

– Преди пет години.

– Откъде?

– Дотогава живеех в Естор, в родовия си замък.

– А каква беше целта на това преместване?

– Обстоятелствата ме принудиха да напусна Естор. Търсех столица, равна по блясък със столицата на метрополията.

По ръцете му най-последно полазиха огнени тръпки. Румата търпеливо и упорито продължаваше да масажира подпухналите си китки.

– И все пак, какви бяха тези обстоятелства? – попита дон Реба.

– Убих на дуел един член от императорското семейство.

– Така значи? Кого точно?

– Младия херцог Екина.

– Каква беше причината за дуела?

– Жена – късо каза Румата.

У него се появи чувството, че всичките тези въпроси нищо не значат. Че това е все същата игра, каквато беше и обсъждането на начина за екзекуция. И тримата чакат нещо. Аз чакам да престанат да тръпнат ръцете ми. Брат Аба – глупакът – чака кога на коленете му ще се изсипе златото от родовата съкровищница на дон Румата. Дон Реба също чака нещо... Но монасите, монасите! Откъде се взеха в двореца монасите? Отгоре на всичко такива сръчни и отракани момчета.

– Името на жената?

Ама че въпроси, помисли си Румата. По-глупави не могат да се измислят. Я да опитам аз да ги размърдам...

- Дона Рита – отвърна той.
- Не очаквах, че ще отговорите. Благодаря ви.
- Винаги на вашите услуги.
- Дон Реба се поклони.
- Случвало ли ви се е да ходите в Ирукан?
- Не!
- Уверен ли сте!
- Вие също.
- Ние искаме истината! – назидателно каза дон Реба. Брат Аба кимна с глава. – Само истината.
- Аха – каза Румата. – А на мен ми се стори... – той млъкна.
- Какво ви се стори?
- Стори ми се, че вие най-вече искате да пипнете моя родов имот. Изобщо не мога да си представя, дон Реба, по какъв начин се надявате да го получите?
- Ами дарителницата? – извика брат Аба.
- Румата се засмя колкото се може и по-нахално.
- Ти си глупак, брат Аба, или как ти беше името... Веднага си личи, че си бакалин. Нима не ти е известно, че майоратът не подлежи на предаване в чужди ръце.
- Явно беше, че брат Аба здравата се беше разгневил, но се съдржаше.
- Не бива да разговаряте с такъв тон – меко каза дон Реба.
- Нали искате истината? – възрази Румата. – Ето ви истината, цялата истина и само истината: брат Аба е глупак и бакалин.
- Обаче брат Аба вече беше се овладял.
- Струва ми се, че се отклонихме – каза той с усмивка. – Какво смятате, дон Реба?
- Вие, както винаги, сте прав. – Благородни дон, ами не ви ли се е случвало да ходите в Соан?
- Бил съм в Соан.
- С каква цел?
- Да посетя Академията на науките.
- Странна цел за един млад човек с вашето положение.
- Мой каприз.
- А познавате ли се с генералния съдия на Соан дон Кондор?
- Румата застана нащрек.
- Той е стар приятел на нашето семейство.
- Извънредно благороден човек, нали?

– Твърде почтена личност.

– А на вас известно ли ви е, че дон Кондор е участник в заговора против негово величество?

Румата вдигна глава.

– Запомнете веднъж завинаги, дон Реба – каза той високомерно. – За нас, родовото дворянство от метрополията, всички тези соани и ирукани, пък и Арканар са били и ще си останат завинаги васали на имперската корона. – Той преметна крак върху крак и се извърна настрани.

Дон Реба замислено го гледаше.

– Вие богат ли сте?

– Мога да купя целия Арканар, но не ме интересуват отпадъци...

Дон Реба въздъхна.

– Кръв капе от сърцето ми – каза той. – Да отрежа такава славна фиданка от такъв славен род!... Би било престъпление, ако не го налагаше държавната необходимост.

– По-малко мислете за държавната необходимост – каза Румата – и повече мислете за собствената си кожа.

– Прав сте – каза дон Реба и щракна пръсти.

Румата бързо напрегна и отново отпусна мускулите си. Струва ми се, тялото ми се движи. Иззад завесата отново изскочиха трима монаси. С все същата неуловима бързина и точност, която говореше за огромен опит, те заобиколиха брат Аба, който продължаваше подлизурски да се усмихва, хванаха го и извиха ръцете му отзад.

– Ох, ох, ох, ох!... – записка брат Абат. Дебелото му лице се изкриви от болка.

– По-бързо, по-бързо, не се бавете! – с отвращение каза дон Реба.

Шишкото бясно се съпротивляваше, докато го мъкнеха към завесата, чуваше се как крещи и писка, след това изведнъж зарева със страшен, неузнаваем глас и веднага млъкна. Дон Реба стана и внимателно свали стрелата от арбалета. Румата смаяно го наблюдаваше.

Дон Реба се разхождаше насам-натам из стаята и замислено се почесваше по гърба с арбалетната стрела. „Добре, добре – мърмореше си той почти нежно. – Прелестно...“ Той като че ли беше забравил за Румата. Крачките му ставаха все по-бързи, той размахваше стрелата като диригентска палка. След това изведнъж рязко спря зад масата, захвърли стрелата, внимателно седна и каза, засмян до ушите:

– Ама как ги, а?... Никой дори не гъкна!... Мисля, че у вас така не могат...

Румата мълчеше.

– Да-а-а – каза дон Реба провлечено и замечтано, – добре – мърмореше си той почти нежно. – Прелестно!... Е, какво пък, сега да поговорим, дон Румата. А може би вие не сте Румата! И може би дори не сте дон? А?...

Румата не отговори, разглеждаше го с интерес. Блед, с червени жилки на носа, целият трепери от възбуда и така му се ще да завика, да запляска с ръце: „А аз зная, а аз зная!“ Нищо не знаеш, кучи сине. И да узнаеш, няма да повярваш. Хайде говори, говори, слушам те.

– Слушам ви – каза той.

– Вие не сте дон Румата – обяви дон Реба. – Вие сте самозванец. – Той строго гледеше към Румата. – Румата Есторски е умрял преди пет години и лежи във фамилната гробница на своя род. И светците отдавна са успокоили неговата метежна и откровено казано, не много чиста душа. Какво смятате, сами ли ще си признаете или да ви помогнем?

– Сам ще си призная – каза Румата. – Казвам се Румата Есторски и не съм свикнал да се съмняват в думите ми.

Ще се опитам малко да те поразсъдя, помисли си той. Боли ме хълбокът, иначе щях да те пратя за сапун.

– Виждам, че ще трябва да продължим разговора на друго място – зловещо каза дон Реба.

С лицето му ставаха чудни промени. Изчезна приятната усмивка, устните му се свиха в права линия. Странно и болезнено замърда кожата на челото му. Да, помисли си Румата, от такъв човек може да се изплаши.

– Хемороиди ли имате? – съчувствено попита той.

В очите на дон Реба нещо трепна, но изразът на лицето не се промени. Той се престори, че не е чул.

– Лошо сте използвали Будах – каза Румата. – Той е отличен специалист. Беше... – добави той многозначително.

В безцветните очи отново нещо трепна. Аха – помисли си Румата, – значи Будах е още жив... Той се намести по-удобно и обхвана с ръце коляното си.

– Значи отказвате да си признаете – рече дон Реба.

– Какво?

– Че сте самозванец.

– Уважаеми Реба – каза Румата наставнически. – Такива неща се доказват. Та вие ме обиждате!

На лицето на дон Реба се появи любезност.

– Драги ми дон Румата – каза той. – Извинявайте, но засега ще ви

наричам с това име. Знайте, че обикновено аз никога нищо не доказвам. Доказват го там, във Веселата кула. За тази цел си имам опитни, добре платени специалисти, които с помощта на мелачката на свети Мика, на обувките на господата, на ръкавиците на великомъченица Пата или, да речем, седалката... е-е... виноват, креслото на Тоц Воина, могат да докажат, каквото си пожелае. Че има бог и че няма бог. Че хората ходят на ръце и че хората ходят на хълбоци. Разбирате ли ме? Може би вие не знаете, но съществува цяла наука за получаване на доказателства. Помислете си сам: защо трябва да доказвам онова, което сам зная? Освен това признанието с нищо не ви заплашва...

– Мен не ме заплашва – каза Румата, – заплашва вас.

Известно време дон Реба размишляваше.

– Добре – каза той. – Очевидно ще трябва да започна все пак аз. Нека разгледаме в какво е уличен дон Румата Есторски през петте години на своя задгробен живот в Арканарското кралство. А вие след това ще ми обясните смисъла на всички тези неща.

– Не ми се ще да давам прибързани обещания – каза Румата, – но ще ви изслушам с интерес.

Дон Реба взе да рови из бюрото си, измъкна блокче плътна хартия и вдигнал вежди, го разгледа.

– Трябва да знаете – каза той с дружелюбна усмивка, – трябва да знаете, че аз, министърът за защита на арканарската корона, предприех някои акции против така наречените книжници, учени и други безполезни и вредни за държавата хора. Тези акции срещнаха странно противодействие. Докато целият народ в единен устрем, запазвайки верността си към краля, а така също към арканарските традиции, с всички сили ми помагаше – предаваше укрилите се, линчуваше ги, посочваше подозрителните, убягнаха моето внимание, – в същото време някой неизвестен, но твърде енергичен човек измъкваше изпод носа ни и изпращаше зад границите на кралството най-важните, най-отявлени и отвратителни престъпници. Така ни се изплъзнаха безбожният астролог Багир Кисенки; престъпният алхимик Синда, свързан, както е доказано, с нечистата сила и с ируканските власти; гадният памфлетист и смутител на спокойствието Цурен и редица други по-малки по ранг. Скри се някъде побърканият магьосник и механик Кабани. Някой похарчи маса злато, за да попречи да се излее народният гняв срещу богоомразните шпиони и отровители, бившите придворни и знахари на негово величество. Някой при наистина фантастични обстоятелства, които ни карат отново да си спомним за врага на рода човечески, освободи от ареста чудовището

на разврата и развратител на народните души, главатаря на селския бунт Арата Гърбавия... – Дон Реба спря и като мърдаше кожата на челото си, многозначително погледна Румата. Румата, вдигнал глава към тавана, замечтано се усмихваше. Той беше отвлякъл Арата Гърбавия. Беше долетял за него с хеликоптер. Това беше направило страшно впечатление на стражите. Впрочем на Арата също. И все пак юначага съм, помисли си той. Хубава работа свърших.

– Трябва да знаете – продължи дон Реба, – че споменатият главатар Арата сега скита начело на разбунтувалите се крепостни селяни в източните области на метрополията, пролива изобилно благородническа кръв и не изпитва липса нито от пари, нито от оръжие.

– Вярвам – каза Румата. – Той веднага ми се видя много смел човек.

– Значи признавате си? – веднага каза дон Реба.

– Какво? – учуди се Румата.

Известно време те се гледаха право в очите.

– Продължавам – каза дон Реба. – За спасяването на тези развратители на душите вие, дон Румата, по мои скромни и непълни пресмятания сте похарчили най-малко три товара злато. Не говоря, че при това вие навеки сте се осквернили чрез общуване с нечистата сила. Не говоря също така, че през цялото време, откакто се намирате в пределите на Арканарското кралство, не сте получили от своите есторски владения дори една медна пара, пък и на какво основание? За какво трябва да се снабдява с пари един покойник, дори когато той е роднина? Но вашето злато! – Той отвори една кутия, затрупана под книжата на масата, и извади от нея шепа златни монети с профила на Пиц Шести.

– Само това злато е достатъчно, за да ви изгорим на клада – записка той. – Това е дяволско злато! Човешки ръце не са в състояние да изработят такъв чист метал!

Той пронизваше с поглед Румата. Да, великодушно си помисли Румата, юначага, тази работа май не я дообмислихме. И май той пръв я забеляза. Трябва да се има предвид. Реба изведнъж отново стихна. В гласа му започнаха да звучат съчувствени бащински нотки:

– Изобщо вие се държите твърде непредпазливо, дон Румата. Аз постоянно така се тревожех за вас... Вие сте такъв дуелист, такъв кавгаджия! Сто двадесет и шест дуела за пет години! И нито един убит... В края на краищата от това нещо можеха да се направят изводи. Аз например ги направих и не само аз. Тази нощ например брат Аба – не е хубаво да се говори лошо за покойници, но той беше много жесток човек, трябва да си призная, че с мъка го понасях... Та брат Аба отдели за

вашето арестуване не най-сръчните бойци, а най-дебелите и силните. И се оказа прав. Няколко изкълчени ръце, няколко смазани вратове, избитите зъби не се вземат предвид... и ето ви тук! А вие не можехте да не знаете, че се биете за живота си. Вие сте майстор. Вие сте без съмнение най-добрият меч в империята. Вие без съмнение сте продали душата си на дявола, защото само в ада могат да се научат тези невероятни приказни бойни хватки. Готов съм дори да допусна, че това умение ви е дадено при условие да не убивате. Макар че ми е трудно да си представя за какво му е било на дявола такова условие. Но нека с тези неща се занимават нашите схоластици...

Прекъсна го тънък писък, сякаш квичеше прасе. Той недоволно погледна към лилавите завеси. Зад завесите се биеха. Чуваха се глухи удари, писък: „Пуснете ме! Пуснете ме!“ – и още някакви прегракнали гласове, псувни, викове на неразбираемо наречие. След това завесата с трясък се скъса и падна. В кабинета нахълта и падна на четири крака някакъв човек, плешив, с окървавена брада, с диво ококорени очи. Иззад завесата се подадоха огромни лапи, сграбчиха човека за краката и го помъкнаха обратно. Румата го позна. Беше Будах. Той диво крещеше:

– Измамиха ме!... Измамиха ме!... Та това беше отрова! За какво!...

Отвялякоха го в тъмното. Някакъв човек в черни дрехи бързо вдигна и окачи завесата. В настъпилата тишина зад завесите се чува отворителни звуци – някой повръщаше. Румата разбра.

– Къде е Будах? – попита той рязко.

– Както виждате, с него се е случило някакво нещастие – отвърна дон Реба, но си личеше, че се смути.

– Не ме баламосвайте: Къде е Будах?

– Ах, дон Румата – каза дон Реба, като клатеше глава. Той веднага се окопоти. – За какво ви е Будах? Да не би да ви е роднина? Та вие никога не сте го виждали.

– Слушайте, Реба! – каза Румата бясно. – Не се шегувам с вас! Ако с Будах се случи нещо, ще пукнете като куче. Ще ви смажа.

– Няма да успеете – бързо каза дон Реба. Той беше много бледен.

– Вие сте глупак, Реба! Вие сте опитен интригант, но нищо не разбирате. Никога през живота си не сте се залавяли за такава опасна игра като сега. И дори не подозирате това.

Дон Реба се сви зад масата. Очичките му горяха като въглен. Румата чувствуваше, че той никога не е бил толкова близко до смъртта. Картите се бяха разкрили. Решаваше се кой да бъде господар в играта.

Румата се напрегна, готов да скочи. Никакво оръжие – нито копие, нито стрелата, не убива моментално. Тази мисъл ясно се четеше на физиономията на дон Реба. Старецът с хемороидите искаше да живее.

– Какво искате всъщност – каза той плачливо. – Седяхме, разговаряхме... Жив е вашият Будах, жив и здрав. Той тепърва ще ме лекува. Не бива да се гневите.

– Къде е Будах?

– Във Веселата кула.

– Той ми трябва.

– На мене също ми трябва, дон Румата.

– Слушайте, Реба – каза Румата. – Не ме ядосвайте. И престанете да се преструвате. Вие се страхувате от мен. И добре правите. Будах принадлежи на мен. Разбирате ли? На мен!

Сега те и двамата стояха. Реба беше страшен. Беше посинял, устните му трескаво мърдаха, той мърмореше нещо и пръскаше слюнки.

– Хлапак! – изсъска той. – От нищо не се боя. Мога да ви смачкам като пиявица!

Той изведнъж се обърна и дръпна гоблена, който висеше зад гърба му. Откри се широк прозорец.

– Гледай!

Румата отиде до прозореца. Той гледаше към площада пред двореца. Вече се зазоряваше. Към сивото небе се издигаше димът на пожарите. На площада се търкаляха трупове. А в центъра се чернееше равен, неподвижен квадрат. Румата се възря. Това бяха конници, застанали в невероятно стройни редици, с дълги черни плащове, с черни качулки, които скриваха очите, с черни триъгълни щитовете на лявата ръка и с дълги пики в дясната.

– Моля! – каза дон Реба с тенекиен глас. Той целият трепереше. – Смирените чада господни, конницата на Светия орден. Нощес слязоха в Арканарското пристанище, за да потушат варварския бунт на нощните разбойници на Вага Колелото и главозамаялите се бакали! Бунтът е потушен. Светият орден владее града и страната, занаят Арканарска област на ордената...

Румата неволно се почеса по тила. Така значи, помисли си той. Ето за кого са прокарвали път нещастните бакали, Това се казва провокация! Дон Реба тържествуващо се смееше.

– Още не сме се запознали – със същия тенекиен глас продължи той. – Да ви се представя: заместникът на светия орден в Арканарска област, епископ и боен магистър, раб божи Реба!

А можехме да се досетим, мислеше си Румата. Там, където тържествува сивотата, на власт винаги идват черните. Ех, историци, мътните ви взели... Но той сложи ръце отзад и се залюля на петите си.

– Сега съм уморен – каза той гнусливо. – Искам да спя. Искам да се измия с гореща вода и да се изчистя от кръвта и лигите на вашите главорези. Утре... по-точно днес... да речем, един час след изгрева ще се отбия във вашата канцелария. Дотогава заповедта за освобождаването на Будах трябва да бъде готова.

– Те са двайсет хиляди! – изкрещя дон Реба, като посочи с ръка към прозореца.

Румата се намръщи.

– Моля ви се, малко по-тихо – каза той. – И запомнете, Реба. Аз отлично зная, че не сте никакъв епископ. Виждам ви като на длан. Вие сте просто мръсен предател и несръчен, евтин интригант... – Дон Реба облиза устните си, очите му се изцъклиха. Румата продължи: – Аз съм безпощаден. За всяка подлост по отношение на мен или на моите приятели ще отговаряте с главата си. Мразя ви, имайте предвид. Съгласен съм да ви търпя, но ще трябва да се научите навреме да се махате от пътя ми. Разбрахте ли?

Дон Реба бързо каза с умолителна усмивка:

– Искам само едно. Искам да бъдете с мен, дон Румата. Не мога да ви убия. Не зная защо, но не мога.

– Страхувате се – каза Румата.

– Добре, страхувам се – съгласи се дон Реба. – Може би сте дявол, може би сте син божи, кой ви знае? А може би сте човек от могъщите задморски страни. Казват, че имало такива... Аз дори не се опитвам да надникна в бездната, която ви е изхвърлила. Главата ми се върти и аз чувствавам, че изпадам в ерес. Но аз също мога да ви убия. Всеки момент. Днес. Утре. Вчера. Разбирате ли?

– Не ме интересува – каза Румата.

– Какво тогава? Какво ви интересува?

– Нищо не ме интересува – каза Румата. – Забавлявам се. Не съм дявол, не съм бог, аз съм рицарят Румата Есторски, весел, благороден дворянин, изпълнен с капризи и предрасъдъци и свикнал на свобода и във всяко отношение. Запомнихте ли?

Дон Реба вече беше се съвзел. Избърса се с кърпичката и приятно се усмихна.

– Цена вашата упоритост. В края на краищата вие също се стремите към някакви идеали и аз уважавам тези идеали, макар и да не ги

разбирам. Много се радвам, че се разбрахме. Може би някога вие ще ми изложите своите възгледи и никак не е изключено да ме накарате да преразгледам своите. Хората са склонни да правят грешки. Може би и аз греша и се стремя не към онази цел, за която си струва да се работи толкова усърдно и безкористно, както работя аз. Аз съм човек с широки възгледи я съвсем ясно мога да си представя, че някога може да започна да работя рамо до рамо с вас.

– Тогава ще видим – каза Румата и тръгна към вратата. Ама че мекотело! – помисли си той. – И това ми било сътрудник. Рамо до рамо...

* * *

Градът беше скован от непоносим ужас. Червеникавото утринно слънце мрачно озаряваше пустите улици, димящите развалини, изкъртените кепенци, разбитите врати. В прахта кърваво проблясваха парчета стъкло. Безбройни ята врани се спуснаха над града като на голо поле. На площадите и по пресечките по двама и по трима стояха конници с черни дрехи – бавно се въртяха на седлата с цялото си туловище и поглеждаха през прорезите на ниско нахлупените качулки. От набързо забитите стълбове над угасналите въглени висяха върху вериги овъглени тела. Сякаш в града не беше останало нищо живо – само грачещите врани и сериозните черни убийци.

Румата мина половината път със затворени очи. Той се задъхваше, силно го болеше пребитото тяло. Хора ли са това или не са хора? Какво човешко има в тях? Едните ги колят направо на улицата, другите седят в къщи и покорно чакат реда си. И всеки си мисли: когото щат, само мене да не пипат. Хладнокръвна жестокост на тези, които колят, и хладнокръвно покорство на онези, които са клани. Най-страшното тук е хладнокръвието. Десет души стоят примрели от ужас и покорно чакат. А идва един, избира жертвата си и хладнокръвно я заколва. Душите на тези хора са пълни с мръсотии и всеки час покорно очакване ги замърсява все повече и повече. И сега в тези спотаени къщи невидимо се раждат подлеци, доносчици, убийци, хиляди хора, сковани от страх за цял живот, безпощадно ще учат на страх децата си и децата на децата си. Не мога повече, повтаряше си Румата, още малко и ще се побъркам и ще стана същият, още малко и окончателно ще престана да разбирам защо съм тук... Трябва да се наспя, да не гледам всичките тези неща, да се успокоя...

„... В края на годината на Водата – в еди-коя си година по новото летоброене – центробежните процеси в древната империя станаха

значителни. Като се възползува от това, Светият орден, който по същество представлява интересите на най-реакционните групи от феодалното общество, които на всяка цена се стремяха да спрат разложението...“ Ами как миришеха горящите трупове на стълбовете, знаете ли? Ами виждали ли сте някога гола жена с разпран корем да лежи сред училчната прах? Ами виждали ли сте градове, в които хората мълчат и грачат само враните? Вие, още неродени момчета и момичета, пред учебния стереовизор в училищата на арканарската комунистическа република?

Той удари с гърди нещо твърдо и остро. Пред него стоеше черен конник. Дългото копие с широко, грижливо наточено острие се запъваше в гърдта на Румата. Конникът мълчаливо го гледаше с черните цепнатини на качулката. Под качулката се виждаха само тънките устни и мъничката брадичка. Трябва нещо да се направи – помисли си Румата. Но какво? Да го съборя от коня? Не. Конникът започна бавно да замахва с копието за удар. Ах, да!... Румата бавно вдигна лявата си ръка и дръпна ръкава, за да открие желязната гривна, която му бяха дали на излизане от двореца. Конникът се взря, вдигна копието и отмина. „В името господне“ – глухо каза той със странен акцент. „Да пребъде името му“ – промърмори Румата и мина покрай друг конник, който се мъчеше да достигне с копието изкусно изрязана дървена фигурка на весело дяволче, която стърчеше под корнизата на покрива. Зад полуотворените кепенци на втория етаж се мярна преbledняло от ужас пълно лице – вероятно някой от онези бакали, които само преди три дни на чаша бира възторжено ревяха: „Ура за дон Реба!“ – и с наслада слушаха топуркането на подкованите ботуши по улиците. Ех, сивота, сивота... Румата извърна глава.

А какво ли става в къщи? – спомни си изведнъж той и забърза. Последния квартал мина почти тичешком. Къщата беше здрава. На стълбите седяха двама монаси. Те бяха свалили качулките си и припичаха на слънце лошо избръснатите си глави. Когато го видяха, те станаха. „В името господне“ – казаха те в хор. „Да пребъде името му“ – обади се Румата. – „Какво търсите тук?“ Монасите се поклониха, скръстили ръце на корема. „Вие се върнахте и ние си отиваме“ – каза единият. Те слезоха от стълбите и бавно се отдалечиха, прегърбени и пъхнали ръце в ръкавите. Румата погледна подире им и си спомни, че хиляди пъти беше виждал по улиците тези смирени фигури с дългополи черни раса. Само че по-рано в прахта след тях не се влачеха ножниците на тежките мечове. Проспахме, ах, проспахме! – помисли си той. Истинско развлечение за благородните догове беше да се лепнат за някой скитащ монах и да

си разказват покрай него пикантни истории. А аз, глупакът, се преструвах на пиян, влачех се отзад, кикотих се с пълен глас и толкова се радвах, че империята не е заразена поне от религиозен фанатизъм. А какво можеше да се направи? Да, какво можеше да се направи?

– Кой е там? – попита дрезгав глас.

– Отвори, Муга, аз съм – каза Румата тихо.

Издрънчаха мандалата, вратата се откряна и Румата се промъкна в антрето. Тук всичко си беше, както винаги, и Румата с облекчение въздъхна. Старият побелял Муга, тресейки глава, с обичайната си почителност протегна ръка за каската и мечовете.

– Какво прави Кира? – попита Румата.

– Кира е горе – каза Муга. – Тя е жива и здрава.

– Отлично – каза Румата, като смъкваше презглава презрамките с мечовете. – А къде е Уно? Защо той не ме посреща?

Муга взе меча.

– Уно е убит – каза той спокойно. – Лежи в стаята на слугите.

Румата затвори очи...

– Уно убит... – повтори той. – Кой го уби?

И без да дочака отговор, влезе в стаята на слугите. Уно лежеше на масата, завит до кръста с чаршаф. Ръцете му бяха скръстени на гърдите, очите широко отворени, устата, изкривена от гримаса. Около масата стояха с наведени глави слугите и слушаха как в ъгъла мърмори един монах. Готвачката проплакваше. Румата, без да сваля очи от лицето на момчето, започна да откопчава с непослушни пръсти яката на елечето си.

– Мръсници... – каза той. – Какви мръсници са всички!...

Той се олюля, отиде до масата, взря се в мъртвите очи, повдигна чаршафа и веднага отново го пусна.

– Да, късно – каза той. – Късно... Безнадежно късно... Ах, мръсници! Кой го уби? Монасите ли?

Той се обърна към монаха, дръпна го, изправи го и се надвеси над лицето му.

– Кой го уби? – каза той. – Вашите ли? Говори!

– Не са монасите – тихо каза зад гърба му Муга. – Сивите войници...

Румата от известно време продължаваше да се взира в мършавото лице на монаха, в неговите бавно разширяващи се зеници. „В името господне...“ – изхриптя монахът. Румата го пусна, седна на пейката в кратката на Уно и заплака. Той плачеше, закрил лице с ръце, и слушаше

дрезгавия равнодушен глас на Муга. Муга разказваше как след втора стража на вратата се почукало в името на краля и Уно викал да не отварят, но все пак се наложило да отворят, защото сивите заплашвали да запалят къщата. Те нахлули в антрето, набили и вързали слугите, а след това тръгнали по стълбите нагоре. Уно стоял пред вратата на покоите и започнал да стреля с арбалетите. Имал два арбалета и успял да стреля два пъти, но веднъж не улучил. Сивите хвърлили ножове и Уно паднал. Те го смъкнали долу и започнали да го тъпчат с крака и да го бият с брадвите. Но тогава в къщата влезли черните монаси. Те съсекли двама сиви, а останалите обезоръжили, метнали им примки на шиите и ги извлекли навън.

Гласът на Муга млъкна, но Румата още дълго време седя, опрял лактите на масата в краката на Уно. После тежко се изправи, изтри с ръка сълзите, покапали по небръснатата му от два дни брада, целуна момчето по изстиналото чело и като влачеше с мъка краката си, тръгна нагоре.

Той беше полумъртъв от умора и покруса. Изкачи се тъй или иначе по стълбата, мина през гостната, домъкна, се до кревата и с охкане похлупи лице на възглавницата. Дотича Кира. Той беше толкова изтерзан, че дори не може да й помогне да го съблече. Тя му свали ботушите, след това, плачейки над подпухналото му лице, смъкна от него изпокъсания мундир, метално-пластмасовата ризница и пак се разплака над пребитото му тяло. Едва тогава той почувствува, че го болят всички кокали, както след тренировка по претоварване. Кира го разтриваше със сьонгер, напоен в оцет, а той, без да отваря очи, съскаше през стиснатите си зъби и мърмореше: „А можех да го пребия... До него стоях... С два пръста да го удуша. Живот ли е това, Кира? Да се махнем оттук... Това е експеримент с мене, а не с тях.“ Той дори не забелязваше, че говори по руски. Кира уплашено го поглеждаше с изцъклените си от сълзи очи и само мълчаливо го целуваше по бузите. После тя го зави със старите чаршафи – Уно така и не се нахрани да купи нови – и отиде тичешком долу да му приготви топло вино. А той се свлече от леглото и охкайки от пронизващата тялото му болка, зашляпа с боси крака към кабинета, там отвори секретното чекмедже на масата, порови малко в аптекката и взе няколко таблетки спорамин. Когато Кира се върна с димящо канче на тежък сребърен поднос, той лежеше по гръб и следеше как изчезва болката, как стихва шумът в главата му и тялото му се изпълва с нова сила и бодрост. След като изпразни канчето, той се почувствува съвсем добре, повика Муга и нареди да му приготви дрехи.

– Не отивай, Румата – каза Кира, – недей ходи, остани си в къщи.
– Трябва, малката ми.
– Страх ме е, остани си... Ще те убият.
– Какво приказваш? Откъде накъде ще ме убиват. Те всички се боят от мене.

Тя отново заплака. Плачеше тихо, плахо, сякаш се страхуваше, че той ще се разсърди. Румата я сложи на коленете си и започна да я гали по косите.

– Най-страшното мина – каза той. – И после, нали се готвехме да заминаваме оттук...

Тя се притисна до него и замря.

Муга, тресейки глава, равнодушно стоеше до тях и държеше панталоните на господаря си със златни звънчета.

– Но преди това трябва да свърша много работа тук – продължи Румата. – Тази нощ бяха убити много хора. Трябва да разбере кой е жив и кой е убит. И трябва да помогна да се спасят онези, които ще бъдат убити.

– А на теб кой ще ти помогне?

– Щастлив е, който мисли за другите... Освен това на нас с тебе ни помагат силни хора.

– Аз не мога да мисля за другите – каза тя. – Ти едва се върна жив. Нали виждам, тебе са те били, а Уно го убиха. Ами къде са гледали твоите силни хора? Защо не им попречиха да убиват. Не вярвам... Не вярвам...

Тя се опита да се измъкне, но той я държеше здраво.

– Какво да се прави – каза той. – Този път малко закъсняха. Но сега те отново следят какво става с нас и ни пазят. Защо днес не ми вярваш? Нали винаги си ми вярвала. Сама видя: аз едва се върнах жив, а я ме погледни сега...

– Не искам да те гледам – каза тя, като криеше лицето си. – Не искам пак да плача.

– Я виж! Няколко драскотинки! Дреболия... Най-страшното мина... Поне за нас двамата. Но има хора, много добри, забележителни, за които този ужас още не е свършил. И аз трябва да им помогна.

Тя въздъхна дълбоко, целуна го по шията и полекичка се измъкна.

– Ела си довечера – помоли го тя. – Ще си дойдеш ли?

– Непременно! – разпалено каза той. – Ще си дойда по-рано и сигурно няма да съм сам. Чакай ме за обед.

Тя се дръпна настрани, седна на стола и сложила ръце на коленете

си, гледаше как той се облича. Румата, мърморейки си руски думи, навлеche панталоните със звънчетата. (Муга веднага клекна пред него и започна да закопчаваше многобройните токи и копчета.) Облече пак върху чистия потник благословената ризница и най-после каза отчаяно:

– Мъничка моя, разбери ме, трябва да вървя. Какво да правя? Не мога да не отида!

Тя изведнъж каза замислено:

– Понякога не мога да разбера защо не ме биеш.

Румата, който закопчаваше ризата си с бухнали дипли, спря като закован.

– Как така, защо не те бия? – смутено попита той. – Мога ли да те бия?

– Ти не си само добър, хубав човек – продължаваше тя, без да го слуша. – Ти си също така много странен човек. Ти си като ангел... Когато си с мен, ставам смела. Ето сега съм смела... Някога непременно ще те попитам за едно нещо. Ти – не сега, а когато всичко мине – ще ми разкажеш ли за себе си?

Румата дълго мълча. Муга му подаде оранжевото елече с червените фльонги. Румата с отвращение го облече и силно се стегна с колана.

– Да – каза той най-после, – някога ще ти разкажа всичко, малката ми.

– Ще чакам – каза тя сериозно. – А сега върви и не ми обръщай внимание.

Румата отиде при нея, целуна я силно по устата с изранените си устни, после свали от ръката си желязната гривна и ѝ я подаде.

– Сложи я на лявата си ръка – каза той. – Днес в къщи не трябва вече да идват, но ако дойдат, ще им покажеш това.

Тя гледаше подире му и той знаеше точно какво мисли тя. Тя си мислеше: „Не зная, може би си дявол или син божи, или човек от приказните задморски страни. Но ако не се върнеш, ще умра.“

И той ѝ беше безкрайно благодарен, че мълчеше, защото му беше необичайно трудно да тръгне – сякаш се хвърляше надолу с главата от изумрудено слънчев бряг във вонящо блато.

ОСМА ГЛАВА

Румата се промъкваше към канцеларията на арканарския епископ през задните дворове. Минаваше крадешком през тесните дворчета на гражданите, криволичеше между простряно да съхне пране, промъкваше се през дупки в оградите, оставяше по ръждясалите гвоздеи разкошни панделки и парчета скъпоценни соански дантели, тичаше на четири крака между картофените лехи и все пак не успя да се изплъзне от бдителното око на черното войнство. Когато влезе в една тясна крива уличка, която водеше към градското бунище, той се сблъска с двама мрачни, пийнали монаси.

Румата се опита да ги заобиколи, но монасите измъкнаха мечовете и му преградиха пътя. Румата се хвана за дръжките на мечовете, но монасите изсвириха с пръсти – викайки за подкрепа. Румата взе да отстъпва към дупката, от която току-що се беше измъкнал, но насреща му от уличката изведнъж изскочи мъничкото пъргаво човече с невзрачно лице. Докосвайки Румата с рамо, той изтича при монасите и им каза нещо, след което монасите вдигнаха раса над кльошавите си, обути с лилави гащи крака, тичешком се отдалечиха и се скриха зад къщите. Мъничкото човече, без да се обръща, заситни след тях.

Ясно, помисли си Румата. Шпионин телохранител. И дори не се крие много. Предвидлив е арканарският епископ. Интересно от какво още се бои той? От мене или за мене? След като проследи шпионина с очи, той сви към бунището. Бунището свършваше зад канцеларията на бившето министерство за защита на короната и вероятно не се охраняваше. Уличката беше пуста. Но вече се чуваше тихо скърцане на кепенци, хлопаха се врати, плачеше пеленаче, чуваше се боязлив шепот. Зад един полуизгнил плет предпазливо надникна изнемощяло мършащо лице, потъмняло от набити сажди. В Румата се втреничиха две уплашени хлътнали очи.

– Извинявайте, благородни дон, много извинявайте, няма ли да ни каже благородният дон какво става в града? Аз сък ковачът Кикус по прякор Куцията, трябва да вървя в ковачницата, а пък ме е страх.

– Недей ходи – посъветва го Румата. – Монасите не се шегуват. Краля вече го няма. Управлява дон Реба, епископ на Светия орден. Така че стой си мирно.

След всяка дума ковачът припряно кимаше, очите му се изпълваха

с мъка и отчаяние.

– Орденът значи – промърмори той. – Ах, чумата да... извинявайте, благородни дон. Орденът... следователно... Какво значи това? Сивите или пък?

– Не, не – каза Румата, като го разглеждаше с любопитство. – Сивите май ги изпотрепаха. Тези са монаси.

– Брей! – каза ковачът. – Значи и сивите... ама че орден! Че са изпотрепали сивите, е хубаво. Ами за нас, благородни дон, какво смятате? Дали ще се приспособим, а? Към ордена, а?

– Защо не? – каза Румата. – И орденът има нужда от ядене и пиене. Ще се приспособите.

Ковачът се оживи.

– И аз така смятам, че ще се приспособим. Смятам, че най-главното е – никого не пипай, за да не те пипат.

Румата поклати глава.

– Не е така – каза той. – Тия, които не пипат, най-много ги колят.

– И това е вярно – въздъхна ковачът. – Но какво да прави човек. Гол съм като тояга, пък осем сополанковци се държат за панталоните ми. Ех, майка му стара, поне да бяха заклали моя майстор! Той при сивите беше офицер. Какво смятате, благородни дон, могат ли да го заколят. Пет жълтици имам да му давам.

– Не зная – каза Румата. – Може и да са го заклали. Ти по-добре помисли за друго, ковачо. Ти си гол като тояга, но такива тояги като тебе в града са около десет хиляди.

– Е? – каза ковачът.

– Помисли си – сърдито каза Румата и си тръгна.

Друг път ще измисли нещо, рано му е още да мисли. А като че ли нямаше нищо по-просто от това: ако десет хиляди такива ковачи се разгневят, когото си искат могат да направят на мекица. Но все още им липса гняв. Имат само страх. Всеки за себе си, бог за всичките.

Бъзовите храсти в края на квартала изведнъж се размърдаха и на улицата изпълзя дон Тамео. Когато видя Румата, той извика от радост, скочи и като се олюля силно, тръгна насреща му, разперил към него изцапаните си с пръст ръце.

– Мой благородни дон! – извика той. – Много се радвам! Виждам, че вие също отивате в канцеларията?

– Разбира се, благородни дон – отвърна Румата, като ловко избягна прегръдката.

– Разрешавате ли да се присъединя към вас, благородни дон?

– Це го смятам за чест, благородни дон.

Те се поклониха взаимно. Явно беше, че дон Тамео е започнал още вчера и досега не може да спре. Той измъкна от огромните си жълти панталони стъклена бутилка.

– Желаете ли, благородни дом? – учтиво му предложи той.

– Благодаря – каза Румата.

– Ром! – заяви дон Тамео. – Истински ром от метрополията, дадох за него цяла жълтица.

Те слязоха към бунището и запушвайки носовете си, закрачиха през купища отпадъци, умрели кучета и смрадливи локви, които гъмжаха от бели червеи. В утринния въздух се носеше непрекъснато бръмчене на ята изумрудни мухи.

– Чудна работа – каза дон Тамео, като затваряше бутилката. – Преди никога не съм минавал оттук.

Румата не отговори.

– Дон Реба винаги е предизвиквал възхищение у мен – каза дон Тамео. – Бях убеден, че в края на краищата той ще свали нищожния монарх, ще прокара нови пътища за нас и ще ни открие блестящи перспективи. – С тези думи той стъпи в една жълтозелена локва, изпръска се целият и за да не падне, хвана се за Румата. – Да! – продължи той, когато стъпи на твърдо. – Ние, младата аристокрация, винаги ще бъдем с дон Реба! Настъпи най-сетне желаното разведряване. Представете си, дон Румата, вече цял час ходя по улици и градини, но не срещнах нито един сив. Изметохме от лицето на земята сивата папlach и сега във възродения Арканар се диша приятно и свободно! Вместо грубите бакали, тези нахални простаци и селендури, улиците са пълни със слуги господни. Аз видях, че някои дворяни вече открито се разхождат пред домовете си. Сега няма какво да се страхуват, че някой невежа с боклукчийска пресилка ще ги опръска с мръсната си каруца. И вече няма нужда да си пробиваш път между вчерашните касапи и галантеристи. Осенени от благословията на великия Свети орден, към който винаги съм изпитвал най-голямо уважение и, няма защо да крия, истинска нежност, ще достигнем нечуван разцвет, когато нито един селянин няма да посмее да погледне дворянин без разрешение, подписано от окръжния инспектор на ордена. Аз сега нося докладна записка по този въпрос.

– Отвратителна смрад – ядосано каза Румата.

– Да, ужасна – съгласи се дон Тамео, затваряй бутилката. – Но затова пък във възродения Арканар се диша свободно! И цените на виното спаднаха два пъти...

Когато вече стигнаха, дон Тамео пресуши бутилката до дъно, запрати я в пространството и изпадна в необичайна възбуда. Два пъти падна, а втория път отказа да се изчисти заявявайки, че е много грешен, мръсен по природа и желае такъв да си остане докрай. Той все започваше на висок глас да цитира своята докладна записка. „Силно казано – възкликваше той. – Вземете например това място, благородни донове: та смрадливите селяци... а? Каква мисъл!“ Когато влязоха в задния двор на канцеларията, той се стовари върху първия срещнат монах и като се заливаше със сълзи, започна да го моли да му прости греховете. Полузадушеният монах яростно се бранеше, опитваше се да изсвири за помощ, но дон Тамео го хвана за расото и двамата се повалиха върху купчина боклуци. Румата ги остави и отдалечавайки се, още дълго чуваше жалкото подсвиркване и възгласите: „Смрадливите селяци!... бла-го-о-слова... от все сърце... нежност питаех, нежност, разбираш ли, селска муцуно?“

На площада пред входа в сянката на квадратната Весела кула беше се разположил отряд монаси пехотинци, въоръжени със страшни чепати тояги. Прибираха умрелите. От утринния вятър на площада се въртяха страшни жълти вихрушки. Под широкия конусовиден покрив на кулата, както винаги, грачеха и се караха врани, увиснали надолу с главата от щръкналите греди. Кулата беше построена преди двеста години от праждото на покойния крал изключително за военни нужди. Тя стоеше върху солидна триетажна основа, в която някога се пазеха хранителни запаси в случай на обсада. После кулата беше превърната в затвор. Но от едно земетресение всички вътрешни стени се бяха съборили и се беше наложило затворът да се пренесе в мазетата. На времето една от арканарските кралици се оплакала на своя повелител, че охканията на изтезаваните, огласяващи околността, ѝ пречели да се весели. Нейният царствен съпруг заповядал от сутрин до вечер в кулата да свири военен оркестър. Оттогава кулата беше получила сегашното си име. Тя отдавна вече представляваше празен каменен скелет, отдавна вече следствените килии се бяха преместили в новооткритите най-долни етажи, отдавна вече там не свиреше никакъв военен оркестър, а гражданите продължаваха да си я наричат Веселата кула.

Обикновено около Веселата кула беше пусто. Но днес там цареше голямо оживление. Към нея водеха, караха, влачеха по земята шурмоваци с изпокъсани сиви мундири, въшливи скитници, облечени с дрипи, полуголи, изприщени от страх граждани, диво виещи проститутки, караха цели банди мрачно озъртащи се дрипльовци от нощната армия. И

веднага от някакви потайни изходи измъкваха с куки трупове, товареха ги на каруци и ги откарваха извън града. Дългата опашка от дворяни и заможни граждани, която стърчеше от вратата на канцеларията, със страх и смут поглеждаше към тази страшна суетня.

В канцеларията пускаха всички, а някои дори докарваха под стража. Румата се промъкна вътре. Там беше задушно като на бунище. Зад една широка маса, отрупана със списъци, седеше чиновник с жълтосиво лице с голямо гъше перо зад шръкналото ухо. Поредният посетител, олагородният дон Кеу, надутو вирейки мустаци, каза името си.

– Свалете си шапката – с безизразен глас каза чиновникът, без да вдига очи от книгата.

– Родът Кеу има привилегията да носи шапка в присъствието на самия крал – гордо заяви дон Кеу.

– Пред ордена никой няма привилегии – със същия безизразен глас произнесе чиновникът.

Дон Кеу засумтя, изчерви се, но си свали шапката. Чиновникът шареше по списъка с дълъг жълт нокът.

– Дон Кеу... дон Кеу... – мърмореше той. – Дон Кеу, Кралска улица №12?

– Да – с дебел ядосан глас каза дон Кеу.

– №485, брат Тибак.

Брат Тибак, който седеше на съседната маса, пълен, почервенял от жегата, взе да търси сред книгата, избърса потната си плешива глава, изправи се и монотонно прочете:

– „№485 дон Кеу, Кралска №12, за оскърбление на името на негово преосвещенство арканарския епископ дон Реба, извършено на бал в двореца по-миналата година, присъждат се три дюзини пръчки на голо по меките части и целуване обувката на негово преосвещенство.“

Брат Тибак си седна.

– Минете по този коридор – каза чиновникът с безизразен глас, – пръчките са надясно, обувката наляво. Следващият...

За голямо учудване на Румата дон Кеу не протестира. Изглежда на тази опашка той беше видял вече много неща. Само изпъшка, оправил с достойнство мустаците си и се отдалечи по коридора. Следващият, трясещият се от тлъстина гигант дон Пифа, вече стоеше без шапка.

– Дон Пифа... дон Пифа... – забоботи чиновникът, шарейки с пръст по списъка. – Улица Млекарска №2?

Дон Пифа издаде гърлен звук.

– Номер петстотин и четири, брат Тибак.

Брат Тибак отново се избърса и отново се изправи.

– Номер петстотин и четири, дон Пифа, Млекарска 2, не се е провирил с нищо пред негово преосвещенство, следователно е чист.

– Дон Пифа – каза чиновникът, – вземете знака за очистенне. Той се наведе, извади от сандъка, който стоеше до стола, една желязна гривна и я подаде на благородния Пифа. – Носете я на лявата ръка, показвайте я при първо поискване от воините на Ордена. Следващият...

Дон Пифа издаде гърлен звук и се отдалечи, разглеждайки гривната. Румата огледа опашката. В нея имаше много познати лица. Някои бяха облечени, както винаги, богато, други явно се правеха на по-бедни, но всички бяха здравата изцапани с кал. Някъде по средата на опашката високо, за да го чуят всички, дон Сера за трети път през последните пет минути заявяваше: „Не виждам защо пък един благородник да не получи няколко пръчки от името на негово преосвещенство!“

Румата почака, докато следващият бъде изпратен в коридора (той беше известен търговец на риба, бяха му определили пет пръчки без целуване за невъзторжен начин на мислене), промъкна се до масата и грубо сложи ръка върху книгата пред чиновника.

– Моля да ме извините – каза той. – Трябва ми заповед за освобождаване на доктор Будах. Аз съм дон Румата.

Чиновникът не вдигна глава.

– Дон Румата... дон Румата... – замърмори той, бутна ръката на Румата и зашари с нокът по списъка.

– Какво правиш, стара мастилнице? – каза дон Румата. – Трябва ми заповед за освобождаване!

– Дон Румата... дон Румата... – Очевидно този автомат не може да бъде спрял. – Улица Казанджийска №8. Номер шестнадесет, брат Тибак.

Румата чувствуваше, че зад него всички бяха притаили дъх. Пък и той, трябваше да си признае, се смути. Потният и почервенял брат Тибак стана.

– Номер шестнадесети, дон Румата, Казанджийска №8, за специални заслуги към ордена е удостоен с особена благодарност от негово преосвещенство и ще получи заповед за освобождаване на доктор Будах, с когото да постъпи, както намери за добре – виж лист шести – седемнадесети – единадесети.

Чиновникът незабавно измъкна този лист изпод списъците и го подаде на Румата.

– Жълтата врата на втория етаж, шеста стая, право по коридора, първо надясно, после наляво – каза той. – Следващият...

Румата погледна листа. Това не беше заповедта за освобождаване на Будах, Беше разрешение да получи пропуск за петия, специален отдел на канцеларията, където трябваше да вземе предписание за секретариата на секретния отдел.

– Какво си ми дал, дръвник? – попита Румата. – Къде е заповедта?

– Жълтата врата, втория етаж, шеста стая, право по коридора, първо надясно, после наляво – повтори чиновникът.

– Питам те къде е заповедта? – кресна Румата.

– Не зная... не зная... Следващият!

Над ухото на Румата се чу пухтене и нещо меко и горещо се притисна до гърба му. Той се дръпна. До масата отново се промъкна дон Пифа.

– Не влиза – каза той пискливо. Чиновникът учудено го погледна.

– Име? Звание? – попита той.

– Не влиза – отново каза дон Пифа, като дърпаше гривната, която едва се беше напъхала на трите му дебели пръста.

– Не влиза... не влиза... – промърмори чиновникът и изведнъж бързо дръпна към себе си дебелия том, която се намираще отдясно на масата. Книгата имаше зловещ вид – с черна мръсна подвързия. Дон Пифа няколко секунди смаяно я гледа, после се дръпна и без да каже нито дума, бързо се запъти към изхода. В опашката се вдигна глъчка: „Не се бавете, по-бързо!“ Румата също се дръпна от масата. Ама че тресавище, помисли си той. Чиновникът започна да боботи в пространството: „Ако горепосоченият знак за очистение не се хваща на лявата китка на очистения или ако очистеният няма лява китка като такава...“ Румата заобиколи масата, пхна двете си ръце в сандъка с гривните, грабна колкото можа и си тръгна.

– Ей, ей – безизразно му подвикна чиновникът. – На какво основание?

– В името господне – многозначително каза Румата, като се обърна през рамо. Чиновникът и брат Тибак дружно станаха и нестройно отвърнаха: „Да пребъде името му“. Опашката гледаше подир Румата със завист и възхищение.

Когато излезе от канцеларията, Румата бавно се запъти към Веселата кула, нанизвайки по пътя гривните на лявата си ръка. Гривните излязоха девет и на лявата ръка се побраха само пет. Другите четири Румата надяна на дясната ръка. Арканарският епископ искаше да ме умори от глад, мислеше си той. Тая няма да я бъде. Гривните подрънкваха на всяка крачка, а в ръката си Румата държеше внушителния документ – лист

шести – седемнадесети – единадесети, украсен с разноцветни печати. Монасите, които го срещаха, пешаци и конници, бързо се отбиваха от пътя. Сред гъпата на почтително разстояние ту се появяваше, ту изчезваше невзрачният шпионин-телохранител. Румата безмилостно шибаше закъснелите с ножниците на мечовете си, промъкна се до вратите, ревна заплашително на спусналия се към него стражар и като мина през двора, започнала слиза по хлъзгавите излизани стъпала в озарения от пушещите факли полумрак. Тук започваше светая светих на бившето министерство за защита на короната – кралският затвор и следствените килии.

В сводестите коридори на всеки десет крачки от ръждиво гнездо в стената стърчеше смърдящ факел. Под всеки факел в ниша, подобна на пещера, се чернееше вратичка с решетесто прозорче. Това бяха входовете към тъмничните помещения, затворени отвън с тежки железни манда. В коридорите беше пълно с хора. Блъскаха се, тичаха, крещяха, командуваха... Скърцаха мандала, хлопаха се врати, някого биеха и той крещеше, някого влачеха и той се опъваше, мъчеха се да измъкнат един от килията, но не можеха и той диво крещеше: „Не съм аз, не съм аз!“ и се вкопчваше в съседите си. Лицата на монасите, които срещаше, бяха сериозни до жестокост. Всеки бързаше, всеки вършеше някаква важна държавна работа. Опитвайки се да се ориентира какво става, Румата бавно минаваше коридор след коридор, слизаше все по-надолу и по-надолу. В долните етажи беше по-спокойно. Ако се съди по разговорите, тук полагаха изпит зрелостниците от Патриотичното училище. Полуголи дебели момчурляци с кожени престилки стояха на групи пред килиите за изтезания, прелистваха мръсните ръководства и от време на време отиваха да пият вода от един варел с канче, вързано с верижка. От килиите се чуваха ужасни писъци, шум от удари, тежко миришеше на изгоряло. И разговори, разговори!...

– Отгоре на костотрошачката има един такъв винт, та взе, че се счупи. Ама какво съм виновен аз? Той ме изрита. „Дръвник с дръвник, вика, иди, вика, да ти ударят пет по задника и пак ела...“

– Ами да разберем кой бие, може да е някой наш брат, студент. Да се разберем предварително, да съберем по пет гроша от човек и да му ги пробутаме...

– Когато има много тлъстини, не трябва да се нагорещява зъбецът, той и без това ще си изстине в сланината. Вземи щипците и лекичко махни сланината...

– Ами нали господните подножки са за краката, по-широки са и са с клинове, а ръкавиците на великомъченицата са с винтове и са

специално за ръцете, разбра ли?

– Майтап, братя? Влизам, гледам – кой е във веригата? Фика Червенокосият, месарят от нашата улица, когато биваше пиян, все ми дърпаше ушите. Дръж се, мисля си, сега аз ще се порадвам...

– А Пекор Бърната, откакто монасите сутринта го откъгнаха, не се е върнал. И на изпит не дойде.

– Ех, трябваше да му приложат мелачката, а аз, глупакът, ударих го с пръта по хълбока и му счупих едно ребро. Тогава отец Кин ме хвана за косата, ритна ме с ботуш по опашката, ама толкова точно, братя, че искри ми изкочиха, страшно боли. „Какво правиш, бе, вика, материала ми разваляш?“

Гледайте, гледайте, приятели, мислеше си Румата и бавно въртеше глава ту насам, ту натам. Това не е теория. Никой досега не е виждал такова нещо. Гледайте, слушайте, филмирайте... и ценете, и обичайте, дявол да ви вземе, своето време и наведете глави пред паметта на онези, които са минали през това нещо! Вглеждайте се в тези муцуни – млади, тъпи, равнодушни, свикнали на всякаква жестокост, но недейте вири нос, вашите собствени прадеди не са били по-добри...

Забелязаха го. Десетки очи, видели какво ли не, се вторачиха в него.

– Я, гледайте един дон. Целият е преbledнял.

– Хе... Знае се, че благородниците не са свикнали...

– В такива случаи, казват, трябвало да им се дава вода, но верижката е късичка, няма да стигне...

– Голямо чудо, ще се оправя...

– На мен да ми падне такъв... Тия, каквото ги питаш, това ще ти отговорят...

– Я по-тихо, братя, че като замахне... Я колко гривни има... И документ носи.

– Май нас гледа... А да си стоим настрана.

Те вкупом се магнаха от мястото, отидоха в сянката и оттам погледаха с предпазливите си паешки очи. Хайде, стига ми толкова, помисли си Румата. Той понечи да хване за расото монаха, който претича покрай него, но в същия момент забеляза трима, които не бързаха, а бяха заети с работа на място. Те пердасеха с пръчки палача: очевидно за небрежност. Румата отиде при тях.

– В името господне – тихо каза той, като издрънча с гривните.

Монасите оставиха пръчките и се възряха.

– Да пребъде името му – каза най-високият.

– Отци – каза Румата, – я ме заведете при коридорния надзирател.

Монасите се спогледаха. Палачът пъргаво изпълзя и се скри зад варела.

– А за какво ти е? – попита високият монах.

Румата мълчаливо поднесе документа до лицето му, подържа го малко и го дръпна.

– А-ха – каза монахът. – Е, днес аз съм коридорен надзирател.

– Прекрасно – каза Румата и нави документа на тръбичка. – Аз съм дон Румата. Негово преосвещенство ми подари доктор Будах. Иди ми го доведи.

Монахът пхна ръка под качулката и шумно се почеса.

– Будах? – каза той колебливо. – Кой беше този Будах? Развратителят ли?

– Не – каза другият монах. – Развратителят е Рудах. Него го пуснаха още през нощта. Отец Кин сам му свали веригата и го изведе навън, а аз...

– Глупости, глупости! – нетърпеливо каза Румата, като се потупваше с документа по бедрото. – Будах. Който отрови краля.

– А-а-а... – каза надзирателят. – Зная го. Но той сигурно вече е на кола... Брат Пика, иди виж в дванайсета килия. Ти ли ще го изведеш? – попита той Румата.

– Естествено – каза Румата. – Той е мой.

– Тогава дай документа тук. Ще ми потрябва. – Румата му подаде документа.

Надзирателят го повъртя малко в ръцете си, разглеждайки печатите, после каза с възхищение:

– Гледай как пишат хората! Ти, дон, постой настрани, почакай, че имаме малко работа... Е, ами къде изчезна онзи?

Монасите започнаха да се озъртат, търсейки провинилия се палач.

Румата се отдръпна. Монасите измъкнаха палача иззад варела, тръснаха го пак на пода и започнаха сериозно, без излишна жестокост да го пердашат. След 5–6 минути иззад завоя се показа изпратеният монах, който водеше с въженце съвсем побелял старец с тъмни дрехи.

– Ето ви го Будах! – радостно извика монахът още отдалеч. – И не бил на кол този Будах, а жив и здрав си е! Вярно, малко е поотслабнал, изглежда отдавна стои гладен...

Румата тръгна насреща им, измъкна въжетото от ръце те на моннаха и свали примката от шията на стареца.

– Вие ли сте Будах Ирукански? – попита той.

– Да – каза старецът, като го гледаше под вежди.

– Аз съм Румата, вървете след мен и не изоставайте. – Румата се обърна към монасите. – В името господне – каза той.

Надзирателят се изпъна и като свали пръчката, отвърна леко задъхан: „Да пребъде името му.“

Румата погледна към Будах и видя, че старецът се държи за стената и едва стои.

– Зле ми е – каза той с болезнена усмивка. – Извинявайте, благородни дон.

Румата го хвана под ръка и го поведе. Когато монасите се скриха от погледа им, той спря, извади от ампулата една таблетка спорагин и я подаде на Будах. Будах въпросително го погледна.

– Гълтнете я – каза Румата. – Веднага ще ви олекне.

Будах, който все още се опираше на стената, взе таблетката, огледа я, помириша я, вдигна косматите си вежди, след това внимателно я сложи на езика си и я смукна няколко пъти.

– Гълтайте, гълтайте – с усмивка каза Румата.

Будах преглътна.

– М-м-м... – произнесе той. – Смятах, че зная за лекарствата всичко. – Той замълча, съсредоточен във впечатленията си от таблетката. – М-м-м-м! – каза той. – Интересно! Да не е сушен далак от глигана Ъ? Но не, няма вкус на гнило.

– Да вървим – каза Румата.

Те тръгнаха по коридора, изкачиха се по стълбището, минаха още един коридор, изкачиха се по още едно стълбище и тогава Румата спря като закован. Един познат дебел рев огласи тъмничните сводове. Някъде в дълбините на затвора ревеше с пълна сила, сипеше чудовищни проклетия, псуваше бога, светците, пъкъла, Светия орден, дон Реба и много други неща неговият сърдечен приятел барон Пампа дон Бау-но-Суругано-Гаттано-Арканара. Все пак хвана се баронът, помисли си Румата с разкаяние. Съвсем бях забравил за него. А той не би забравил за мене... Румата бързо свали от ръката си две гривни, нахлузи ги на мършавите китки на доктор Будах и каза:

– Качете се горе, но не излизайте навън. Чакайте ме някъде встрани. Ако се лепнат за вас, покажете гривните и се дръжте дръзко.

Барон Пампа ревеше като атомоход в полярна мъгла. Шумното ехо се носеше под сводовете. Хората в коридорите замръзваха на място и благоговейно се слушваха със зяпнали уста. Мнозина правеха светия знак с палеца си, отпъждайки нечистата сила. Румата слезе тичешком по

двете стълби, събаряйки срещнатите монаси, проби си път с ножниците на мечовете през тълпата от зрелостници и с ритник разтвори вратата на килията, която се огъваше от рева. В трепкащата светлина на факлите той видя своя приятел Пампа: могъщият барон беше разпънат гол на стената с главата надолу. Лицето му беше почервенияло от нахлулата кръв. Зад малка еднокрака масичка седеше, запушил уши, прегърбен чиновник; лъсналият от пот палач, който мязаше на зъболекар, ровеше в един железен леген дрънчащите си инструменти.

Румата грижливо затвори вратата, отиде зад палача и го удари по тила с дръжката на меча. Палачът се обърна, хвана се за главата и седна в легена. Румата измъкна меча от ножниците и разсече масата с книжката, на която седеше чиновникът. Всичко беше наред. Палачът седеше в легена и слабо хълцаше, а чиновникът много пъргаво избяга на четири крака в ъгъла и се сгуши там. Румата отиде при барона, който с радостно любопитство го гледаше отдолу-нагоре, хвана се за веригите, които държаха краката на барона, и с две дърпания ги изтръгна от стената. След това внимателно сложи краката на барона на пода. Баронът замълча, замръзна в странна поза, след това се дръпна и освободи ръцете си.

– Мога ли да повярвам – отново затрещя той, като въртеше налети-те си с кръв очи, – че това сте вие, мой благородни приятелю?! Най-последно ви намерих!

– Да, аз съм – каза Румата. – Да се махаме оттук, приятелю, тук не ви е мястото.

– Бира! – каза барокът. – Тук някъде имаше бира. – Тон тръгна из килията, като влачеше остатъците от веригите и не преставаше да дрънчи. – Цяла нощ тичах из града! Дявол да го вземе, казаха ми, че сте арестуван, и аз изпотрепах маса народ! Бях убеден, че ще ви намеря в този затвор!!! И ето че ви намерих.

Той отиде при палача и го бишна като прах заедно с легена. Под легена се показа буре. Баронът изкърти с юмрук дъното, вдигна го, наведе го над себе си и протегна глава. Бирата с клокочене потече в гърлото му. Ама че прелест – мислеше си Румата и нежно гледаше към барона. – Прилича на бик, на безмозъчен бик, но нали ме е търсил, искал е да ме спаси, сигурно е дошъл тук в затвора да ме търси сам... Не, има хора и в този свят, проклет да е... Но голям късмет имахме!

Баронът пресуши бурето и го запрати в ъгъла, където шумно трепереше чиновникът. В ъгъла се изписка.

– Хайде – каза баронът, като бършеше брадата си с длан. – Сега съм готов да вървя след вас. Нали няма нищо че съм гол?

Румата се огледа, отиде при палача и го изтърси от престилката.

– Засега вземете това – каза той.

– Прав сте – каза баронът и препаса престилката около кръста си. – Ще бъде неудобно да се явя при барокесата гол...

Те излязоха от килията. Нито един човек не се реши да им прегради пътя. Коридорът опустяваше на двадесетина крачки пред тях.

– Всичките ще ги разпердушия – ревеше баронът. – Те завзели моя замък! И сложили там някакъв си отец Арима! Не зная чия отец е той, но кълна се в бога, децата му скоро ще останат сирачета. Дявол да го вземе, приятелю, не намирате ли, че тук таваните са страшно ниски, изподрасках си темето...

Те излязоха от кулата. Пред очите им се мярна и потъна в тълпата шпионинът-телохранител. Румата даде знак на Будах да върви след него. Тълпата пред вратите се раздели като разсечена с меч. Чуваше се как едни викат, че е избягал важен държавен престъпник, а други викаха „Ето го голия дявол, знаменития есторски палач-разчеквач“.

Баронът излезе на средата на площада и спря, мръщейки се от слънчевата светлина. Трябват да бързат. Румата бързо се огледа.

– Тук някъде беше моят кон – каза баронът. – Ей, вие там! Коня!

При коневърза, където стояха конете на орденската кавалерия, се засуетиха.

– Не този! – кресна баронът. – Онзи, сивият на бутовете!

– В името господне! – със закъснение викна Румата и взе да сваля презглава презрамката с десния меч.

Изплашеното монахче с изцапано расо доведе на барона коня.

– Дайте му нещо, дон Румата – каза баронът, като тежко се качваше на седлото.

– Стой, стой! – завикаха при кулата.

През площада, размахвайки тояги, тичаха монаси. Румата подаде на барона меча.

– Бързайте, бароне – каза той.

– Да – каза Пампа. – Трябва да бързам. Този Арима ще ми разграби избата. Ще ви чакам у дома утре или в други ден, приятелю. Какво да предам на баронесата?

– Целунете ръката й – каза Румата. Монасите бяха вече съвсем близко. – По-бързо, по-бързо, бароне!

– Но вие в безопасност ли сте? – с безпокойство попита баронът.

– Да, дявол да го вземе, да! Напред!

Баронът подкара коня в галоп право срещу тълпата монаси. Някой

падна и се търкулна, друг завряка, вдигна се прах, затопуркаха копитата по каменните плочи и баронът изчезна. Румата гледаше по уличката, където съборените седяха и тресяха глави като побъркани, когато един мажен глас каза над ухото му:

– Благородни дон, не ви ли се струва, че си позволявате твърде много?

Румата се обърна. В лицето му с малко пресилена усмивка съсредоточено гледаше дон Реба.

– Твърде много ли? – на свой ред попита Румата. – Не ми е позната тази дума „твърде“. – Той изведнъж си спомни за дон Сера. – Изобщо не виждам защо един благороден дон да не помогне на друг в нещастие.

Покрай тях, насочили пики, тежко прелетяха конници – да преследват барона. На лицето на дон Реба нещо се промени.

– Добре де – каза той. – Да не говорим за това... О, аз виждам тук учения доктор Будах... Вие изглеждате много добре, докторе. Ще трябва да направя ревизия на своя затвор. Държавните престъпници, дори когато са пуснати на свобода, не трябва да излизат от затвора – трябва да ги изнасят.

Доктор Будах тръгна като спял към него. Румата бързо застана между тях.

– Впрочем, дон Реба – каза той, – как се отнасяте към отец Арима?

– Към отец Арима ли? – дон Реба вдигна високо вежди. – Прекрасен военен. Заема виден пост в моята епархия. А какво има?

– Като верен слуга на ваше преосвещенство – с остро злорадство каза Румата, като се поклонил – бързам да ви съобща, че можете да смятате този виден пост за вакантен.

– Но защо?

Румата погледна към уличката, където жълтата прах още не беше се разпръснала. Дон Реба също погледна нататък. Лицето му стана загрижено.

* * *

Беше вече късно следобед, когато Кира покани благородния господар и неговия учен приятел на масата. Доктор Будах, измит, преоблечен в чисти дрехи, старателно избръснат, изглеждаше твърде внушително. Движенията му бяха бавни и пълни с достойнство, умните му сиви очи гледаха дружелюбно и дори снизходително. Най-напред той се извини на Румата, че избухнал на площада. „Но вие трябва да ме разберете – каза той. – Това е страшен човек. Върколак, който се е появил на този свят

само по божия грешка. Аз съм лекар, но не ме е срам да си призная, че ако ми падне случай, на драго сърце бих го умъртвил. Чувах, че кралят бил отровен, и сега разбирам с какво е отровен (Румата наостри уши). Този Реба дойде при мене в килията и поиска да му направя отрова, която действува в продължение на няколко часа. Разбира се, отказах. Той ме заплаши с изтезания – изсмях се в лицето му. Тогава този негодник викна палачите и те му доведоха от улицата десетина момчета и момичета, най-много до десет години. Той ги нареди пред мен, отвори моята торба с билките и заяви, че ще опитва върху децата всички билки поред, докато не намери тази, която му трябва. Ето така е бил отровен кралят, дон Румата...“ Устните на Будах започнаха да потреперват, но той се овладя. Румата, деликатно извил глава настрани, кимаше. Ясно, мислеше си той. Всичко е ясно. Кралят не би взел от ръцете на своя министър дори една краставичка. И мръсникът е пробутал на краля някакъв дребен шарлатанин, на когото за излекуването на краля е била обещана титлата придворен знахар. Н сега ми е ясно защо Реба толкова се зарадва, когато аз го избличих в кралската спалня. Трудно е било да се измисли по-удобен начин да се пробута на краля този лъже-Будах. Цялата отговорност падаше върху Румата Есторски, ируканскн шпионин и заговорник. Мъничета сме, помисли си той. В Института трябва специално да се въведе курс по феодално интригантство. И успехът да се оценява с реби. Най-добре е, разбира се, с дециреби. Впрочем къде ти...

Очевидно доктор Будах вече беше много гладен. Обаче той учтиво, но решително отказа месната храна и удостои с вниманието си само салатите и палачинките с конфитюр. Той изпи чаша есторско и очите му заблестяха, на бузите му се появи здрава руменина. Румата не можа да яде. Пред очите му прасяха и пушеха червените факли, отвсякъде миришеше на изгоряло месо и в гърлото му беше заседнала буца колкото юмрук. Затова, докато чакаше гостът да се нахрани, той стоеше до прозореца и учтиво разговаряше, бавно и спокойно, за да не пречи на госта да дъвче.

Градът постепенно оживяваше. На улицата се появиха хора, гласовете ставаха все по-високи, чуваше се звън на чукчета и трясък на дърво – от покривите и стените се сваляха езическите изображения. Един дебел плешив бакалин прекара количка с бъчва бира – да я продава на площада по два гроша чашата. Гражданите се приспособяваха. Във входа отсреща, чоплейки носа си, приказваше с мършавата хазайка мъничкият шпионин телохранител. После под прозореца минаха коли, натоварени чак до втория етаж. Румата отначало не разбра какви са тези коли,

а след това видя посинелите и почернели ръце и крака, които стърчаха под рогозките, и бързо седна на масата.

– Същността на човека – дъвчейки бавно, говореше Будах – е в удивителната му способност да свиква с всичко. Няма в природата нещо, с което човекът не може да свикне. Нито конят, нито кучето, нито мишката притежават това качество. Вероятно когато бог е създавал човека, той се е досещал на какви мъки го обрича и му е дал огромен запас от сили и търпение. Трудно ми е да кажа дали това е хубаво или лошо. Но ако човекът нямаше това търпение и издръжливост, всички добри хора отдавна да са загинали и на света да са останали лошите и бездушните. От друга страна, навикът да търпят и да се приспособяват превръща хората в неми добичета, които не се отличават от животните по нищо освен по анатомията си и дори ги превъзхождат по беззащитност. И всеки нов ден ражда нов ужас, ново зло и насилие...

Румата погледна Кира. Тя седеше срещу Будах, не сваляше поглед от него и го слушаше, подпряла буза на юмручето си. Очите ѝ бяха тъжни: изглежда беше ѝ много жал за хората.

– Вероятно сте прав, уважаеми Будах – каза Румата. – Но вземете мен. Аз съм обикновен благороден дон (по високото чело на Будах се появиха бръчки, очите му учудено и весело се ококориха), безкрайно много обичам учените хора, тези аристократи на духа. Но не мога да разбера защо вие, пазителите и единствените притежатели на висши знания, сте така безнадеждно пасивни? Защо безропотно позволявате да ви презират, да ви хвърлят в тъмница, да ви изгарят на клада? Защо откъсвате смисъла на своя живот – натрупването на знания – от практическите нужди на живота – борбата против злото?

Будах отстрани от себе си празната чиния от палачинки.

– Задавате ми странни въпроси, дон Румата – каза той. – Забавно е, че същите въпроси си задаваше благородният дон Гуг, камердинер на нашия херцог? Познавате ли се с него? Така си и помислих... Борба със злото! Но какво е зло? Всеки е свободен да разбира това по свой начин. За нас, учените, злото се крие в невежеството, но църквата учи, че невежеството е благо, а цялото зло идва от знанието. За земеделеца зло са данъците исушите, а за търговеца на зърнени храни сушата е добро. За робите зло е пияният и жесток господар, за занаятчията – алчният лихвар. Какво тогава е злото, против което трябва да се борим, дон Румата? – Той тъжно огледа слушателите. – Злото е неунищожимо. Никой човек не е способен да намали количеството му в света. Той може донякъде да подобри собствената си съдба, но винаги за сметка на влошаването на

съдбата на другите. И винаги ще има крале, повече или по-малко жестоки, барони, повече или по-малко диви, и винаги ще има прост народ, който ще изпитва възхищение към своите потисници и омраза към своя освободител. И само затова, защото робът много по-добре разбира своя господар, дори най-жестокия, отколкото своя освободител, защото всеки роб отлично си представя себе си на мястото на господаря, но малцина си представят себе си на мястото на безкористния освободител. Такива са хората, дон Румата, и такъв е нашият свят.

– Светът непрекъснато се променя, доктор Будах – каза Румата. – Ние знаем, че е имало време, когато не е имало крале...

– Светът не може да се променя вечно – възрази Будах, – защото нищо не е вечно, дори промените... Ние не познаваме законите на съвършенството, но рано или късно съвършенството се постига. Погледнете например как е уредено нашето общество. Как радва окото тази ясна, геометрически правилна система! Долу са селяните и занаятчиите, над тях дворянството, после духовенството и най-после кралят. Как всичко е премислено, каква трайност, какъв хармоничен ред! Какво трябва да се променя в този идеален кристал, създаден от ръцете на небесния златар? Няма по-солидни сгради от пирамидалните, ще ви го каже всеки образован архитект. – Той поучително вдигна пръст. – Зърното, което се изсипва от чувала, не се нарежда в равен слой, но образува така наречената конусовидна пирамида. Всяко зрънце се държи за другото, стреми се да не се търкулне надолу. Така е и с човечеството. Ако то иска да представлява нещо цялостно, хората трябва да се държат един за друг и неизбежно да образуват пирамида.

– Нима вие сериозно смятате този свят за съвършен – учуди се Румата. – След срещата с дон Реба, след затвора...

– Млади ми приятелю, ами разбира се! На мен много неща в този свят не ми харесват, много неща бих искал да видя други... Но какво да се прави? В очите на висшите сили съвършенството изглежда другояче, не както в моите. Какъв смисъл има дървото да се сърди, че не може да се движи, макар че то сигурно би се радвало, ако можеше да бяга с всички сили от бравдата на дърваря?

– Ами какво ще кажете, ако могат да се изменят висшите предначертания?

– На това са способни само висшите сили...

– Но все пак представете си, че сте бог...

Будах се засмя.

– Ако можех да си представя, че съм бог, щях да стана бог!

– Добре, ами ако имате възможност да посъветвате бога?

– Вие имате богато въображение – с удоволствие каза Будах. – Това е хубаво. Грамотен ли сте? Прекрасно. Аз с удоволствие бих се позанимавал с вас.

– Вие ме ласкаете... Но все пак какво бихте посъветвали всемогъщия? Какво, според вас, би трябвало да направи всемогъщият, за да кажете: ето сега светът е добър и хубав?...

Усмивайки се одобрително, Будах се облегна на стола и сложи ръце на коленете си. Кира любопитно го гледаше.

– Добре тогава – каза той, – ето. Бих казал на всемогъщия: „Създа телю, не зная твоите планове, може би ти дори не смяташ да правиш хората добри и щастливи. Пожелай го! Толкова лесно е да се направи то! Дай на хората достатъчно хляб, месо и вино, дай им покрив и дрехи. Нека изчезнат гладът и нуждата, а заедно с тях и всичко, което разделя хората.“

– И това ли е всичко – попита Румата.

– Смятате, че е малко?

Румата поклати глава.

– Бог би ви отвърнал: „Хората няма да имат полза от това. Защото силните във вашия свят ще отнемат от слабите онова, което съм им дал, и слабите, както преди, ще си останат бедни.“

– Ще помоля бога да защити слабите. „Вразуми жестоките управници“ – ще му кажа аз.

– Жестокостта е сила. Ако изгубят своята жестокост, управниците ще изгубят силата си и други жестоки ще ги заменят.

Будах престана да се усмихва.

– Накажи жестоките – твърдо каза той, – та силните да изгубят желание да проявяват жестокост към слабите.

– Човекът се ражда слаб. Той става силен, когато наоколо му няма друг по-силен от него. Когато бъдат наказани жестоките сред силните, тяхното място ще бъде заето от силните сред слабите. Също жестоки. Тогава ще трябва да се наказват всички, а аз не искам това.

– Ти по-добре виждаш, всемогъщи. Направи тогава просто така, че хората да получават всичко и да не си отнемат онова, което ти си им дал.

– И от това хората няма да имат полза – въздъхна Румата, – защото когато получат всичко даром, без мъка, от моите ръце, те ще забравят труда, ще изгубят вкус към живота и ще се превърнат в мои домашни животни, които ще бъдат принуден занапред вечно да храня и обличам.

– Не им давай всичко наведнъж! – разпалено каза Будах. – Давай им по-малко и постепенно!

– Постепенно хората сами ще си вземат всичко, което им потрябва. Будах неловко се засмя.

– Да, виждам, че не е толкова просто – каза той. – Аз като че ли не бях мислил по-рано за такива неща... Струва ми се, ние с вас разгледахме всичко. Впрочем – той се наведе напред – има още една възможност. Направи така, че хората най-много да обичат труда и знанието. Трудът и знанието да станат единствен смисъл на техния живот!

Да, ние също имахме намерение да опитаме това – помисли си Румата. Масовата хипноиндукция, позитивната реморализация. Хипноизлъчители на три екваториални спътника...

– Бих могъл да направя и това – каза той. – Но струва ли си да се лишава човечеството от неговата история? Струва ли си да се подменя едно човечество с друго? Няма ли това да бъде същото, както да се изтрие това човечество от лицето на земята и на негово място да се създаде ново?

Сбърчил чело, Будах мълчеше и обмисляше. Румата чакаше. Навън отново жално заскърцаха колите. Будах тихо продума:

– Тогава, господи, заличи ни от лицето на Земята и ни създай отново по-съвършени... или още по-добре остави ни и ни позволи да вървим по своя път.

– Сърцето ми е изпълнено с жал – бавно каза Румата. – Не мога да направя това.

И тогава той видя очите на Кира. Кира го гледаше с ужас и надежда.

ДЕВЕТА ГЛАВА

След като остави Будах да си почине, преди да тръгнат на далечен път, Румата отиде в кабинета си. Действието на спорамина свършваше и той отново се чувствуваше уморен и разбит, отново го заболяха натъртените места и изкълчените му китки започнаха да се подуват. Трябва да поспя, мислеше си той, непременно да поспя и да се свържа с дон Кондор. Трябва да се свържа и с патрулния дирижабъл, нека съобщят в Базата. И да преценим какво да правим сега, и можем ли да направим нещо и какво ще стане, ако нищо вече не успеем да направим.

В кабинета на стола до писалището седеше прегърбен, сложил ръце на високите облегалки, един черен монах с ниско нахлупена качулка. Ловко, помисли си Румата.

– Кой си ти? – уморено попита той. – Кой те пусна?

– Добър ден, благородни дон Румата – каза монахът, като свали качулката си.

Румата поклати глава.

– Ловко! Удивително! – каза той. – Добър ден, славен Арата. Защо сте тук? Какво се е случило?

– Всичко е както винаги – каза Арата. – Армията се разпръсна, всички делят земята, никой не ще да върви на юг. Херцогът събира недокланите и скоро ще избеси моите селяни с краката нагоре покрай есторското шосе. Всичко е както винаги – повтори той.

– Ясно – каза Румата.

Той се строполи на кушетката, пхна ръце под главата си и се загледа в Арата. Преди двадесет години, когато Антон си е правил моделчета и си е играл на Вилхелм Тел, този човек се е наричал Арата Красивия и тогава вероятно съвсем не е бил такъв, какъвто е сега.

На великолепното високо чело на Арата Красивия не го е имало това грозно лилаво клеймо – то се появило след бунта на соанските корабостроители, когато три хиляди голи роби занаятчийци, докарани насила в соанските корабостроителници от всички краища на империята и измъчени до загубване на инстинкта за самосъхранение, в една бурна нощ се изтръгнаха от пристанището, минали през целия Соан, оставяйки подире си трупове и пожари, и били посрещнати в покрайнините от облечена в брони имперска пехота.

И естествено Арата Красивия е бил с две здрави очи. Дясното е

било извадено при един юнашки удар на баронски боздуган, когато двадесетхилядната селска армия, преследвайки из метрополията баронските дружини, се сблъскала в открито поле с петхилядната императорска гвардия, била светкавично разсечена на две, обкръжена и изпотъпкана от острите подкови на бойните камили...

И сигурно Арата Красивия е бил строен като топола. Гърбицата и новия си прякор той получил след виларската война в Убанското херцогство, през девет морета оттук, когато след седем години чума и суша четиристотин хиляди живи скелети изпотрепали с вили и копрали дворяните и обсадили херцог Убански в неговата резиденция; и херцогът, чийто слаб ум се размърдал от неописуем ужас, дал на поданиците си прошка, намалил петорно цената на спиртните напитки и обещал свобода; а когато Арата видял, че всичко е вече свършено, молил, настоявал, заклинал ги да не се поддават на измамата, бил хванат от атаманите, които смятали, че не бива да се бяга от доброто, пребит с железни пръчки и хвърлен да умре в една помийна яма.

А тази масивна желязна гривна на дясната му китка я имаше сигурно още от времето, когато се е наричал Красивия. Китката му е била закована с верига за веслото на една пиратска галера и Арата разнитил веригата, ударил с тази гривна по слепоочието капитан Ега Любовника, завладял кораба, а след това и цялата пиратска армада и се опитал да създаде свободна моряшка република... И цялата тази инициатива завършила с една кървава пиянска вакханалия, защото тогава Арата бил млад, не знаел да мрази и смятал че е достатъчна само свободата, за да се превърне робът в бог...

Той беше професионален бунтовник, отмъстител по божия милост, доста рядко срещана фигура през Средните векове. Понякога историческата еволюция ражда такива шуки и ги пуска в социалните вировете, за да не дремят дебелиите шарани, които изпосяждат планктона по дъното... Арата беше тук единственият човек, към когото Румата не изпитваше нито омраза, нито съжаление. И в своите трескави сънища на земен жител, прекарал пет години в кръв и смрад, той често се виждаше като Арата, минал през всички пъкъли на вселената и получил за това високото право да убива убийците, да измъчва палачите и да предава предателите...

– Понякога ми се струва – каза Арата, – че всички ние сме безсилни. Аз съм вече главатар на бунтовниците и зная, че цялата ми сила е в необикновената ми жизнеспособност. Но тази сила не помага на моето безсилие. Моите победи по вълшебен начин се превръщат в поражения.

Бойните ми другари стават мои врагове, най-храбрите бягат, най-верните ме предават или умират. И аз нямам нищо друго освен голите си ръце. А с голи ръце не можеш да достигнеш позлатените идоли, които се крият зад крепостните стени...

– Как попаднахте в Арканар? – попита Румата.

– Дойдох с корабите на монасите.

– Вие сте полудели. Толкова лесно могат да ви познаят.

– Само не сред тълпата от монаси. Половината офицери на Ордена са налудничави и сакати като мене. Сакатите са угодни богу. – Той се усмихна, като гледаше Румата в лицето.

– И какво смятате да правите? – попита Румата, навеждайки очи.

– Както винаги. Аз зная какво представлява Светият орден: няма да мине и година, и арканарският народ ще излезе от дупките си с брадви да се бие на улицата. И ще ги поведе аз, за да бъдат онези, които трябва, а не да се бият помежду си и да избиват всички наред.

– Ще ви трябват ли пари? – попита Румата.

– Да, както винаги. И оръжие... – Той помълча, после каза малко мазно: – Дон Румата, помните ли колко бях огорчен, когато научих кой сте? Аз мразя поповете и ми е много неприятно, че техните лъжливи приказки излязоха верни. Но един беден бунтовник трябва да извліча полза от всички обстоятелства. Поповете казват, че боговете владеели мълниите... Дон Румата, на мен много са ми потребни мълнии, за да разбивам крепостните стени.

Румата дълбоко въздъхна. След чудното спасение с хеликоптера Арата настойчиво поиска обяснение. Румата се опита да му разкаже за себе си, дори му показа на нощното небе Слънцето – мъничка, едва забележима звездичка. Но бунтовникът разбра само едно: проклетите попове са прави, зад небесната твърд наистина живеят богове, всеблаги и всемогъщи. И оттогава той свеждаше всеки свой разговор с румата до едно: боже, щом като съществуващ, дай ми своята сила, защото това е най-доброто, което можеш да направиш.

И всеки път Румата или не отговаряше, или прехвърляше разговора на друга тема.

– Дон Румата – каза бунтовникът, – защо не искате да ни помогнете?

– Един момент – каза Румата. – Извинявайте, но бих искал да зная как сте влезли в къщата?

– Не е важно. Никой освен мене не знае този път. Не го усуквайте, дон Румата. Защо не искате да ни дадете вашата сила?

– Да не говорим за тоаа.

– Не, ще говорим. Аз не съм ви канил. Никога никому не съм се моллил. Вие сам дойдохте при мене. Или просто сте решили да се позабавлявате?

Трудно е да бъдеш бог, помисли си Румата. Той каза търпеливо:

– Няма да ме разберете. Аз двадесет пъти се опитвам да ви обясня, че не съм бог, но вие не повярвахте. И няма да повярвате защо не мога да ви помогна с оръжие...

– Имате ли мълнии?

– Не мога да ви дам мълнии.

– Чувал съм го вече двайсет пъти – каза Арата. – Сега искам да зная защо!

– Повтарям ви: няма да разберете.

– Опитайте се да ми обясните.

– Какво смятате да правите с мълнии?

– Ще изгоря тази позлатена паплач като дървеници, всички до един. Целият им проклет род до дванайсто коляно. Ще залича от лицето на земята техните крепости. Ще изгоря техните армии и всички, които ги защитават или подкрепят. Можете да не се тревожите, вашите мълнии ще служат само на доброто и когато на земята останат само освободените роби и настане мир, аз ще ви върна мълниите и никога вече няма да ви ги искам.

Арата млъкна, тежко дишайки. Лицето му беше потъмняло от нахлулата кръв. Той сигурно вече виждаше обхванатите от пламъци херцогства и кралства. И купищата обгорени тела сред развалините. И огромните армии на победителите, които възторжено реват: „Свобода! Свобода!“

– Не – каза Румата. – Няма да ви дам мълнии. Би било грешка... Помъчете се да ми повярвате, аз виждам по-далеч от вас. – Арата слушаше с клюмнала глава. Румата стисна пръсти. – Ще ви приведа само един аргумент. Той е нищожен в сравнение с главния, затова пък вие ще го разберете. Вие сте жизнеспособен, славни Арата, но също сте смъртен и ако загинете, ако мълниите преминат в други ръце, вече не такива чисти като вашите, тогава дори аз се ужасявам, като си помисля как може да свърши всичко тоза.

Те дълго мълчаха. После Румата извади от долапа кана есторско и ядене и го сложи пред госта. Без да вдига очи, Арата започна да чупи хляба и да си пийва вино. Румата усещаше странно чувство на болезнена раздвоеност. Той знаеше, че е прав. И въпреки това тази правота по

странен начин го унижаваше пред Арата. Арата явно го превъзхождаше с нещо и не само него, а всички, които бяха дошли неканени на тази планета и изпълнени от безсилно съжаление, наблюдаваха страшното кипение на нейния живот от разредените висоти на безстрастните хипотези и на чуждия тук морал. И за пръв път Румата си помисли: нищо не може да се придобие, без да се загуби – ние сме безкрайно по-силни от Арата в нашето царство на доброто. И безкрайно по-слаби от Арата в неговото царство на злото...

– Вие не биваше да слизате от небето – каза веднъж Арата. – Върнете се, откъдето сте дошли. Вие само ни вредите.

– Не е така – меко каза Румата. – Във всеки случай никому не вредим.

– Не, вредите. Внушавате безпочвени надежди...

– На кого?

– На мен. Вие отслабихте моята воля, дон Румата. По-рано аз се надвах само на себе си, а сега вие направихте така, че аз чувствавам вашата сила зад гърба си. По-рано аз се държах във всеки бой така, сякаш това е последният ми бой. А сега забелязах, че се пазя за други боеве, които ще бъдат решаващи, защото вие ще вземете участие в тях... Махнете се оттук, дон Румата, върнете се на небето и никога вече не идвайте. Или ни дайте вашите мълнии, или поне вашата желязна птица, или поне извадете мечовете и застанете начело.

Арата млъкна и отново протегна ръка към хляба. Румата гледаше пръстите му, останали без нокти. Преди две години лично дон Реба със специално приспособление беше изтръгнал ноктите му. Ти още не знаеш всичко – помисли си Румата. – Още се утешаваш с мисълта, че си обречен на поражение само ти. Още не знаеш колко безнадеждно е твоето дело. Още не знаеш, че врагът е не толкова извън твоите войници, колкото вътре в тях. Ти може би ще свалиш Ордена и вълната на селския бунт ще те изхвърли на арканарския трон, ще сравниш със земята дворянските замъци, ще удавиш бароните в Пролива и въстаналият народ ще ти отдаде всички почести като на велик освободител и ти ще бъдеш добър и мъдър – единственият добър и мъдър човек в твоето кралство. И от доброта ще започнеш да раздаваш земя на своите съратници. А за какво им е на твоите съратници земя без крепостни селяни? И колелото ще се завърти в обратна посока. И добре ще бъде, ако успееш да умреш от собствена смърт и да не видиш как се появяват нови графове и барони от твоите вчерашни верни бойци. Това вече се е случвало, мой славни Арата, и на Земята, и на твоята планета.

– Мълчите? – каза Арата. Той отмести чинията и смете с ръкава на расото трохите от масата. – Някога имах приятел – каза той. – Сигурно сте чували за него – Вага Колелото. Започнахме заедно. После той стана бандит, нощен крал. Аз не му простих измяната и той го знаеше. Много ми е помагал – от страх и от корист. Но никога не пожела да се върне: имаше си свои цели. Преди две години неговите хора ме предадоха на дон Реба... – Той погледна пръстите си и ги сви в юмрук. – А тази сутрин аз го спипах в арканарското пристанище... В нашата работа не може да има приятели наполовина. Приятелят наполовина е винаги наполовина враг. – Той стана и нахлупи качулката на очите си. – Златото на предишното място ли е, дон Румата?

– Да – бавно каза Румата, – на предишното.

– Тогава ще тръгвам. Благодаря ви, дон Румата.

Той безшумно мина през кабинета и изчезна зад вратата. Долу в антрето слабо издрънча мандалото.

ДЕСЕТА ГЛАВА

В Пияната бърлога беше сравнително чисто, подът грижливо изменен, масата изтъркана до бяло, в къшетата за аромат бяха сложени вързопчета горски треви и лапад. Отец Кабани благоприлично седеше на малката скамейка в ъгъла, трезвен и тих, сложил измитите си ръце на коленете. Докато чакаха Будах да заспи, говореха за дреболии. Будах, седнал на масата до Румата, със снизходителна усмивка слушаше лекомисленото дърдорене на благородните донове и от време на време силно потрепваше от дрямката. Хлътналите му бузи пламтяха от конската доза тетралуминал, която незабелязано беше сложена в питието му. Старецът беше много възбуден и заспиваше трудно. Нетърпеливият дон Гуг свиваше и разпускаше под масата една камилска подкова, обаче запазваше веселия и непринуден израз. Румата ронеше хляб и с уморен интерес наблюдаваше как дон Кондор постепенно се изпълва с жлъч; пазителят на големите печати нервничеше, защото закъсняваше за извънредното нощно заседание на Конференцията на дванадесетте търговци, посветено на преврата в Арканар, на която той трябваше да бъде председател.

– Мои благородни приятели! – звучно каза най-сетне Будах, стана и падна върху Румата.

Румата грижливо го прегърна през рамената.

– Заспа ли? – попита дон Кондор.

– До сутринта няма да се събуди – каза Румата, вдигна Будах на ръце и го отнесе на леглото на отец Кабани. Отец Кабани продума със завист:

– На доктора значи можете да слагате, а на отец Кабани значи не може, вредно било. Лошо се получава!

– Имам четвърт час – каза дон Кондор на руски.

– На мен ми стигат и пет минути – отвърна Румата, едва сдържайки раздражението си. – И аз толкова много ви говорих за тези неща по-рано, че ми стигат само минути. В пълно съответствие с базисната теория за феодализма – той яростно погледна дон Кондор право в очите – тази най-обикновена проява на гражданите против баронството – той хвърли поглед към дон Гуг – се превърна в провокационна интрига на Светия орден и доведе до превръщането на Арканар в база на феодално-фашистката агресия. Ние тук си блъскаме главите и напразно се опитваме да вкарваме сложната противоречива загадъчна фигура на нашия орел дон

Реба в един ред с Ришелъ, Некер, Токугава Иеясу, Монко, а той се ока-
за дребен хулиган и глупак! Той предаде и продаде всичко, което може-
ше, заплете се в собствените си начинания, уплаши се до смърт и хукна
да се спасява при Светия орден. След половин година него ще го зако-
лят, а Ордентът ще остане. Просто ме е страх да си представя какви ще
бъдат последиците за Задпроливие, а след това и за цялата империя.
Във всеки случай цялата двадесетгодишна работа в империята отиде на-
халост. При Светия орден трудно може да се работи. Вероятно Будах е
последният човек, когото аз спасявам. Няма да има вече кого да спася-
вам. Свърших.

Дон Гуг най-после счупи подковата и запрати половинките в ъгъла.

– Да, недогледахме – каза той. – А може би не е чак толкова страшно,
Антоне!

Румата само го погледна.

– Трябваше да премахнеш дон Реба – каза изведнъж дон Кондор.

– Тоест как така да го „премахна“?

На лицето на дон Кондор пламнаха червени петна.

– Физически! – рязко каза той.

Румата си седна.

– Тоест да го убия?

– Да. Да! Да! Да!!! Да го убиеш! Да го отвлечеш! Да го свалиш! Да
го заточиш! Трябваше да действуваш! Не да се съветваш с двама глупа-
ци, които бъкел не разбираха какво става.

– А също бъкел не разбирам.

– Ти поне чувствуваше.

Всички мълчаха.

– Нещо като Барканското клане ли е? – тихичко попита дон Кон-
дор, като гледаше встрани.

– Да, нещо подобно, но по-организирано.

Дон Кондор прехапа устни.

– Сега вече късно ли е да го премахваме – каза той.

– Безсмислено е – каза Румата. – Първо, ще го премахнат без нас, а
второ, изобщо не необходимо. Той е поне в ръцете ми.

– По какъв начин?

– Страхува се от мене. Досеща се, че зад мен стои сила. Дори вече
ми предлагаше сътрудничество.

– Така ли? – промърмори дон Кондор. – Тогава кяма смисъл.

Дон Гуг каза, леко заеквайки:

– Вие, другари, сериозно ли ги говорите тези неща?

– Кои точно? – попита дон Кондор.

– Ами тези?... Да го убиете, физически да го премахнете... Да не сте побъркани.

– Благородният дон е ударен в петата – тихичко каза Румата.

Дон Кондор бавно отсече:

– При извънредни обстоятелства ефектни са само извънредните мерки.

Дон Гуг мърдаше устни и поглеждаше ту единия, ту другия.

– В-вие... Вие знаете ли докъде ще стигнете така? – продума той. – В-вие разбирате ли докъде ще стигнете така, а?

– Моля ти се, успокой се – каза дон Кондор. – Нищо няма да стане. И стига засега с тези неща. Какво ще правим с Ордена? Предлагам блокада на Арканарска област. Вашето мнение, другари? И по-бързо, че нямам време.

– Аз още нямам никакво мнение – възрази Румата. – А Пашка още по-малко. Трябва да се посъветваме с Базата. Трябва да се ориентираме. А след седмица да се срещнем и решим.

– Съгласен съм – каза дон Кондор и стана. – Да вървим.

Румата метна Будах на рамо и излезе от къщата. Дон Кондор им светеше с фенерче. Те отидоха при хеликоптера и Румата сложи Будах на задната седалка. Дон Кондор, като дрънчеше с меча и се заплиташе в плаща, се покатери на пилотската седалка.

– Няма ли да ме откарате до дома? – попита Румата. – Искам най-после да се наспя.

– Ще те откарам – троснато отвърна дон Кондор. – Но по-бързо, моля ти се.

– Сега ще се върна – каза Румата и изтича в къщата. Дон Гуг все още седеше на масата и загледан пред себе си, търкаше брадата си. Отец Кабани стоеше до него и говореше:

– Така става винаги, приятелче. Колкото повече се стараш, по-лошо излиза...

Румата грабна накуп мечовете и презрамките.

– Остани си със здраве, Пашка – каза той. – Не се ядосвай, просто сме уморени и раздразнени.

Дон Гуг поклати глава.

– Внимавай, Антоне – продума той, – внимавай много! За чичо Саша не говоря. Той е тук отдавна, няма тепърва да го променяме. Но ти...

– Спи ми се, нищо друго – каза Румата. – Отец Кабани, ако обичате, вземете конете ми и ги отведете при барон Пампа. Тези дни ще отида

при него.

Отвън тихичко избръмчаха перките. Румата махна с ръка и изскочи от къщата. Под ярката светлина на фаровете на хеликоптера гигантските папрати и белите дънери на дърветата изглеждаха странни и страшни. Румата се покатери в кабината и хлопна вратичката.

В кабината миришеше на озон, на кожена тапицерия и одеколон. Дон Кондор вдигна машината и уверено я подкара над Арканарското шосе. Сега не бих могъл така, с лека завист си помисли Румата. Отзад мирно мляскаше насън старият Будах.

– Антоне – каза дон Кондор, – не бих искал... м-м... да бъда нетактичен и недей мисли, че... м-м... се бъркам в личните ти работи.

– Слушам ви – каза Румата. Той веднага се досети за какво става дума.

– Ние сме разузнавачи – каза дон Кондор. – И всичко скъпо, което имаме, трябва да бъде или далече на Земята, или вътре в нас. За да не може да ни се отнеме и да се вземе като заложник.

– За Кира ли говорите? – попита Румата.

– Да, момчето ми. Ако всичко, което зная за дон Реба, е истина, трудна и опасна работа е да го държиш в ръцете си. Разбираш какво искам да ти кажа...

– Да, разбирам – каза Румата. – Ще се помъча да измисля нещо.

* * *

Тя лежах в тъмното и се държаха за ръце. В града беше тихо, само понякога някъде наблизко злобно цвилеха и удряха с копита коне. От време на време Румата се унасяше в дрямка и веднага се събуждаше, защото Кира затайваше дъх – насън той силно ѝ стискаше ръката.

– Сигурно много ти се спи – каза Кира шепнешком. – Спи.

– Не, не, разказвай, слушам те.

– Непрекъснато заспиваш.

– Все пак те слушам. Вярно е, че много съм уморен, но още повече съм се разтъжил за тебе. Жал ми е да спя. Разказвай, много ми е интересно.

Тя благодарно потърка нос о рамото му и го целуна по бузата и отново започна да разказва, че тази вечер дошло едно съседско момче, изпратил го баща ѝ. Баща ѝ бил на легло. Изгонили го от канцеларията и на сбогуване здравата го набили с пръчки. Напоследък той изобщо нищо не ядял, само пиел, станал бил целият син и треперел. Момчето ѝ казало също, че си бил дошъл брат ѝ – ранен, но весел и пиан, с нова

униформа. Дал пари на баща си, пийнал си с него и пак заплашвал, че щели всичките да разкатаят. Сега бил лейтенант в някакъв специален отряд, дал клетва за вяност на Ордена и се готвел да приеме църковен сан. Баща ѝ я молел засега в никакъв случай да не идва в къщи. Брат ѝ заплашвал, че ще си разчисти сметките с нея, защото живеела с благо-родник, червенокоса мръсница...

Да, мислеше си Румата, естествено, няма да си ходи в къщи. И тук също в никакъв случай не бива да остава. Ако с нея се случи нещо... той си представи, че с нея се е случило нещо лошо и целият стана като от камък.

– Спиш ли? – попита Кира.

Той се събуди и разтвори ръка.

– Не, не... А друго какво си правила?

– Ами подредих ти стаите. Ужасен хаос е при тебе. Намерих една книга, съчинена от отец Гур. Разказва се как един благороден принц обикнал прекрасна, но дива девойка отвъд планините. Тя била съвсем дива и мислела, че той е бог. Н въпреки това много го обичала. После ги разделили и тя умряла от мъка.

– Това е забележителна книга – каза Румата.

– Аз дори плаках, все ми се струваше, че е за нас с тебе.

– Да, за нас е. И изобщо за всички хора, които се обичат. Но нас няма да ни разделят.

Най-безопасно би било на Земята, помисли си той. Но какво ще правиш там без мен? И какво ще правя аз тук сам? Мога да помоля Анка да ти бъде приятелка. Но какво ще правя аз тук без теб? Не, на Земята ще отлетим заедно. Аз ще карам кораба, а ти ще седиш до мен и аз всичко ще ти обясня. За да не се страхуваш от нищо. За да обикнеш Земята и никога да не тъгуваш за своята страшна родина, защото това не е твоята родина. Защото твоята родина те отритна. Защото ти си се родила хиляда години преди своето време. Добра, вярна, самоотвержена, безкористна. Такива като тебе са се раждали през всички епохи от кървавата история на нашите планети. Светли и чисти души, които не познават омразата, не приемат жестокостта. Жертви. Безполezni жертви. Много по-безполезни от Гур Съчинителя или Галилей. Защото такива като тебе дори не са борци. За да бъдат борци, трябва да мразят. А вие тъкмо това не умеете. Така както и ние сега...

... Румата пак задрямва и веднага видя Кира, че стои на края на плоския покрив на Съвета с дегравиатор на пояса и веселата, присмехулна Анка нетърпеливо я бута към хиляда и петстотин метровата

пропаст.

- Румата – казва Кира. – Страх ме е.
- От какво, малка моя?
- Все мълчиш, мълчиш. Страхувам се...

Румата я притегли до себе си.

– Добре – каза той. – Сега аз ще говоря, а ти внимателно ме слушай. Далече, много далече зад сайвата се издига страшен, непристъпен замък. В него живее веселят, добър и смешен барон Пампа, най-добрият барон в Арканар. Той има красива и нежна жена, която много обича трезвия Пампа и не може да понася пияния...

Той млькна и се послуша. Чу чаткане на много копита по улицата и шумно дишане на много хора и коне. „Тук ли беше?“ – попита груб глас под прозореца, „Май тук...“ – „Сто-ой“. По стълбите на преддверието затопуркаха токове и веднага след това няколко юмука заудряха по вратата. Кира трепна и се притисна до Румата.

- Чакай, малка моя – каза той и отметна одеялото.
- За мен идват – каза Кира шепнешком. – Знаех си аз!

Румата с мъка се освободи от ръцете на Кира и се спусна към прозореца. „В името господне! – ревяха отдолу. – Отваряй! Ако счупим вратата, по-лошо ще бъде.“ Румата вдигна щората и в стаята нахлу познатата танцуваща светлина на факлите. Долу топуркаха много конници – мрачни черни хора с островърхи качулки. Румата няколко секунди гледа надолу, после огледа черчевето на прозореца. Според тукашния обичай, то беше заковано неподвижно в рамката. Румата напипа в тъмнината меча и удари с дръжката стъклото. Парчетата се посипаха със звън.

- Ей, вие! – кресна той. – Да не ви е омръзнал животът?

Ударите във вратата стихнаха.

– Все ще забъркат каша – тихо каза някой долу. – Стопанинът си бил в къщи.

- Ами какво ни интересува?
- Интересува ни, защото с меча по-добър от него няма.
- А пък викаха, че бил заминал и нямало да се върне до сутринта.
- Уплашихте ли се?
- Не сме се уплашили, но за него нямаме никакво нареждане. Да не би да го убием...

– Ще го вържем. Ще го осакатим и ще го вържем. Ей, кой е там с арбалетите?

- Да не ни осакати той...

– Нищо, няма да ни осакати. Всички знаят, че е дал обет да не убива.

– Ще ви избия като кучета – каза Румата със страшен глас.

Кира се притисна до него. Той чуваше как сърцето ѝ лудо бие. Отдолу се чу прегракнала команда: „Чупете, братя! В името господне!“ Румата се обърна и погледна Кира в лицето. Тя го гледаше като преди, с ужас и надежда. В сухите ѝ очи танцуваха отблясъците от факлите.

– Какво, малка моя – каза той нежно. – Уплаши ли се? От тази ли сбирщина се уплаши? Върви се обличай. Нямаме вече работа тук... – Той забързано навличаше металнопластмасовата ризница. – Сега ще ги прогоня и ще си отидем. Ще отидем при Пампа.

Тя стоеше до прозореца и гледаше надолу. Червените блясъци подскачаха по лицето ѝ. Долу трещеше и ехтеше. Сърцето на Румата се сви от жал и нежност. Ще ги пропъдя като кучета, помисли си той. Наведе се и взе да търси втория меч, а когато отново се изправя, Кира вече не стоеше до прозореца. Тя бавно се свличаше на пода, вкопчила се за пердето.

– Кира! – извика той.

Една арбалетна стрела беше пробила гърлото ѝ, друга стърчеше от гърдите ѝ. Той я взе на ръце и я пренесе на кревата. „Кира...“ – повика я той. Тя изхърка и се изпъна. „Кира...“ – каза той. Тя не отговори. Той постоя малко над нея, после взе мечовете, бавно слезе по стълбите в антрето и зачака да падне вратата...

ЕПИЛОГ

– А после? – попита Анка.

Пашка отмести очи, потупа няколко пъти с длан по коляното си, наведе се и протегна ръка да откъсне ягодите до краката си. Анка чакаше.

– После... – промърмори той. – Никоой изобщо не знае какво е станало после, Анка. Той оставил преподавателя в къщи и когато къщата пламнала, на патрулния дирижабъл разбрали, че става нещо лошо и веднага се отправили към Арканар. За всеки случай хвърлили над града блокчета със сънотворен газ. Къщата вече догаряла. Отначало се объркали, не знаели къде да го търсят, но после видели... Той се запъна. – С една дума, виждало се накъде отива.

Пашка млъкна и взе да хвърля ягодите една по една в устата си.

– Е? – тихичко каза Анка.

– Отишли в двореца... И там го намерили.

– Как?

– Ами... спял. И всички наоколо... също... лежели... Някои спели, а други... така... Намерили там и дон Реба... – Пашка бързо погледна Анка и отново отмести очи. – Взели Антон, разбира се, откарали го в Базата... Разбираш ли, Анка, той нищо не разказва. Сега той изобщо говори малко.

Анка стоеше много бледа и изправена гледаше над главата на Пашка към полянката пред къщичката. Боровете шумяха и леко се поклащаха, по синьото небе бавно плуваха облаци.

– А какво стана с момичето? – попита тя.

– Не зная – сухо каза Пашка.

– Слушай, Паша – каза Анка. – Може би не биваше да идвам тук?

– Не, защо? Мисля, че той ще ти се зарадва...

– А на мен все ми се струва, че той се крие някъде в храстите, наблюдава ни и чака аз да си отида.

Пашка се усмихна.

– Ами! – каза той. – Антон няма да стои в храстите. Просто не знае, че си тук. Както винаги, лови някъде риба.

– А с тебе как се държи?

– Нищо особено. Търпи ме. Но ти си друго нещо...

Те помълчаха.

– Анка – каза Пашка. – Помниш ли анизотропното шосе?

Анка смръщи чело.

– Какво шосе?

– Еднопосочното. Там висеше „стоп“-а. Помниш ли, бяхме тримата?

– Помня. Антон каза, че било еднопосочно.

– Антон тогава мина под „стоп“-а, а когато се върна, каза, че намерил вдигнат във въздуха мост и скелет на фашист, прикован с верига за картеницата.

– Не помня – каза Анка. – И какво от това?

– Аз сега често си спомням това шосе – каза Пашка. – Като че ли има някаква връзка... Шосето беше еднопосочно като историята. Назад не може да се върви. А той тръгна. И се натъкна на прикования скелет.

– Не те разбирам. Какво общо има тук прикованият скелет?

– Не зная – призна си Пашка. – Така ми се струва.

Анка каза:

– Ти не му позволявай много да мисли. Постоянно му говори нещо. Някакви глупости. За да спори.

Пашка въздъхна.

– И сам го зная. Но какво го интересуват моите глупости?... Ще послуша, ще се усмихне и ще каже: „Ти, Паша, поседи тук, а аз ще ида да поскитам“. И ще отиде. А аз седя... В началото като глупак ходех незабелязано след него, а сега само седя и чакам.

Анка изведнъж се изправи. Пашка се обърна и също стана. Анка със затаен дъх гледаше как през полянката към тях идва Антон – огромен, широкоплещест, със светло, незагоряло лице. Нищо в него не беше се променило, той винаги си е бил малко мрачен. Анка тръгна насреща му.

– Анка – каза той нежно. – Анка, скъпа моя...

Той протегна към нея огромните си ръце. Тя плахо се устреми към него и веднага се дръпна. На пръстите му имаше... Но това не беше кръв, а просто сок от ягоди.

КРАЙ

© 1964 Аркадий Стругацки
© 1964 Борис Стругацки
© 1981 Симеон Владимиров, превод от руски

Аркадий Стругацкий, Борис Стругацкий
Трудно быть богом, 1964

Сканиране и разпознаване: Мандор, 2000

Източник: <http://sfbg.us>

Публикация: Аркадий и Борис Стругацки, „Трудно е да бъдеш бог“ (сборник),
издателство „Народна младеж“, поредица „Фантастика“

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/57>]